

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA LOMLOE

Centro educativo

Código	Centro	Concello	Ano académico
36007011	IES Pino Manso	O Porriño	2023/2024

Área/materia/ámbito

Ensinanza	Nome da área/materia/ámbito	Curso	Sesións semanais	Sesións anuais
Educación secundaria obrigatoria	Educación plástica, visual e audiovisual	1º ESO	2	70

Réxime

Réxime xeral-ordinario

Contido	Páxina
1. Introducción	3
2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias	3
3.1. Relación de unidades didácticas	5
3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas	5
4.1. Concrecións metodolóxicas	12
4.2. Materiais e recursos didácticos	14
5.1. Procedemento para a avaliación inicial	15
5.2. Criterios de cualificación e recuperación	15
5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes	17
6. Medidas de atención á diversidade	17
7.1. Concreción dos elementos transversais	18
7.2. Actividades complementarias	18
8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro	19
8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora	21
9. Outros apartados	21

1. Introducción

A Educación Plástica e Visual na E.S.O. ten que facer fronte a un -cando menos- dobre obxectivo: o de ensinar a ver e o de ensinar a facer. É dicir, por unha banda, dotar ó alumno cun sistema de referencias válido para interpretar, clasificar e analizar críticamente o aluvián de imaxes no que de cotío se ve inmerso, e, por outra, de capacitalo para que ademais de ser un mero lector dese universo de imaxes, se converta nun emisor de manifestacións gráficas válidas que lle permitan comunicarse de xeito eficaz co resto da sociedade.

Pero ademais, dentro do que sinalamos como primeiro obxectivo, o de ensinar a ver, cabría distinguir entre o capacitar para a análise dunha imaxe concreta dende o punto de vista dos elementos sintácticos e estruturais que a configuran (a luz, a cor, o volume), e o dotar das referencias necesarias para a contextualización desa mesma imaxe (según por exemplo, a súa función, a súa concreta linguaxe artística, o seu momento histórico, o seu estilo, etc.).

Asemade, na tarefa de ensinar a facer compre non só introducir ao alumno nas distintas técnicas, procedementos e materiais plásticos, así como no seu manexo, se non, tamén, informalo das características propias da cada linguaxe gráfica en concreto (cine, comic, deseño, pintura), e dos recursos e terminoloxía propios de cada unha delas.

Estes diferentes ámbitos que atinxen ós obxectivos últimos da área, teñen como consecuencia certas dificultades engadidas á hora de intentar programar e secuenciar os obxectivos, os contidos e os criterios de avaliación deste proxecto curricular.

Na presente programación, e atendendo á recomendación do Currículo Oficial de dísposos de forma cíclica durante toda a etapa, elegimos o agrupalos en unidades didácticas amplas, dentro das que tiveran cabida os distintos tipos de contidos. De xeito que, aínda que as distintas unidades aparezan baixo títulos que, normalmente, fan referencia a aspectos ¿sintácticos¿ (a cor, a luz, ¿), debe entenderse que ditos títulos, non son senón un pretexto para aglutinar contidos dos distintos ámbitos xa citados.

Deste xeito, e por citar un exemplo, na Unidade Didáctica 4: "Elementos formais: a forma, a luz e o volume" atoparemos contidos referidos tanto ó análise perceptual das formas e o volume na realidade, como consecuencia da incidencia da luz nelas, como á delimitación do conceptos de forma, luz e volume e dos seus tipos, ao análise do seu tratamento nas imaxes, no arte, etc., e aos distintos procedementos e técnicas gráficas que consideramos máis axeitados para a exploración de ditos conceptos formais.

Igoalmente, os obxectivos e criterios de avaliación vinculados con cada unidade didáctica, non deben ser traballados e comprobados cun tratamento separado e lineal no tempo, senón que poderán traballarse simultaneamente, mediante un desenvolvemento entrelazado.

2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1 - Comprender a importancia que tiveron no desenvolvemento do ser humano algúns exemplos seleccionados das distintas manifestacións culturais e artísticas, amosando interese polo patrimonio como parte da propia cultura, para entender como se converten no testemuño dos valores e das convicións de cada persoa e da sociedade no seu conxunto, e para recoñecer a necesidade da súa protección e da súa conservación.	1	3			3	1-2		1

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX2 - Explicar as producións plásticas, visuais e audiovisuais propias, comparándoas coas dos seus iguais e con algunhas das que conforman o patrimonio cultural e artístico, xustificando as opinións e tendo en conta o progreso desde a intención ata a realización, para valorar o intercambio, as experiencias compartidas e o diálogo intercultural, así como para superar estereotipos.	1				1-3	1-3		1-3
OBX3 - Analizar diferentes propostas plásticas, visuais e audiovisuais, amosando respecto e desenvolvendo a capacidade de observación e interiorización da experiencia e da satisfacción estética, para enriquecer a cultura artística individual e alimentar o imaxinario propio.	1-2			1	4	1-3		2
OBX4 - Explorar as técnicas, as linguaxes e as intencións de diferentes producións culturais e artísticas, analizando, de forma aberta e respectuosa tanto o proceso como o produto final, a súa recepción e o seu contexto, para descubrir as posibilidades que ofrecen como fonte xeradora de ideas e respostas.	2	3		1-2	3	3		2
OBX5 - Realizar producións artísticas individuais ou colectivas con creatividade e imaxinación, seleccionando e aplicando ferramentas, técnicas e soportes en función da intencionalidade, para expresar a visión do mundo, as emocións e os sentimentos propios, así como para mellorar a capacidade de comunicación e desenvolver a reflexión crítica e a autoconfianza.	2				1-3-4	3		3-4
OBX6 - Apropiarse das referencias culturais e artísticas da contorna, identificando as súas singularidades, para enriquecer as creacións propias e desenvolver a identidade persoal, cultural e social.	2			1	3	1		3
OBX7 - Aplicar as técnicas, os recursos e as convencións principais das linguaxes artísticas, incorporando de forma creativa as posibilidades que ofrecen as tecnoloxías, para as integrar e enriquecer o deseño e a realización dun proxecto artístico.	2-3		3	1-5		1-3		4
OBX8 - Compartir producións e manifestacións artísticas, adaptando o proxecto á intención e ás características do público destinatario, para valorar distintas oportunidades de desenvolvemento persoal.	1		2-3	3	3-5		3	4

Descrición:

3.1. Relación de unidades didácticas

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
1	Técnicas de expresión gráfico-plástica.	Introdución ás técnicas e materiais propios tanto do debuxo técnico (regra, escadra, cartabón, compás...) como da expresión artística (técnicas secas e húmidas). Presentación dos elementos e trazados xeométricos básicos: punto, recta, ángulo; mediatriz, bisectriz...	17	12	X		
2	A forma xeométrica.	Introdución á clasificación e construción dos polígonos regulares e irregulares, con especial atención a triángulos e cadriláteros.	17	12	X		
3	Elementos configurativos: punto, liña e plano.	Estudo dos conceptos e das posibilidades expresivas do punto, a liña e o plano, así como do seu uso ao longo da historia do arte.	17	12		X	
4	Elementos formais: forma, luz e volume.	Análise dos conceptos e das posibilidades expresivas da forma, a luz e o volume, así como dos conceptos relacionados de proporción, equilibrio ou ritmo visual. Introdución ás técnicas básicas de reprodución dos efectos lumínicos e das técnicas expresivas en tres dimensións.	17	12		X	
5	Elementos expresivos: a cor e as texturas.	A cor como fenómeno físico e visual. Mesturas aditivas e substractivas. O círculo cromático. As técnicas e recursos para expresar emocións a través do uso da cor. As texturas naturais e artificiais e a súa capacidade expresiva.	17	12			X
6	A linguaxe visual e audiovisual.	Finalidades e tipoloxías da linguaxe visual. Imaxe fixa, secuenciada e en movemento. O cómic, linguaxe e evolución histórica. A fotografía, posibilidades expresivas. Formatos dixital e analóxico.	15	10			X

3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas

UD	Título da UD	Duración
1	Técnicas de expresión gráfico-plástica.	12

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Recoñecer os factores históricos e sociais que rodean as producións plásticas, visuais e audiovisuais máis relevantes, así como a súa función e a súa finalidade, con interese e respecto, desde unha perspectiva de xénero.	Entender, dun xeito básico, como o feito artístico ven condicionado por factores históricos e sociais e, do mesmo xeito, comprender tamén a perspectiva de xénero baixo o que está creado.	TI	100
CA1.2 - Valorar a importancia da conservación do patrimonio cultural e artístico universal e galego a través do coñecemento e a análise guiada de obras de arte.	Entender minimamente a orixe, a repercusión e a importancia do noso propio patrimonio para poder entender o patrimonio cultural e artístico universal		
CA1.3 - Describir propostas plásticas, visuais e audiovisuais de diversos tipos e épocas, analízalas con curiosidade e respecto desde unha perspectiva de xénero.	Interpretar o contexto sociopolítico e histórico baixo o que unha obra de arte está creada, para entender a perspectiva de xénero que condiciona a obras e artistas ao longo da historia da arte.		
CA1.4 - Entender a súa pertenza a un contexto cultural concreto, a través da análise dos aspectos formais e dos factores sociais que determinan diversas producións culturais e artísticas actuais.	Discriminar e entender minimamente os distintos contextos culturais e históricos e como estes inflúen nas obras de arte correspondentes, tendo en conta os factores sociais e formais que os condicionan.		
CA1.5 - Analizar, de forma guiada, diversas producións artísticas, incluídas as propias e as dos seus iguais, desenvolvendo con interese unha mirada estética cara ao mundo e respectando a diversidade das expresións culturais.	Valorar as distintas producións artísticas, tamén as creadas na aula, sendo minimamente críticos, curiosos e respectuosos coas múltiples solucións creativas dos distintos contextos culturais.		
CA2.1 - Analizar de xeito guiado as especificidades das linguaxes de diferentes producións culturais e artísticas.	Valorar as principais linguaxes das producións creativas.		
CA2.2 - Expresar ideas e sentimentos en diferentes producións plásticas e visuais a través da experimentación con diversas ferramentas, técnicas e soportes.	Experimentar minimamente, para despois elixir os recursos técnicos máis axeitados, co gallo de achegarse aos fins expresivos buscados.		
CA3.4 - Desenvolver producións gráfico-plásticas, tanto artísticas como técnicas, cunha intención previa, de forma individual ou colectiva.	Ser quen de desenvolver producións gráfico-plásticas sinxelas, respondendo a unha premisa, de xeito individual ou colectivo.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Manifestacións culturais e artísticas máis importantes, incluídas as contemporáneas e as pertencentes ao patrimonio local: os seus aspectos formais e a súa relación co contexto histórico. - A linguaxe visual como forma de comunicación. - Elementos básicos da linguaxe visual: o punto, a liña e o plano. Calidades expresivas e comunicativas. - Técnicas básicas de expresión gráfico-plástica en dúas dimensións. Técnicas secas e húmidas. O seu uso na arte e as súas características expresivas. - Introducción á xeometría plana. Trazados xeométricos básicos. Introducción aos sistemas de representación: vistas diédricas.

UD	Título da UD	Duración
2	A forma xeométrica.	12

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Recoñecer os factores históricos e sociais que rodean as producións plásticas, visuais e audiovisuais máis relevantes, así como a súa función e a súa finalidade, con interese e respecto, desde unha perspectiva de xénero.	Entender, dun xeito básico, como o feito artístico ven condicionado por factores históricos e sociais e, do mesmo xeito, comprender tamén a perspectiva de xénero baixo o que está creado.	TI	100
CA1.2 - Valorar a importancia da conservación do patrimonio cultural e artístico universal e galego a través do coñecemento e a análise guiada de obras de arte.	Entender minimamente a orixe, a repercusión e a importancia do noso propio patrimonio para poder entender o patrimonio cultural e artístico universal.		
CA1.3 - Describir propostas plásticas, visuais e audiovisuais de diversos tipos e épocas, analízalas con curiosidade e respecto desde unha perspectiva de xénero.	Interpretar o contexto sociopolítico e histórico baixo o que unha obra de arte está creada, para entender a perspectiva de xénero que condiciona a obras e artistas ao longo da historia da arte.		
CA1.4 - Entender a súa pertenza a un contexto cultural concreto, a través da análise dos aspectos formais e dos factores sociais que determinan diversas producións culturais e artísticas actuais.	Discriminar e entender minimamente os distintos contextos culturais e históricos e como estes inflúen nas obras de arte correspondentes, tendo en conta os factores sociais e formais que os condicionan.		
CA1.5 - Analizar, de forma guiada, diversas producións artísticas, incluídas as propias e as dos seus iguais, desenvolvendo con interese unha mirada estética cara ao mundo e respectando a diversidade das expresións culturais.	Valorar as distintas producións artísticas, tamén as creadas na aula, sendo minimamente críticos, curiosos e respectuosos coas múltiples solucións creativas dos distintos contextos culturais.		
CA2.2 - Expresar ideas e sentimentos en diferentes producións plásticas e visuais a través da experimentación con diversas ferramentas, técnicas e soportes.	Experimentar minimamente, para despois elixir os recursos técnicos máis axeitados, co gallo de achegarse aos fins expresivos buscados.		
CA2.5 - Utilizar con creatividade referencias culturais e artísticas da contorna na elaboración de producións propias.	Apoiarse, en maior ou menor medida, en referencias do propio patrimonio, como base para acadar novas solucións creativas axeitadas.		
CA3.5 - Expor os procesos de elaboración e o resultado final de producións gráfico-plásticas, tanto artísticas como técnicas, realizadas de forma individual ou colectiva, recoñecendo os erros, procurando as solucións e as estratexias máis adecuadas para as mellorar.	Explicar, dun xeito mínimamente lóxico e organizado, os procesos e o resultado das producións gráfico-plásticas, reflexionando sobre os erros e procurando outras solucións máis axeitadas.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Manifestacións culturais e artísticas máis importantes, incluídas as contemporáneas e as pertencentes ao patrimonio local: os seus aspectos formais e a súa relación co contexto histórico.

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Elementos básicos da linguaxe visual: o punto, a liña e o plano. Calidades expresivas e comunicativas. - Técnicas básicas de expresión gráfico-plástica en dúas dimensións. Técnicas secas e húmidas. O seu uso na arte e as súas características expresivas. - Introducción á xeometría plana. Trazados xeométricos básicos. Introducción aos sistemas de representación: vistas diédricas.

UD	Título da UD	Duración
3	Elementos configurativos: punto, liña e plano.	12

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Recoñecer os factores históricos e sociais que rodean as producións plásticas, visuais e audiovisuais máis relevantes, así como a súa función e a súa finalidade, con interese e respecto, desde unha perspectiva de xénero.	Entender, dun xeito básico, como o feito artístico ven condicionado por factores históricos e sociais e, do mesmo xeito, comprender tamén a perspectiva de xénero baixo o que está creado.	TI	100
CA1.2 - Valorar a importancia da conservación do patrimonio cultural e artístico universal e galego a través do coñecemento e a análise guiada de obras de arte.	Entender minimamente a orixe, a repercusión e a importancia do noso propio patrimonio para poder entender o patrimonio cultural e artístico universal.		
CA1.3 - Describir propostas plásticas, visuais e audiovisuais de diversos tipos e épocas, analízalas con curiosidade e respecto desde unha perspectiva de xénero.	Interpretar o contexto sociopolítico e histórico baixo o que unha obra de arte está creada, para entender a perspectiva de xénero que condiciona a obras e artistas ao longo da historia da arte.		
CA1.4 - Entender a súa pertenza a un contexto cultural concreto, a través da análise dos aspectos formais e dos factores sociais que determinan diversas producións culturais e artísticas actuais.	Discriminar e entender minimamente os distintos contextos culturais e históricos e como estes inflúen nas obras de arte correspondentes, tendo en conta os factores sociais e formais que os condicionan.		
CA1.5 - Analizar, de forma guiada, diversas producións artísticas, incluídas as propias e as dos seus iguais, desenvolvendo con interese unha mirada estética cara ao mundo e respectando a diversidade das expresións culturais.	Valorar as distintas producións artísticas, tamén as creadas na aula, sendo minimamente críticos, curiosos e respectuosos coas múltiples solucións creativas dos distintos contextos culturais.		
CA2.3 - Realizar diferentes tipos de producións artísticas individuais ou colectivas, integrando racionalidade, empatía e sensibilidade, e seleccionando as técnicas e os soportes adecuados ao propósito.	Crear producións artísticas, dun xeito individual ou colectivo, coas técnicas máis idóneas para mostrar a integración de racionalidade, empatía e sensibilidade.		
CA2.4 - Desenvolver producións e manifestacións artísticas cunha intención previa, de forma individual ou colectiva.	Acadar solucións creativas lóxicas a unha premisa, dun xeito individual ou colectivo.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.1 - Recoñecer os trazos particulares de diversas técnicas e linguaxes gráficos e visuais, así como os seus procesos e os resultados en función dos contextos sociais, históricos, xeográficos e tecnolóxicos, procurando e analizando a información con interese e eficacia.	Saber recoñecer minimamente as particularidades das distintas técnicas e linguaxes artísticas, en función dos distintos contextos, buscando a información e analizándoa con eficacia.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Os xéneros artísticos máis destacados. - Manifestacións culturais e artísticas máis importantes, incluídas as contemporáneas e as pertencentes ao patrimonio local: os seus aspectos formais e a súa relación co contexto histórico. - Elementos básicos da linguaxe visual: o punto, a liña e o plano. Calidades expresivas e comunicativas. - Técnicas básicas de expresión gráfico-plástica en dúas dimensións. Técnicas secas e húmidas. O seu uso na arte e as súas características expresivas.

UD	Título da UD	Duración
4	Elementos formais: forma, luz e volume.	12

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Recoñecer os factores históricos e sociais que rodean as producións plásticas, visuais e audiovisuais máis relevantes, así como a súa función e a súa finalidade, con interese e respecto, desde unha perspectiva de xénero.	Entender, dun xeito básico, como o feito artístico ven condicionado por factores históricos e sociais e, do mesmo xeito, comprender tamén a perspectiva de xénero baixo o que está creado.	TI	100
CA1.2 - Valorar a importancia da conservación do patrimonio cultural e artístico universal e galego a través do coñecemento e a análise guiada de obras de arte.	Entender minimamente a orixe, a repercusión e a importancia do noso propio patrimonio para poder entender o patrimonio cultural e artístico universal.		
CA1.3 - Describir propostas plásticas, visuais e audiovisuais de diversos tipos e épocas, analízalas con curiosidade e respecto desde unha perspectiva de xénero.	Interpretar o contexto sociopolítico e histórico baixo o que unha obra de arte está creada, para entender a perspectiva de xénero que condiciona a obras e artistas ao longo da historia da arte.		
CA1.4 - Entender a súa pertenza a un contexto cultural concreto, a través da análise dos aspectos formais e dos factores sociais que determinan diversas producións culturais e artísticas actuais.	Discriminar e entender minimamente os distintos contextos culturais e históricos e como estes inflúen nas obras de arte correspondentes, tendo en conta os factores sociais e formais que os condicionan.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.5 - Analizar, de forma guiada, diversas producións artísticas, incluídas as propias e as dos seus iguais, desenvolvendo con interese unha mirada estética cara ao mundo e respectando a diversidade das expresións culturais.	Valorar as distintas producións artísticas, tamén as creadas na aula, sendo minimamente críticos, curiosos e respectuosos coas múltiples solucións creativas dos distintos contextos culturais.		
CA2.1 - Analizar de xeito guiado as especificidades das linguaxes de diferentes producións culturais e artísticas.	Valorar as principais linguaxes das producións creativas.		
CA2.3 - Realizar diferentes tipos de producións artísticas individuais ou colectivas, integrando racionalidade, empatía e sensibilidade, e seleccionando as técnicas e os soportes adecuados ao propósito.	Crear producións artísticas, dun xeito individual ou colectivo, coas técnicas máis idóneas para mostrar a integración de racionalidade, empatía e sensibilidade.		
CA3.3 - Experimentar con distintas técnicas bidimensionais e tridimensionais na xeración de mensaxes propias, amosando iniciativa no emprego de linguaxes, materiais, soportes e ferramentas.	Amosar un mínimo de iniciativa ao experimentar coas distintas técnicas e linguaxes expresivas para xerar mensaxes propias.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Os xéneros artísticos máis destacados. - Manifestacións culturais e artísticas máis importantes, incluídas as contemporáneas e as pertencentes ao patrimonio local: os seus aspectos formais e a súa relación co contexto histórico. - Elementos de configuración visual: forma, cor e textura. Conceptos e posibilidades expresivas. - Técnicas básicas de expresión gráfico-plástica en dúas dimensións. Técnicas secas e húmidas. O seu uso na arte e as súas características expresivas. - Técnicas básicas de expresión gráfico-plástica en tres dimensións. O seu uso na arte e as súas características expresivas.

UD	Título da UD	Duración
5	Elementos expresivos: a cor e as texturas.	12

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Recoñecer os factores históricos e sociais que rodean as producións plásticas, visuais e audiovisuais máis relevantes, así como a súa función e a súa finalidade, con interese e respecto, desde unha perspectiva de xénero.	Entender, dun xeito básico, como o feito artístico ven condicionado por factores históricos e sociais e, do mesmo xeito, comprender tamén a perspectiva de xénero baixo o que está creado.	TI	100
CA1.2 - Valorar a importancia da conservación do patrimonio cultural e artístico universal e galego a través do coñecemento e a análise guiada de obras de arte.	Entender minimamente a orixe, a repercusión e a importancia do noso propio patrimonio para poder entender o patrimonio cultural e artístico universal.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.3 - Describir propostas plásticas, visuais e audiovisuais de diversos tipos e épocas, analízalas con curiosidade e respecto desde unha perspectiva de xénero.	Interpretar o contexto sociopolítico e histórico baixo o que unha obra de arte está creada, para entender a perspectiva de xénero que condiciona a obras e artistas ao longo da historia da arte.		
CA1.4 - Entender a súa pertenza a un contexto cultural concreto, a través da análise dos aspectos formais e dos factores sociais que determinan diversas producións culturais e artísticas actuais.	Discriminar e entender minimamente os distintos contextos culturais e históricos e como estes inflúen nas obras de arte correspondentes, tendo en conta os factores sociais e formais que os condicionan.		
CA1.5 - Analizar, de forma guiada, diversas producións artísticas, incluídas as propias e as dos seus iguais, desenvolvendo con interese unha mirada estética cara ao mundo e respectando a diversidade das expresións culturais.	Valorar as distintas producións artísticas, tamén as creadas na aula, sendo minimamente críticos, curiosos e respectuosos coas múltiples solucións creativas dos distintos contextos culturais.		
CA2.2 - Expresar ideas e sentimentos en diferentes producións plásticas e visuais a través da experimentación con diversas ferramentas, técnicas e soportes.	Experimentar minimamente, para despois elixir os recursos técnicos máis axeitados, co gallo de achegarse aos fins expresivos buscados.		
CA3.2 - Expresar conceptos, ideas e sentimentos en diferentes producións gráfico-plásticas, tanto artísticas como técnicas, a través da experimentación con diversas ferramentas, técnicas e soportes, desenvolvendo a capacidade de comunicación e a reflexión crítica.	Saber elixir as técnicas necesarias, dun xeito básico, despois de experimentar con elas, para ser quen de comunicar os sentimentos e ideas requiridos, desenvolvendo certa reflexión crítica.		
CA3.3 - Experimentar con distintas técnicas bidimensionais e tridimensionais na xeración de mensaxes propias, amosando iniciativa no emprego de linguaxes, materiais, soportes e ferramentas.	Amosar un mínimo de iniciativa ao experimentar coas distintas técnicas e linguaxes expresivas para xerar mensaxes propias.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Os xéneros artísticos máis destacados. - Manifestacións culturais e artísticas máis importantes, incluídas as contemporáneas e as pertencentes ao patrimonio local: os seus aspectos formais e a súa relación co contexto histórico. - Elementos de configuración visual: forma, cor e textura. Conceptos e posibilidades expresivas. - Técnicas básicas de expresión gráfico-plástica en dúas dimensións. Técnicas secas e húmidas. O seu uso na arte e as súas características expresivas.

UD	Título da UD	Duración
6	A linguaxe visual e audiovisual.	10

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA4.1 - Recoñecer os factores históricos e sociais que rodean as producións visuais e audiovisuais máis relevantes, así como a súa función e a súa finalidade.	Entender como o feito artístico ven condicionado por factores históricos e sociais e, do mesmo xeito, comprender tamén a perspectiva de xénero baixo o que está creado.	TI	100
CA4.2 - Recoñecer os trazos particulares de diversas técnicas e linguaxes visuais e audiovisuais, así como os seus distintos procesos e resultados en función dos contextos sociais, históricos, xeográficos e tecnolóxicos.	Saber recoñecer minimamente as particularidades das distintas técnicas e linguaxes artísticas, en función dos distintos contextos, buscando a información e analizándoa con eficacia.		
CA4.3 - Analizar de xeito guiado as especificidades das linguaxes de diferentes producións visuais e audiovisuais.	Valorar as principais linguaxes das producións creativas.		
CA4.4 - Utilizar con creatividade referencias culturais y artísticas da contorna na elaboración de producións propias.	poiarse, en maior ou menor medida, en referencias do propio patrimonio, como base para acadar novas solucións creativas axeitadas.		
CA4.5 - Desenvolver producións e manifestacións visuais cunha intención previa, de forma individual ou colectiva.	Ser quen de desenvolver producións gráfico-plásticas sinxelas, respondendo a unha premisa, de xeito individual ou colectivo.		
CA4.6 - Recoñecer os usos e as funcións das producións e das manifestacións artísticas, cunha actitude aberta e con interese por coñecer a súa importancia na sociedade.	Manter unha actitude minimamente aberta e mostrar interese recoñecendo as principais funcións das diferentes manifestacións artísticas e a súa importancia na sociedade.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - A linguaxe e a comunicación visual. Finalidades: informativa, comunicativa, expresiva e estética. Contextos e funcións. - Imaxe fixa, secuencial e en movemento. Características, orixe e evolución. O cómic, a fotografía e os formatos dixitais.

4.1. Concrecións metodolóxicas

Atendendo ao problema de cómo coordinar a aprendizaxe dos tres ámbitos principais que atinxen ó área: saber ver ou a formalización da teoría correspondente a cada un dos campos da expresión visual e plástica, saber interpretar ou estar en disposición de valorar unha obra polo análise de cada un dos seus elementos e pola consideración do conxunto e saber facer ou adquiri-las técnicas axeitadas para cada forma de linguaxe plástica, é que propomos o desenvolvemento da materia en torno a realización de actividades.

Estas actividades levaranse ao longo de varias sesións (de 3 a 5, polo xeral), seguindo un proceso metodolóxico que constaría das seguintes fases:

A-PRESENTACIÓN DA ACTIVIDADE.

Prantexamento por parte do profesor.

Estratexias metodolóxicas:

-Coñecer, antes de comezar, as ideas previas, as dificultades de aprendizaxe do alumnado e os recursos dispoñibles. Partir da competencia inicial do alumnado

-Introducir de xeito xeral o alumno na actividade, anticipando as tarefas previstas e os materiais necesarios para o

desenvolvemento desta.

-Comunicación co medio: situar ao alumno ante unha serie de experiencias previas, de fenómenos visuais e plásticos do seu contorno ós que ten que dar unha resposta que proceda das súas propias intuicións ou de coñecementos adquiridos anteriormente. Estas respostas ou os interrogantes que queden abertos constituirán o punto de partida para o estudo do tema.

-Amosar os traballos realizados por alumnado doutros cursos, para que vexan as múltiples posibilidades que ten unha proposta.

B-INVESTIGACIÓN SOBRE OS CONCEPTOS BÁSICOS QUE SE VAN DESENVOLVER.

Exposición dos conceptos relacionados coa actividade por parte do profesor:

Estratexias metodolóxicas:

-Evocación de coñecementos previos para abordar los nuevos contenidos.

-Progresiva incorporación de novos contidos.

-Información básica para todo o alumnado.

-Información complementaria para reforzo e apoio.

-Información complementaria para afondamento e ampliación.

-Busca de información (no aula, na biblioteca, na rede) por parte dos alumnos, de solucións e información sobre a tarefa a realizar.

-Papel facilitador do profesor/a

-Análise de obras que destaquen polo tratamento específico que os conceptos estudiados teñan nelas. Este proceso non deberá ser deseñado como mero estudio formal e teórico da historias do arte e do deseño senón como punto de partida dende onde os alumnos poidan acceder a novas ideas, experiencias ou técnicas para o desenvolvemento dos seus propios traballos.

-Visitas extraescolares ou invitacións de artistas de interese ao aula.

C-REALIZACIÓN DE BOSQUEXOS, GUIÓNS, APUNTAMENTOS...

Traballo persoal

Estratexias metodolóxicas:

-Enfoque orientado á realización de tarefas e resolución de problemas

-Análise de documentos, pequenas investigación, etc.

-Resposta a preguntas

-Fomentar a realización de esquemas ou mapas visuais do que se coñece e do que se quere coñecer, así como dos procesos de traballo tanto individuais como por medio de dinámicas grupais.

D-REALIZACIÓN DO PROPIO TRABALLO UTILIZANDO OS MATERIAIS E TÉCNICAS MÁIS AXEITADOS.

Combinar traballo individual e cooperativo.

Estratexias metodolóxicas:

-Introdución nas técnicas e procedementos que semellen adaptarse mellor ao desenvolvemento da actividade.

-Ter en conta a diversidade: respectar os ritmos e estilos de aprendizaxe.

-Actividades diversificadas secuenciadas por niveles de dificultade.

-Incorporación das TIC xa que permiten realizar tarefas de xeito máis rápido, cómodo e eficiente.

E-PRESENTACIÓN, DENTRO DOS PRAZOS E AS NORMAS ESTABLECIDAS DO PRODUCTO REMATADO.

Estratexias metodolóxicas:

-Realizar exposicións utilizando diferentes soportes e incidindo no uso da imaxe e na expresión multimedia (oral, visual e outras).

-Uso habitual das TIC.

-Fomentar a exposición e posta en común, tanto na clase como fóra dela.

-Reflexión persoal e conxunta sobre as resultas plásticas e sobre os coñecementos adquiridos.

Por outra parte, procurarase a aplicación ao longo do curso dos seguintes recursos metodolóxicos.

1-APRENDIZAXE POR PROXECTOS.

O Departamento de EPVA continuará participando e colaborando con outros departamentos así como coa biblioteca escolar para afianzar e desenvolver o traballo por proxectos dentro do centro.

Así, algunha das actividades programadas pode sufrir algunha modificación (lxicamente, en cuestións menores: temática, etc) para contribuir á realización de, por exemplo, o Proxecto Anual de Centro, ou outros que poidan proxectarse durante o curso.

2-AGRUPAMENTO FLEXIBLE DE ALUMNOS:

En función das necesidades que plantexan a resposta á diversidade dos alumnos e a heteroxeneidade das actividades, poderanse articular as seguintes variantes de agrupamento dos alumnos.

- Pequeño grupo: reforzo para alumnos con ritmo máis lento. Ampliación para alumnos con ritmo máis rápido.

- Agrupamento flexible: resposta puntual a diferencias en:

Nivel de coñecementos.

Ritmo de aprendizaxe.

Intereses e motivacións.

- Obradoiros: en función da natureza das actividades.

3-UTILIZACIÓN E ORGANIZACIÓN DE DISTINTOS ESPACIOS.

A utilización dos diversos espazos realizarase en función da natureza das actividades que se poidan levar a cabo:

- Dentro do aula: disposicións espaciais diversas (según a adaptabilidade do mobiliario).

- Fora do aula:

- Aulas TICS.

-Salón de actos.

- Biblioteca.

- Patio.

-Contorno social (a vila) ou natural (a paisaxe) do centro.

4.2. Materiais e recursos didácticos

Denominación
O departamento de Ed. Plástica está dotado dos seguintes materiais útiles para o desenvolvemento da presente programación:
A-Aula propia con mobiliario axeitado para un taller de arte escolar: vertedoiro con billa, mesas amplas, taburetes altos de debuxo, espazos para expoñer obras, etc.
B--Equipo informatico: a aula conta con un PC conectado a rede e a un canon de proxección.
C-Plataformas de ensino virtual, a aula virtual do centro e Edixgal.
D-Equipo audiovisual: contamos no departamento con un reprodutor DVD conectado a un televisor.
E-Biblioteca de aula., dotada con manuais, libros de arte, técnicos, catálogos de exposicións, etc.
F-Mediateca, dotada con material audiovisual variado, dende diapositivas de obras artísticas contemporaneas a curtametraxes, documentais e videotraballos en formato DVD.
G-Materiais pictóricos funxíbeis: carbón, lapis conté, sanguina, pintura acrílica ou témpera das cores primarias, branca e negra.
H-Material de encerado: varios xogos de regras e compases
I-Xogos de pezas tridimensionais para a súa visualización.
K- Tórculo.
L-Varias figuras clásicas de escaiola para estudos de luz e volume.

Neste curso 2023-24, os grupos de 1º ESO apenas van poder utilizar a aula propia de debuxo, por estar esta ocupada no mesmo horario por cursos superiores, senón que van inpartir a nosa materia na súa propia aula, de xeito que parte dos materiais e mobiliario arriba citados con que conta a aula non vaian poder ser aproveitados por este nivel. Isto provoca que, por exemplo, as prácticas con técnicas pictóricas húmidas ou con material de modelado sexan dificilmente realizables por non contar as aulas comúns con, por exemplo, auga e vertedoiro.

Por outra parte, o centro conta con diversos materiais e espazos cós que cubrir as necesidades específicas que, nalgúns casos, a propia aula non ofrece:

- Biblioteca.
- Aulas de informática.
- Ordenadores portátiles.
- Espazos para exposición.

Tendo en conta estas condicións, este será o material propio que deberá aportar o alumnado:

- Block de láminas DIN A4.
- Lápices de grafito: dureza H e B respectivamente.
- Goma e sacapuntas.
- Escuadra, cartabón, regra e compás con adaptador universal.
- Perfiladores graduados (cando menos un 0,5). Cor negra.
- Materiais para colorear: lápices, rotuladores e/ou ceras.
- Non se propón libro de texto algún.

Incentivarase, por outra banda, no alumnado o uso de materiais reutilizados e de refugallo: distintos tipos de papeis usados, materiais procedentes do uso cotiá, etc. Poderán ser aportados polo alumnado, así como contar con eles na aula.

5.1. Procedemento para a avaliación inicial

O desenvolvemento da EPVA articulase en torno á realización de actividades ou tarefas que abranguen varias sesión lectivas (de 3 a 5, polo xeral) e nas que se prantexa a consecución de un produto final á traves do seguimento das diversas fases dun proceso creativo.

Dado que o proceso de calificación destas actividades desenvólvese dende o mesmo comenzo de curso, non consideramos necesario o deseño dunha proba inicial especial. A propia primeira actividade de cada curso pode servir perfectamente para calibrar a competencia curricular, a motivación, o nivel de destrezas e adquisición de contidos básicos que o alumno teña levado a cabo nos cursos anteriores, etc.

Os resultados da mesma, especialmente nos casos nos que se detecten dificultades máis importantes, serán comunicados tanto ao titor/a do alumnado, como ao resto do equipo docente e ao Departamento de Orientación a traves das sesións de Avaliación Inicial que se celebran nas primeiras semanas do curso.

Unha vez analizada toda a información que se aporte nesas sesións de avaliación, tomaranse decisións sobre os seguintes aspectos:

- Respecto ao currículo: deseñar adaptacións curriculares e reforzos nos casos necesarios.
- Respecto á forma de traballar na aula: organizar grupos, distribuir o material...

Por outra parte, ao ser, polo tanto, esta proba inicial, unha tarefa máis do conxunto de actividades que se desenvolven al longo do curso, terá a mesma consideración e peso sobre a cualificación final que calquera outra delas.

5.2. Criterios de cualificación e recuperación

Pesos dos instrumentos de avaliación por UD:

Unidade didáctica	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	Total
Peso UD/ Tipo Ins.	17	17	17	17	17	15	100
Táboa de indicadores	100	100	100	100	100	100	100

Cráterios de cualificación:

CUALIFICACIÓN POR AVALIACIÓN:

Como queda dito, o desenvolvemento da EPVA artículase en torno á realización de actividades ou tarefas nas que se prantexa a consecución de un produto final á través do seguimento das diversas fases dun proceso creativo.

Este proceso, tanto como o resultado final de cada actividade, avalíarase coa axuda de rúbricas, listas de cotexo ou escalas de valoración que recollan o grao de consecución dos respectivos indicadores de logro relacionados. A cumplimentación das mesmas será fruto da observación diaria no aula, así como da valoración do produto final de cada actividade unha vez entregado.

Os principais indicadores de logro que poderán aplicarse na confección dos instrumentos de avaliación serán;

1.-Capacidade de adquisición de novos conceptos no proceso de aprendizaxe:

- Limitase a recoller información, sen ordeala nin estruturala.
- Ordea a información, sin ser quen de abstraer conceptos xerais aplicables a outros casos.
- Emite hipótesis axeitadas, relaciona e saca conclusións propias. Comprende, comproba y extrae conceptos para utilízalos noutros casos.

2.-Creatividade desenvolvida nas súas producións:

- Non ten capacidade para reproducir solucións similares ao problema proposto.
- Reproduce solucións similares sen aportacións propias.
- Integra de cotío recursos propios a modelos establecidos. Conquire un estilo persoal.

3.-Corrección na expresión plástica das súas producións:

- Despreocupación no trato e uso de útiles e soportes. Mala presentación dos traballos.

- Coidado na presentación, tendo en conta conceptos como precisión e limpeza.

-Precisión en trazados, boa composición nos traballos. Elección da técnica axeitada.

4.-Capacidade de traballo.

- Non ten hábito de traballo.
- Traballa, pero sen método.
- Utiliza métodos de traballo axeitados, presentando as tarefas nos prazos marcados.

Presenta máis solucións que a pedida.

Por outra banda, o profesor poderá, se é o caso, reflectir na cualificación, positiva ou negativamente, aspectos como o interese, a participación activa, a cooperación cos compañeiros, etc, ou pola contra, a falta de puntualidade, a ausencia de material, o mal uso dos materiais comúns, a falta de respecto, etc, sen que estes reforzos ou penalizacións podan superar nunca o 20% da nota final.

Elaboración da nota media.

Posteriormente, e para a cualificación de cada unha das avaliacións do curso, realizarase a media aritmética simple das puntuacións obtidas en cada unha das rúbricas de cada unha das actividades realizadas no trimestre.

O alumno podera, en calquera caso, repetir calquera das actividades xa realizadas a obxecto de subir a cualificación obtida na mesma.

CUALIFICACIÓN FINAL:

Igoalmente para obter a cualificación final de cada alumno, realizarase a media aritmética simple das puntuacións obtidas en cada unha das avaliacións. Se a media é igual ou superior a 5, a materia estará aprobada aínda que algunha das avaliacións non fora superada.

Cráterios de recuperación:

RECUPERACIÓN AO LONGO DO CURSO:

Do mesmo xeito, e dado o carácter continuo da avaliación da nosa área, non se realizarán probas ou tarefas específicas para a recuperación dunha avaliación. O alumnado poderá, iso si, presentar os traballos que lles poidesen quedar pendentes das avaliacións suspensas, se é o caso, ou mellorar, repetir ou completar aqueles outros que máis deficiencias presentasen no seu día. Para o cálculo da media, a nota dos traballos repetidos substituirá á dos anteriores.

RECUPERACIÓN FINAL:

Tal e como se recolle máis arriba, o alumno que ao realizar a media das tres avaliacións obteña unha nota igual ou superior a 5, terá superada a materia aínda que tivese algunha das avaliacións suspensas. A principios de Xuño, e nos casos en que se considere probable que isto non suceda, e, polo tanto, o resultado da media das tres avaliacións sexa presumiblemente inferior a 5, o alumno deberá presentar, antes da avaliación final, os traballos que ou ben non foron presentados no seu momento, ou ben o foron con resultados inferiores ao mínimo esixido. Tanto o alumnado, persoalmente, como as familias, a través do Abalar, serán informados desta eventualidade.

A cualificación destes traballos introducirase no computo global das tarefas realizadas durante o curso e procederase a realizar os cálculos ordinarios que se efectúan durante o mesmo.

Se o resultado destes cálculos arrojan unha cifra igual ou superior a 5, o alumno terá a materia superada. O alumnado que non acade o 5 nesta avaliación final terá a materia suspensa, e, en caso de promocionar, figurará como materia pendente o próximo curso.

5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes

Ao ser comenzo de etapa, os alumnos que cursan 1º da E.S.O. parten sen ningunha materia pendente.

6. Medidas de atención á diversidade

Dende este departamento levarase a cabo a exploración das capacidades, experiencias e intereses dos diferentes alumnos, tanto mediante a avaliación inicial como coa avaliación formativa continua, na que se recollerá información individual sobre o proceso de aprendizaxe de cada alumno/a, información que permita detectar a axuda pedagóxica que necesita. Deste xeito, poderanse deseñar actividades que permitan o axuste ás diferentes capacidades, intereses e ritmos de aprendizaxe.

Por outra banda, dado o marcado carácter procedimental do área, atopámonos moi frecuentemente con que alumnos que amosan enormes carencias nas materias instrumentais desenvolven satisfactoriamente a psicomotricidade fina e/ou as súas capacidades espaciais, compositivas e plásticas, de xeito que non necesiten una adaptación curricular significativa na materia. Nos casos en que isto non se produza, realizarase tomando como referencia de fondo os contidos mínimos programados e mediante actividades axustadas ao perfil mostrado por cada alumno. Igoalmente, levarase a cabo, se é o caso, a adaptación curricular necesaria cós alumnos de necesidades educativas especiais. Estas adaptacións quedarán reflectidas na memoria final de curso e realizaranse de acordo co Departamento de Orientación do centro.

En concreto, no presente curso, contamos con un bo número de alumnos con NEE e NEAE polo que se prevé a necesidade de valorar si deseñar a citada adaptación curricular, máis alá de contar, dende logo, co apoio da profesora especialista en PT e do Departamento de Orientación no seu conxunto para este e outros casos complexos.

Tamén se realizarán, como en cursos anteriores, adaptacións na estrutura organizativa da aula para algún alumno/a ou grupo, según as necesidades que se vaian observando, así como algunha adaptación metodolóxica como o traballo colaborativo en grupos heteroxéneos, a tutoría entre iguais, o aprendizaxe por proxectos, etc.

Por último, somos conscientes de que unha frecuente comunicación coas familias resulta crucial nos casos de alumnado con necesidades educativas especiais. Elas nos poden indicar cales son as fortalezas e a maneira máis axeitada para traballar cos seus fillos. Ás veces estas familias están asesoradas por profesionais que tamén nos poden guiar á hora de concretar procedementos instrumentais e adaptar a materia para ter máis posibilidades de éxito.

7.1. Concreción dos elementos transversais

	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6
ET.1 - Comprensión de lectura.	X	X	X	X	X	X
ET.2 - Expresión oral e escrita.	X	X	X	X	X	X
ET.3 - Comunicación audiovisual.						X
ET.4 - Competencia dixital.						X
ET.5 - Emprendemento social e empresarial.	X	X	X	X	X	X
ET.6 - Fomento do espírito crítico e científico.	X	X				
ET.7 - Educación emocional e en valores.	X	X	X	X	X	X

7.2. Actividades complementarias

Actividade	Descrición	1º trim.	2º trim.	3º trim.
Charlas impartidas por todo tipo de profesionais relacionados coa materia.	O departamento tentará organizar algunha Charla ou obradoiro contando coa presenza de artistas recoñecidos e/ou ex-alumnos que cursen estudos artísticos para que nos falen da súa carreira/obra e, de ser posible, nos amosen de xeito práctico o seu proceso de creación.	X	X	X
Visitas ás exposicións artísticas temporais que se organicen na contorna	Visitas guiadas a exposicións en espazos como o Centro Cultural de O Porriño, MARCO de Vigo..., e que amosen interese para o desenvolvemento da materia.	X	X	X
Participación en distintos premios e concursos vinculados á nosa área.	Concursos dentro e fóra do centro que lles axudan a aprender a presentar un proxecto e os animan a polos en práctica eles mesmos no futuro.	X	X	X
Participación no Proxecto Anual de centro	Realizarase mediante o deseño e a colaboración nos proxectos interdisciplinares e/ou de documentación integrada que se vaian desenvolvendo a tal fin.	X	X	X

Actividade	Descrición	1º trim.	2º trim.	3º trim.
Realización de contidos audiovisuais	Trátase de facer participes ao maior número posible de estamentos do centro (biblioteca, normalización, profesorado, alumnos, persoal non docente...), experimentando con distintas técnicas e distintos recursos a aventura de rodar un corto, un videoclip, un documental,...etc. Estes contidos realizaránse, sempre que sexa posible, dentro do horario e das instalacións propias do centro. En concreto, salientamos a participación do departamento tanto na organización como no desenvolvemento do concurso <i>¿Recoméndoches un libro?</i> , organizado en colaboración con, entre outros, a Biblioteca Neira Vilas ou o Festival de Cans.			X
Festival de Cans	Visita/ participación nalgunha das actividades programadas polo Festival de Cans, sempre e cando este volte organizarse no mes de maio.			X

Observacións:

O Departamento de Educación Plástica e Visual ven colaborando tradicionalmente neste centro en moitas actividades complementarias e extraescolares deseñadas por distintos estamentos pedagóxicos: vicedirección, biblioteca escolar, departamento de normalización, grupo de teatro, grupo de apoio "Espazo Seguro", etc., ben dende unha participación activa no seu desenrolo, ben dende a súa previa preparación: carteis, logotipos, concursos, fotografía, escenografía, murais, etc. A nosa intención, xa que logo, é a de continuar prestando o noso apoio en todas as actividades nas que se nos reclame a nosa axuda e nolo permitan a nosa disponibilidad horaria e os nosos recursos.

Concretamente, neste comenzo de curso xa se nos solicitou colaboración para as seguintes actividades e proxectos:

-Revista "O Pino", editada e elaborada polo propio alumnado baixo a dirección e iniciativa do Departamento de filosofía. Acórdase que o noso departamento asuma o deseño e creación da parte visual da mesma, é dicir, as ilustracións, fotografías, iconos, etc que ilustren os distintos artigos.

-Obra de teatro. Organizada, escrita e dirixida dende a vicedirección, a nosa tarefa nela sería o deseño e confección da escenografía necesaria. Novamente, serán os cursos de bacharelato artístico os encargados de levala a cabo.

-Celebracións como o Samaín, Nadal, Entroido, etc, mediante o deseño de cartaces, decorados, costumes, etc.

8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro

Indicadores de logro
Adecuación da programación didáctica e da súa propia planificación ao longo do curso académico
(PE) Motivouse ao alumnado partindo dos seus coñecementos previos, relacionando os contidos con situacións reais, informándolles da utilidade das actividades e creando expectativas?
(PE) Conseguiuse a participación activa de todo o alumnado?
(PE) Atendeuse adecuadamente á diversidade do alumnado?
(PE) O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado?
(A) Na avaliación tivéronse en conta as diferentes competencias?

(A) Déuselle un peso real á observación do traballo na aula?
Metodoloxía empregada
(PD) Como norma xeral fanse explicacións xerais para todo o alumnado?
(PD) Amosouse, ao principio de cada unidade didáctica, traballos variados de cursos anteriores, para servir de exemplo ao alumnado do que se pode facer?
(PD) Ao comezo de cada unidade o alumnado coñeceu os obxectivos e competencias que se querían desenvolver, as actividades que realizarán, como se lles avaliará...?
(PD) Na metodoloxía aplicada, empregouse todo tipo de recursos e materiais para a aprendizaxe: material manipulativo, audiovisual, impreso, etc?
(PD) Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar?
(PD) Intercálase o traballo individual e en equipo?
(PD) Poténcianse estratexias de animación á lectura e de comprensión e expresión oral?
(PD) Incorporáanse as TIC aos procesos de ensino e aprendizaxe?
(PD) Préstase atención aos temas transversais vinculados a cada unidade didáctica?
(A) Usáronse distintos instrumentos de avaliación?
(A) Ofrécese ao alumnado de forma inmediata os resultados das probas/exames, etc?
Medidas de atención á diversidade
(A) Valorouse adecuadamente o traballo colaborativo do alumnado dentro do grupo?
(AD) Elaboráanse actividades de distinta dificultade atendendo á diversidade?
(AD) Ofrécese a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa?
(AD) Tívoise en conta o alumnado que se afastaba da media dos resultados (tanto por arriba como por abaixo)?
(AD) Propuxéronse tarefas de diferente nivel en cada unidade?
Clima de traballo na aula
(A) Antes de comezar unha unidade, explicouse ao alumnado "que", "con que frecuencia" e "en base a que" será avaliado?
(A) Coméntase co alumnado os fallos máis significativos das probas /exames, etc?
Coordinación co resto do equipo docente e coas familias ou as persoas titoras legais
(PE) Contouse co apoio e implicación das familias no traballo do alumnado?

Descrición:

Para avaliar tanto o proceso de ensino como a práctica docente os membros do Departamento autoavaliarán, ao remate do curso, o seu grao de cumprimento dos indicadores de logro aquí sinalados, que se organizan en torno a catro apartados:

- (PE) Proceso de ensino
- (PD) Práctica docente (Metodoloxía).
- (A) Avaliación.
- (AD) Atención á diversidade.

Posteriormente, e unha vez analizados os resultados obtidos, propondranse e incorporaranse as medidas de mellora que sexan necesarias.

8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora

A programación revisárase ao empezar o curso, a partir das propostas de mellora do curso anterior que se fixeron constar na correspondente memoria do departamento.

Durante o curso, farase un seguimento da programación cunha periodicidade trimestral. Comprobarase o grao de consecución dos obxectivos e faranse constar os aspectos destacados en torno ao discorrer do curso nas correspondentes reunións de departamento.

En canto ao procedemento de seguimento, as ferramentas empregadas para analizar os indicadores de logro poden consistir en:

- folla de rexistro onde ir anotando os aspectos máis cuantificables;
- diario de aula;
- estatísticas de resultados;
- cuestionarios e enquisas ao alumnado...

Igoalmente, ao remate do curso, e como paso previo para a realización da Memoria Anual, os membros do Departamento comprobarán o grao de cumprimento da presente programación, así como os cambios que estimen necesarios realizar nela. Para o mesmo, avaliaranse os seguintes indicadores de logro:

- Deseñáronse unidades didácticas ou temas a partir dos elementos do currículo?
- Secuenciáronse e temporalizáronse as unidades didácticas/temas/proxectos?
- O desenvolvemento da programación respondeu á secuenciación e temporalización?
- Engadiuse algún contido non previsto á programación?
- Foi necesario eliminar algún aspecto da programación prevista?
- Fixouse un grao mínimo de consecución de cada criterio de avaliación para superar a materia?
- Asígnouse a cada criterio o peso correspondente na cualificación ?
- Fixouse a estratexia metodolóxica común para todo o departamento?
- Estableceuse a secuencia habitual de traballo na aula?
- Son adecuados os materiais didácticos utilizados?
- Deseñouse un plan de avaliación inicial fixando as consecuencias da mesma?
- Establecéronse pautas xerais para a avaliación continua?
- Establecéronse criterios para a recuperación dunha tarefa e dunha avaliación?
- Fixáronse criterios para a avaliación final?
- Establecéronse criterios para a avaliación de Xuño?
- Establecéronse criterios para o seguimento de materias pendentes?
- Fixáronse criterios para a avaliación desas materias pendentes?
- Leváronse a cabo as actividades complementarias e extraescolares previstas?
- Informouse ás familias sobre criterios de avaliación, estándares e instrumentos?
- Seguiuse e revisouse a programación ao longo do curso?
- Contribuíuse desde a materia ao plan de lectura do centro?
- Usáronse as TIC no desenvolvemento da materia?

9. Outros apartados

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA LOMLOE

Centro educativo

Código	Centro	Concello	Ano académico
36007011	IES Pino Manso	O Porriño	2023/2024

Área/materia/ámbito

Ensinanza	Nome da área/materia/ámbito	Curso	Sesións semanais	Sesións anuais
Educación secundaria obrigatoria	Educación plástica, visual e audiovisual	3º ESO	2	70

Réxime

Réxime xeral-ordinario

Contido	Páxina
1. Introducción	3
2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias	3
3.1. Relación de unidades didácticas	4
3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas	5
4.1. Concrecións metodolóxicas	10
4.2. Materiais e recursos didácticos	11
5.1. Procedemento para a avaliación inicial	12
5.2. Criterios de cualificación e recuperación	13
5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes	14
6. Medidas de atención á diversidade	15
7.1. Concreción dos elementos transversais	15
7.2. Actividades complementarias	16
8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro	17
8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora	19
9. Outros apartados	19

1. Introducción

A Educación Plástica e Visual na E.S.O. ten que facer fronte a un -cando menos- dobre obxectivo: o de ensinar a ver e o de ensinar a facer. É dicir, por unha banda, dotar ó alumno cun sistema de referencias válido para interpretar, clasificar e analizar críticamente o aluvión de imaxes no que de cotío se ve inmerso, e, por outra, de capacitalo para que ademáis de ser un mero lector dese universo de imaxes, se converta nun emisor de manifestacións gráficas válido que lle permitan comunicarse de xeito eficaz có resto da sociedade.

Pero ademáis, dentro do que sinalamos como primer obxectivo, o de ensinar a ver, cabría distinguir entre o capacitar para a análise dunha imaxe concreta dende o punto de vista dos elementos sintácticos e estruturais que a configuran (a luz, a cor, o volume), e o dotar das referencias necesarias para a contextualización desa mesma imaxe (según por exemplo, a súa función, a súa concreta linguaxe artística, o seu momento histórico, o seu estilo, etc.).

Do mesmo xeito, na tarefa de ensinar a facer compre non só introducir ao alumno nas distintas técnicas, procedementos e materiais plásticos, así como no seu manexo, se non, tamén, informalo das características propias da cada linguaxe gráfica en concreto (cine, comic, deseño, pintura), e dos recursos e terminoloxía propios de cada unha delas.

Estes diferentes ámbitos que atinxen ós obxectivos últimos da area, teñen como consecuencia certas dificultades engadidas á hora de intentar programar e secuenciar os obxectivos, os contidos e os criterios de avaliación deste proxecto curricular.

Na presente programación, e atendendo á recomendación do Currículo Oficial de dísposos de forma cíclica durante toda a etapa, elegimos o agrupalos en unidades didácticas amplas, dentro das que tiveran cabida os distintos tipos de contidos. De xeito que, aínda que as distintas unidades aparezan baixo títulos que, normalmente, fan referencia a aspectos propios do debuxo técnico, debe entenderse que ditos títulos, non son senón un pretexto para aglutinar contidos dos distintos ámbitos xa citados.

Deste xeito, e por citar un exemplo, na Unidade Didáctica 1: "A xeometría nos obxectos, na arte e na contorna natural". atoparemos contidos e criterios referidos tanto ao análise dos trazados e formas xeométricas, como á lectura do seu tratamento nas imaxes, no arte, etc., e aos factores e etapas do proceso creativo, a elección de materiais e técnicas e a a realización a través de operacións plásticas.

Igualmente, os obxectivos e criterios de avaliación vinculados con cada unidade didáctica, non deben ser traballados e comprobados cun tratamento separado e lineal no tempo, senón que poderán traballarse simultaneamente, mediante un desenvolvemento entrelazado.

2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1 - Comprender a importancia que tiveron no desenvolvemento do ser humano algúns exemplos seleccionados das distintas manifestacións culturais e artísticas, amosando interese polo patrimonio como parte da propia cultura, para entender como se converten no testemuño dos valores e das convicións de cada persoa e da sociedade no seu conxunto, e para recoñecer a necesidade da súa protección e da súa conservación.	1	3			3	1-2		1
OBX2 - Explicar as producións plásticas, visuais e audiovisuais propias, comparándoas coas dos seus iguais e con algunhas das que conforman o patrimonio cultural e artístico, xustificando as opinións e tendo en conta o progreso desde a intención ata a realización, para valorar o intercambio, as experiencias compartidas e o diálogo intercultural, así como para superar estereotipos.	1				1-3	1-3		1-3

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX3 - Analizar diferentes propostas plásticas, visuais e audiovisuais, amosando respecto e desenvolvendo a capacidade de observación e interiorización da experiencia e da satisfacción estética, para enriquecer a cultura artística individual e alimentar o imaxinario propio.	1-2			1	4	1-3		2
OBX4 - Explorar as técnicas, as linguaxes e as intencións de diferentes producións culturais e artísticas, analizando, de forma aberta e respectuosa tanto o proceso como o produto final, a súa recepción e o seu contexto, para descubrir as posibilidades que ofrecen como fonte xeradora de ideas e respostas.	2	3		1-2	3	3		2
OBX5 - Realizar producións artísticas individuais ou colectivas con creatividade e imaxinación, seleccionando e aplicando ferramentas, técnicas e soportes en función da intencionalidade, para expresar a visión do mundo, as emocións e os sentimentos propios, así como para mellorar a capacidade de comunicación e desenvolver a reflexión crítica e a autoconfianza.	2				1-3-4	3		3-4
OBX6 - Apropiarse das referencias culturais e artísticas da contorna, identificando as súas singularidades, para enriquecer as creacións propias e desenvolver a identidade persoal, cultural e social.	2			1	3	1		3
OBX7 - Aplicar as técnicas, os recursos e as convencións principais das linguaxes artísticas, incorporando de forma creativa as posibilidades que ofrecen as tecnoloxías, para as integrar e enriquecer o deseño e a realización dun proxecto artístico.	2-3		3	1-5		1-3		4
OBX8 - Compartir producións e manifestacións artísticas, adaptando o proxecto á intención e ás características do público destinatario, para valorar distintas oportunidades de desenvolvemento persoal.	1		2-3	3	3-5		3	4

Descrición:

3.1. Relación de unidades didácticas

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
1	A xeometría nos obxectos, na arte e na contorna natural.	A xeometría na natureza, na arquitectura e no deseño de obxectos cotiáns. Xeometría	33	23	X		

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
1	A xeometría nos obxectos, na arte e na contorna natural.	plana. Introducción ás tanxencias e enlaces.	33	23	X		
2	Introdución aos sistemas de representación. O deseño do espazo.	Sistema diédrico: vistas. O esbozo isométrico. O volume: exemplos e características expresivas.	33	23		X	
3	Imaxes visuais e audiovisuais. O cine e a animación.	Lectura e análise da imaxe visual e audiovisual. Imaxe en movemento. O cine e a animación: características, orixe e evolución. Técnicas básicas para a realización de producións audiovisuais sinxelas, de xeito individual ou en grupo. Experimentación en contornas virtuais de aprendizaxe.	34	24			X

3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas

UD	Título da UD	Duración
1	A xeometría nos obxectos, na arte e na contorna natural.	23

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Recoñecer os factores históricos e sociais que rodean as producións plásticas, visuais e audiovisuais máis relevantes, así como a súa función e a súa finalidade, e describir as súas particularidades e o seu papel como transmisoras de conceptos, valores e convicións, con interese e respecto, desde unha perspectiva de xénero.	Ser quen de recoñecer minimamente os factores que condicionan as distintas producións plásticas así como a súa función desde unha perspectiva de xénero, con curiosidade e respecto.	TI	100
CA1.2 - Valorar a importancia da conservación do patrimonio cultural e artístico universal e galego a través do coñecemento e a análise guiada de obras de arte.	Valorar a importancia do patrimonio galego a través do coñecemento de obras de arte e a súa conservación.		
CA1.3 - Analizar diversas producións artísticas e culturais, incluídas as propias e as dos seus iguais, desenvolvendo con interese unha ollada estética cara ao mundo e respectando a diversidade das expresións culturais.	Analizar dun xeito sinxelo as producións propias e alleas desde unha mirada estética respectando a diversidade cultural.		
CA1.4 - Seleccionar e describir propostas plásticas, visuais e audiovisuais de diversos tipos e épocas, analízalas con curiosidade e respecto desde unha perspectiva de xénero, e incorporalas á súa cultura persoal e o seu imaxinario propio.	Coñecer diversas proposas plásticas significativas e analízalas para incorporalas ao imaxinario propio desde unha perspectiva de xénero.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.5 - Argumentar a satisfacción producida pola recepción da arte en todas as súas formas e vertentes, compartindo con respecto impresións e emocións, e expresar a opinión persoal de forma aberta.	Saber recoñecer, analizar e argumentar sobre aspectos formais relacionados coa xeometría da nosa contorna.		
CA1.6 - Explicar a súa pertenza a un contexto cultural concreto, a través da análise dos aspectos formais e dos factores sociais que determinan diversas producións culturais e artísticas actuais.	Recoñecer, dun xeito básico, a pertenza dunha obra de arte a un contexto cultural e histórico concreto a través da análise da configuración formal e dos factores sociais que a condicionan.		
CA2.1 - Analizar de xeito guiado as especificidades das linguaxes de diferentes producións culturais e artísticas, establecendo conexións entre elas, e incorporalas con creatividade nas producións propias.	Analizar, de xeito guiado, as características principais dos distintos tipos de linguaxes das diferentes producións artísticas, establecendo conexións entre elas e incorporándoas as producións propias.		
CA2.2 - Expresar conceptos, ideas e sentimentos en diferentes producións plásticas e visuais, a través da experimentación con diversas ferramentas, técnicas e soportes, desenvolvendo a capacidade de comunicación e a reflexión crítica.	Expresar minimamente ideas e sentimentos, a través da experimentación coas distintas técnicas, desenvolvendo certa capacidade de comunicación e reflexión crítica.		
CA2.3 - Explicar, de forma razoada, a importancia do proceso que media entre a realidade, o imaxinario e a produción, superando estereotipos e amosando un comportamento respectuoso coa diversidade cultural.	Explicar o proceso de produción, superando estereotipos, cunha actitude respectuosa coa diversidade cultural.		
CA2.4 - Realizar un proxecto gráfico-plástico, con creatividade e de xeito consciente, axustándose ao obxectivo proposto, experimentando con distintas técnicas visuais na xeración de mensaxes propias, e amosando iniciativa no emprego de linguaxes, materiais, soportes e ferramentas.	Realizar proxectos gráficos axustándose a tarefa solicitada amosando iniciativa no emprego dos principios xeométricos.		
CA3.4 - Realizar un proxecto artístico, con creatividade e de xeito consciente, axustándose ao obxectivo proposto, experimentando con distintas técnicas visuais na xeración de mensaxes propias, e amosando iniciativa no emprego de linguaxes, materiais, soportes e ferramentas de creación gráfico-plástica.	Ser quen de realizar un pequeno proxecto gráfico-plástico, axustándose ao obxectivo proposto, amosando iniciativa no emprego da linguaxe, materiais, soportes e ferramentas gráfico-plásticas.		
CA3.5 - Expor os procesos de elaboración e o resultado final de producións gráfico-plásticas, realizadas de forma individual ou colectiva, recoñecendo os erros, procurando as solucións e as estratexias máis adecuadas para as mellorar, e valorando as oportunidades de desenvolvemento persoal que ofrecen.	Saber expoñer, dun xeito sinxelo, o proceso de elaboración propio, recoñecendo os erros e as posibilidades de mellora, valorando as posibilidades que a normalización ofrece de desenvolvemento persoal.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Os xéneros artísticos. - Manifestacións culturais e artísticas clave ao longo da historia, incluídas as contemporáneas e as pertencentes ao

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - patrimonio local: análise dos seus aspectos formais e do seu contexto histórico. Particularidades do patrimonio artístico galego. - As formas xeométricas na arte e na contorna: xeometría na natureza, a arquitectura e o deseño de obxectos cotiáns. - Posibilidades expresivas e comunicativas dos elementos visuais: elementos básicos, forma, cor e textura. - A percepción visual. Introducción aos principios perceptivos, elementos e factores. - A composición. Conceptos de equilibrio, proporción e ritmo aplicados á organización de formas no plano e no espazo. - Técnicas básicas de expresión gráfico-plástica en dúas dimensións. Técnicas secas e húmidas. O seu uso na arte e as súas características expresivas. - Factores e etapas do proceso creativo. Elección de materiais e técnicas, realización. O esbozo.

UD	Título da UD	Duración
2	Introdución aos sistemas de representación. O deseño do espazo.	23

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.1 - Analizar de xeito guiado as especificidades das linguaxes de diferentes producións culturais e artísticas, establecendo conexións entre elas, e incorporalas con creatividade nas producións propias.	Analizar, de xeito guiado, as características principais dos distintos tipos de linguaxes das diferentes producións artísticas, establecendo conexións entre elas e incorporándoas as producións propias.	TI	100
CA2.2 - Expresar conceptos, ideas e sentimentos en diferentes producións plásticas e visuais, a través da experimentación con diversas ferramentas, técnicas e soportes, desenvolvendo a capacidade de comunicación e a reflexión crítica.	Expresar minimamente ideas e sentimentos, a través da experimentación coas distintas técnicas, desenvolvendo certa capacidade de comunicación e reflexión crítica.		
CA2.3 - Explicar, de forma razoada, a importancia do proceso que media entre a realidade, o imaxinario e a produción, superando estereotipos e amosando un comportamento respectuoso coa diversidade cultural.	Explicar o proceso de produción, superando estereotipos, cunha actitude respectuosa coa diversidade cultural.		
CA2.4 - Realizar un proxecto gráfico-plástico, con creatividade e de xeito consciente, axustándose ao obxectivo proposto, experimentando con distintas técnicas visuais na xeración de mensaxes propias, e amosando iniciativa no emprego de linguaxes, materiais, soportes e ferramentas.	Realizar proxectos gráficos axustándose a tarefa solicitada amosando iniciativa no emprego dos principios xeométricos.		
CA3.1 - Recoñecer os trazos particulares de diversas técnicas e linguaxes artísticas, así como os seus procesos e resultados en función dos contextos sociais, históricos, xeográficos e tecnolóxicos, procurando e analizando a información con interese e eficacia.	Diferenciar, mínimamente, as características das distintas técnicas e linguaxes artísticas, así como os seus procedementos en relación ao resultado buscado, analizando o procedemento con interese.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.2 - Expresar conceptos, ideas e sentimentos en diferentes producións plásticas e visuais, a través da experimentación con diversas ferramentas, técnicas e soportes, desenvolvendo a capacidade de comunicación e a reflexión crítica.	Expresar minimamente ideas e sentimentos, a través da experimentación coas distintas técnicas, desenvolvendo certa capacidade de comunicación e reflexión crítica.		
CA3.3 - Utilizar con creatividade referencias culturais e artísticas da contorna na elaboración de producións propias, amosando unha visión persoal.	Utilizar con creatividade os exemplos xeométricos presentes na contorna, tanto naturais como arquitectónicos, artísticos ou pertencentes ó ámbito do deseño.		
CA3.4 - Realizar un proxecto artístico, con creatividade e de xeito consciente, axustándose ao obxectivo proposto, experimentando con distintas técnicas visuais na xeración de mensaxes propias, e amosando iniciativa no emprego de linguaxes, materiais, soportes e ferramentas de creación gráfico-plástica.	Ser quen de realizar un pequeno proxecto gráfico-plástico, axustándose ao obxectivo proposto, amosando iniciativa no emprego da linguaxe, materiais, soportes e ferramentas gráfico-plásticas		
CA3.5 - Expor os procesos de elaboración e o resultado final de producións gráfico-plásticas, realizadas de forma individual ou colectiva, recoñecendo os erros, procurando as solucións e as estratexias máis adecuadas para as mellorar, e valorando as oportunidades de desenvolvemento persoal que ofrecen.	Saber expoñer, dun xeito sinxelo, o proceso de elaboración propio, recoñecendo os erros e as posibilidades de mellora, valorando as posibilidades que a normalización ofrece de desenvolvemento persoal.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Posibilidades expresivas e comunicativas dos elementos visuais: elementos básicos, forma, cor e textura. - A percepción visual. Introducción aos principios perceptivos, elementos e factores. - A composición. Conceptos de equilibrio, proporción e ritmo aplicados á organización de formas no plano e no espazo. - Técnicas básicas de expresión gráfico-plástica en dúas dimensións. Técnicas secas e húmidas. O seu uso na arte e as súas características expresivas. - Técnicas básicas de expresión gráfico-plástica en tres dimensións. O seu uso na arte e as súas características expresivas. - O proceso creativo a través de operacións plásticas: manipular, reproducir, illar, transformar e asociar. - Introducción aos sistemas de representación. Sistema diédrico: vistas. O esbozo isométrico. - Factores e etapas do proceso creativo. Elección de materiais e técnicas, realización. O esbozo.

UD	Título da UD	Duración
3	Imaxes visuais e audiovisuais. O cine e a animación.	24

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
--------------------------------	-------------------------------	-----------	----------

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA4.1 - Analizar de xeito guiado diversas producións visuais e audiovisuais, incluídas as propias e as dos seus iguais, desenvolvendo con interese unha ollada estética cara ao mundo e respectando a diversidade das expresións culturais.	Analizar, de xeito guiado, as características principais dos distintos tipos de linguaxes das diferentes producións artísticas, establecendo conexións entre elas e incorporándoas as producións propias.	TI	100
CA4.2 - Recoñecer os trazos particulares de diversas técnicas e linguaxes visuais e audiovisuais, así como os seus procesos e resultados en función dos contextos sociais, históricos, xeográficos e tecnolóxicos, procurando e analizando a información con interese e eficacia.	Diferenciar, minimamente, as características das distintas técnicas audiovisuais e as súas linguaxes, así como os seus procedementos en relación ao resultado buscado, analizando o procedemento con interese.		
CA4.3 - Utilizar con creatividade referencias culturais e artísticas da contorna na elaboración de producións audiovisuais propias, amosando unha visión persoal.	Saber utilizar con creatividade referencias culturais e artísticas da contorna na elaboración de producións propias amosando unha visión persoal.		
CA4.4 - Realizar un proxecto audiovisual con creatividade e de xeito consciente, axustándose ao obxectivo proposto, experimentando con distintas técnicas visuais ou audiovisuais na xeración de mensaxes propias, e amosando iniciativa no emprego de linguaxes, materiais, soportes e ferramentas.	Realizar un pequeno proxecto gráfico-plástico, con certa iniciativa e creatividade, experimentando coas técnicas na xeración de mensaxes propias, axustándose ao solicitado.		
CA4.5 - Recoñecer os diferentes usos e as funcións das producións e das manifestacións visuais e audiovisuais, e argumentar de forma individual ou colectiva as súas conclusións acerca das oportunidades que poden xerar, cunha actitude aberta e con interese por coñecer a súa importancia na sociedade.	Recoñecer os diferentes usos que pode ter as producións audiovisuais e saber argumentar cun mínimo de reflexión sobre as posibilidades que poden xerar estas, cunha actitude aberta, e amosando interese por coñecer a súa importancia na nosa sociedade.		
CA4.6 - Expor os procesos de elaboración e o resultado final de producións audiovisuais, realizadas de forma individual ou colectiva, recoñecendo os erros, buscando as solucións e as estratexias máis adecuadas para melloralas, e valorando as oportunidades de desenvolvemento persoal que ofrecen.	Saber expoñer, dun xeito sinxelo, o proceso de elaboración propio, recoñecendo os erros e as posibilidades de mellora, valorando as posibilidades que a normalización ofrece de desenvolvemento persoal.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Imaxes visuais e audiovisuais: lectura e análise. - Imaxe en movemento. Características, orixe e evolución. O cine e a animación. - Técnicas básicas para a realización de producións audiovisuais sinxelas, de xeito individual ou en grupo. Experimentación en contornas virtuais de aprendizaxe.

4.1. Concrecións metodolóxicas

Atendendo ao problema de cómo coordinar a aprendizaxe dos tres ámbitos principais que atinxen ó área: saber ver ou a formalización da teoría correspondente a cada un dos campos da expresión visual e plástica, saber interpretar ou estar en disposición de valorar unha obra polo análise de cada un dos seus elementos e pola consideración do conxunto e saber facer ou adquirir as técnicas axeitadas para cada forma de linguaxe plástica, é que propomos o desenvolvemento da materia en torno a realización de actividades.

Estas actividades levaranse ao longo de varias sesións (de 3 a 5, polo xeral), seguindo un proceso metodolóxico que constaría das seguintes fases:

A-PRESENTACIÓN DA ACTIVIDADE.

Prantexamento por parte do profesor.

Estratexias metodolóxicas:

- Coñecer, antes de comezar, as ideas previas, as dificultades de aprendizaxe do alumnado e os recursos dispoñibles. Partir da competencia inicial do alumnado
- Introducir de xeito xeral o alumno na actividade, anticipando as tarefas previstas e os materiais necesarios para o desenvolvemento desta.
- Comunicación co medio: situar ao alumno ante unha serie de experiencias previas, de fenómenos visuais e plásticos do seu contorno ós que ten que dar unha resposta que proceda das súas propias intuicións ou de coñecementos adquiridos anteriormente. Estas respostas ou os interrogantes que queden abertos constituirán o punto de partida para o estudo do tema.
- Amosar os traballos realizados por alumnado doutros cursos, para que vexan as múltiples posibilidades que ten unha proposta.

B-INVESTIGACIÓN SOBRE OS CONCEPTOS BÁSICOS QUE SE VAN DESENVOLVER.

Exposición dos conceptos relacionados coa actividade por parte do profesor:

Estratexias metodolóxicas:

- Evocación de coñecementos previos para abordar los nuevos contenidos.
- Progresiva incorporación de novos contidos.
- Información básica para todo o alumnado.
- Información complementaria para reforzo e apoio.
- Información complementaria para afondamento e ampliación.
- Busca de información (no aula, na biblioteca, na rede) por parte dos alumnos, de solucións e información sobre a tarefa a realizar.
- Papel facilitador do profesor/a
- Análise de obras que destaquen polo tratamento específico que os conceptos estudados teñan nelas. Este proceso non deberá ser deseñado como mero estudio formal e teórico da historias do arte e do deseño senón como punto de partida dende onde os alumnos poidan acceder a novas ideas, experiencias ou técnicas para o desenvolvemento dos seus propios traballos.
- Visitas extraescolares ou invitacións de artistas de interese ao aula.

C-REALIZACIÓN DE BOSQUEXOS, GUIÓNS, APUNTAMENTOS...

Traballo persoal

Estratexias metodolóxicas:

- Enfoque orientado á realización de tarefas e resolución de problemas
- Análise de documentos, pequenas investigación, etc.
- Resposta a preguntas
- Fomentar a realización de esquemas ou mapas visuais do que se coñece e do que se quere coñecer, así como dos procesos de traballo tanto individuais como por medio de dinámicas grupais.

D-REALIZACIÓN DO PROPIO TRABALLO UTILIZANDO OS MATERIAIS E TÉCNICAS MÁIS AXEITADOS.

Combinar traballo individual e cooperativo.

Estratexias metodolóxicas:

- Introdución nas técnicas e procedementos que semellen adaptarse mellor ao desenvolvemento da actividade.
- Ter en conta a diversidade: respectar os ritmos e estilos de aprendizaxe.
- Actividades diversificadas secuenciadas por niveles de dificultade.

-Incorporación das TIC xa que permiten realizar tarefas de xeito máis rápido, cómodo e eficiente.

E-PRESENTACIÓN, DENTRO DOS PRAZOS E AS NORMAS ESTABLECIDAS DO PRODUCTO REMATADO.

Estratexias metodolóxicas:

- Realizar exposicións utilizando diferentes soportes e incidindo no uso da imaxe e na expresión multimedia (oral, visual e outras).
- Uso habitual das TIC.
- Fomentar a exposición e posta en común, tanto na clase como fóra dela.
- Reflexión persoal e conxunta sobre as resultas plásticas e sobre os coñecementos adquiridos.

Por outra parte, procurarase a aplicación ao longo do curso dos seguintes recursos metodolóxicos.

1-APRENDIZAXE POR PROXECTOS.

O Departamento de EPVA continuará participando e colaborando con outros departamentos así como coa biblioteca escolar para afianzar e desenvolver o traballo por proxectos dentro do centro.

Así, algunha das actividades programadas pode sufrir algunha modificación (loxicamente, en cuestións menores: temática, etc) para contribuir á realización de, por exemplo, o Proxecto Anual de Centro, ou outros que poidan proxectarse durante o curso.

2-AGRUPAMENTO FLEXIBLE DE ALUMNOS:

En función das necesidades que plantexan a resposta á diversidade dos alumnos e a heteroxeneidade das actividades, poderanse articular as seguintes variantes de agrupamento dos alumnos.

- Pequeño grupo: reforzo para alumnos con ritmo máis lento. Ampliación para alumnos con ritmo máis rápido.
- Agrupamento flexible: resposta puntual a diferencias en:
  - Nivel de coñecementos.
  - Ritmo de aprendizaxe.
  - Intereses e motivacións.
- Obradoiros: en función da natureza das actividades.

3-UTILIZACIÓN E ORGANIZACIÓN DE DISTINTOS ESPACIOS.

A utilización dos diversos espazos realizarase en función da natureza das actividades que se poidan levar a cabo:

- Dentro do aula: disposicións espaciais diversas (según a adaptabilidade do mobiliario).
- Fora do aula:
  - Aulas TICS.
  - Salón de actos.
  - Biblioteca.
  - Patio.
- Contorno social (a vila) ou natural (a paisaxe) do centro.

4.2. Materiais e recursos didácticos

Denominación
A-Aula propia con mobiliario axeitado para un taller de arte escolar: vertedoiro con billa, mesas amplas, taburetes altos de debuxo, espazos para expoñer obras, etc.
B--Equipo informatico: a aula conta con un PC conectado a rede e a un canon de proxección.
C-Plataformas de ensino virtual, a aula virtual do centro e Edixgal.
D-Equipo audiovisual: contamos no departamento con un reprodutor DVD conectado a un televisor.

E-Biblioteca de aula., dotada con manuais, libros de arte, técnicos, catálogos de exposicións, etc.
F-Mediatca, dotada con material audiovisual variado, dende diapositivas de obras artísticas contemporaneas a curtametraxes, documentais e videotraballos en formato DVD.
G-Materiais pictóricos funxíbeis: carbón, lapis conté, sanguina, pintura acrílica ou témpera das cores primarias, branca e negra.
H-Material de encerado: varios xogos de regras e compases
I-Xogos de pezas tridimensionais para a súa visualización.
L-Varias figuras clásicas de escaiola para estudos de luz e volume.

O departamento de Ed. Plástica está dotado cos materiais útiles para o desenvolvemento da presente programación que aparecen enumerados sobre estas liñas.

A materia impartirase na aula propia do departamento na que se distribuiu o mobiliario de xeito que se poden realizar tanto traballos prácticos, como atender ás explicacións do profesorado, como compartir información co resto do alumnado, traballar en equipo, etc.

É importante que o alumnado poida acceder a algún tipo de dispositivo electrónico para visualizar contido en rede, sexa a través de dispositivos do centro, dos seus dispositivos móbiles ou do acceso á aula de informática do centro no tempo que estea dispoñible.

O estudo de imaxes e obras en formato impreso tamén é fundamental. Pode recorrerse ao uso de libros da biblioteca do centro e aos que formen parte da biblioteca de aula.

Por outra parte, o centro conta con diversos materiais e espazos cós que cubrir as necesidades específicas que, nalgúns casos, a propia aula non ofrece:

- Biblioteca.
- Aulas de informática.
- Ordenadores portátiles.
- Espazos para exposición.

O alumnado aportará os seus propios materiais para a elaboración de traballos, pero na aula contarase con materiais e ferramentas de todo tipo, para realizar probas, apreciar as súas características e realizar demostracións e comparacións.

Tendo en conta estas condicións, este será o material propio que deberá aportar o alumnado:

- Block de láminas DIN A4.
- Lápices de grafito: dureza H e B respectivamente.
- Goma e sacapuntas.
- Escuadra, cartabón, regra e compás con adaptador universal.
- Perfiladores graduados (cando menos un 0,5). Cor negra.
- Materiais para colorear: lápices, rotuladores e/ou ceras.
- Non se propón libro de texto algún.

5.1. Procedemento para a avaliación inicial

O desenvolvemento da EPVA artículase en torno á realización de actividades ou tarefas que abranguen varias sesións lectivas (de 3 a 5, polo xeral) e nas que se prantexa a consecución de un produto final á través do seguimento das diversas fases dun proceso creativo.

Dado que o proceso de calificación destas actividades desenvólvese dende o mesmo comezo de curso, non consideramos necesario o deseño dunha proba inicial especial. A propia primeira actividade de cada curso pode servir perfectamente para calibrar a competencia curricular, a motivación, o nivel de destrezas e adquisición de contidos básicos que o alumno teña levado a cabo nos cursos anteriores, etc.

Os resultados da mesma, especialmente nos casos nos que se detecten dificultades máis importantes, serán

comunicados tanto ao titor/a do alumnado, como ao resto do equipo docente e ao Departamento de Orientación a traves das sesións de Avaliación Inicial que se celebran nas primeiras semanas do curso.

Unha vez analizada toda a información que se aporte nesas sesións de avaliación, tomaranse decisións sobre os seguintes aspectos:

- Respecto ao currículo: deseñar adaptacións curriculares e reforzos nos casos necesarios.
- Respecto á forma de traballar na aula: organizar grupos, distribuir o material...

Por outra parte, ao ser, polo tanto, esta proba inicial, unha tarefa máis do conxunto de actividades que se desenvolven ao longo do curso, terá a mesma consideración e peso sobre a cualificación final que calquera outra delas.

5.2. Criterios de cualificación e recuperación

Pesos dos instrumentos de avaliación por UD:

Unidade didáctica	UD 1	UD 2	UD 3	Total
Peso UD/ Tipo Ins.	33	33	34	100
Táboa de indicadores	100	100	100	100

Criterios de cualificación:

CUALIFICACIÓN POR AVALIACIÓN:

Como queda dito, o desenvolvemento da EPVA artículase en torno á realización de actividades ou tarefas nas que se prantexa a consecución de un produto final á traves do seguimento das diversas fases dun proceso creativo.

Este proceso, tanto como o resultado final de cada actividade, avaliarase coa axuda de rúbricas, listas de cotexo ou escalas de valoración que recollan o grao de consecución dos respectivos indicadores de logro relacionados. A cumplimentación das mesmas será fruto da observación diaria no aula, así como da valoración do produto final de cada actividade unha vez entregado.

Os principais indicadores de logro que poderán aplicarse na confección dos instrumentos de avaliación serán;

1.-Capacidade de adquisición de novos conceptos no proceso de aprendizaxe:

- Limitase a recoller información, sen ordeala nin estruturala.
- Ordea a información, sin ser quen de abstraer conceptos xerais aplicables a outros casos.
- Emite hipótesis axeitadas, relaciona e saca conclusións propias. Comprende, comproba y extrae conceptos para utilízalos noutros casos.

2.-Creatividade desenvolvida nas súas producións:

- Non ten capacidade para reproducir solucións similares ao problema proposto.
- Reproduce solucións similares sen aportacións propias.
- Integra de cotío recursos propios a modelos establecidos. Conquire un estilo persoal.

3.-Corrección na expresión plástica das súas producións:

- Despreocupación no trato e uso de útiles e soportes. Mala presentación dos traballos.
- Coidado na presentación, tendo en conta conceptos como precisión e limpeza.
- Precisión en trazados, boa composición nos traballos. Elección da técnica axeitada.

4.-Capacidade de traballo:

- Non ten hábito de traballo.
- Traballa, pero sen método.

- Utiliza métodos de traballo axeitados, presentando as tarefas nos prazos marcados. Presenta máis solucións que a pedida.

Por outra banda, o profesor poderá, se é o caso, reflectir na cualificación, positiva ou negativamente, aspectos como o interese, a participación activa, a cooperación cos compañeiros, etc, ou pola contra, a falta de puntualidade, a ausencia de material, o mal uso dos materiais comúns, a falta de respecto, etc, sen que estes reforzos ou penalizacións podan superar nunca o 20% da nota final.

Elaboración da nota media.

Posteriormente, e para a cualificación de cada unha das avaliacións do curso, realizarase a media aritmética simple das puntuacións obtidas en cada unha das rúbricas de cada unha das actividades realizadas no trimestre.

O alumno podera, en calquera caso, repetir calquera das actividades xa realizadas a obxecto de subir a calificación obtida na mesma.

CUALIFICACIÓN FINAL:

Igoalmente para obter a calificación final de cada alumno, realizarase a media aritmética simple das puntuacións obtidas en cada unha das avaliacións. Se a media é igual ou superior a 5, a materia estará aprobada aínda que algunha das avaliacións non fora superada.

Criterios de recuperación:

RECUPERACIÓN AO LONGO DO CURSO:

Do mesmo xeito, e dado o carácter continuo da avaliación da nosa área, non se realizarán probas ou tarefas específicas para a recuperación dunha avaliación. O alumnado poderá, iso si, presentar os traballos que lles poidesen quedar pendentes das avaliacións suspensas, se é o caso, ou mellorar, repetir ou completar aqueles outros que máis deficiencias presentasen no seu día. Para o cálculo da media, a nota dos traballos repetidos substituirá á dos anteriores.

RECUPERACIÓN FINAL:

Tal e como se recolle máis arriba, o alumno que ao realizar a media das tres avaliacións obteña unha nota igual ou superior a 5, terá superada a materia aínda que tivese algunha das avaliacións suspensas. A principios de Xuño, e nos casos en que se considere probable que isto non suceda, e, polo tanto, o resultado da media das tres avaliacións sexa presumiblemente inferior a 5, o alumno deberá presentar, antes da avaliación final, os traballos que ou ben non foron presentados no seu momento, ou ben o foron con resultados inferiores ao mínimo esixido. Tanto o alumnado, persoalmente, como as familias, a través do Abalar, serán informados desta eventualidade.

A cualificación destes traballos introducirase no computo global das tarefas realizadas durante o curso e procederase a realizar os cálculos ordinarios que se efectúan durante o mesmo.

Se o resultado destes cálculos arrojan unha cifra igual ou superior a 5, o alumno terá a materia superada. O alumnado que non acadé o 5 nesta avaliación final terá a materia suspensa, e, en caso de promocionar, figurará como materia pendente o próximo curso.

5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes

No caso de alumnos con materias pendentes doutros cursos optamos por informarlles inicialmente das dúas posibilidades que lles oferta o departamento para a súa superación:

a-Realización e presentación das tarefas propostas para o curso que teñen suspenso. (Opción máis aconsellable para aqueles alumnos que seguen cursando algunha das nosas materias). Nesta posibilidade corríxirán os traballos presentados ao profesor ou profesores que impartan o nivel que o alumno curse este ano académico, que será tamén quen valore e decida a súa calificación.

A presentación destes traballos se realizará en tres tandas que coincidirán coas tres avaliacións ordinarias.

b-Superación dunha ou varias probas prácticas deseñadas polo departamento. (Opción preferible para aqueles que non teñen neste curso Ed. Plástica, ou que proveñen doutros centros con secuenciacións de contidos distintas). A corrección destas probas competeralle o xefe de Departamento.

Unha vez informados destas dúas opcións, pediráselle ao alumno que opte por algunha delas, decisión da que se tomará nota e que

será xa inamovible.

O alumno/a con EPVA pendente nalgún nivel da ESO que, na 3ª avaliación, de acordo cos criterios xa establecidos na Programación, non acade o 5, e, polo tanto, non teña superada a materia, fará, antes da avaliación final:

- Unha proba de debuxo técnico deseñada polo Departamento. (80% da nota).
- Entrega de carpeta con debuxos de temática e técnica libre. (20% da nota).

6. Medidas de atención á diversidade

Dende este departamento levarase a cabo a exploración das capacidades, experiencias e intereses dos diferentes alumnos, tanto mediante a avaliación inicial como coa avaliación formativa continua, na que se recollerá información individual sobre o proceso de aprendizaxe de cada alumno/a, información que permita detectar a axuda pedagóxica que necesita. Deste xeito, poderanse deseñar actividades que permitan o axuste ás diferentes capacidades, intereses e ritmos de aprendizaxe.

Por outra banda, dado o marcado carácter procedimental do área, atopámonos moi frecuentemente con que alumnos que amosan enormes carencias nas materias instrumentais desenvolven satisfactoriamente a psicomotricidade fina e/ou as súas capacidades espaciais, compositivas e plásticas, de xeito que non necesiten una adaptación significativa na materia. De todos os xeitos, estaremos abertos a adaptar a nosa programación, especialmente a metodoloxía, adoptando medidas de carácter preventivo unha vez coñezamos as características das persoas coas que imos traballar. Nos casos en que isto se produza, realizarase tomando como referencia de fondo os contidos mínimos programados e mediante actividades axustadas ao perfil mostrado por cada alumno.

Tamén se realizarán, como en cursos anteriores, adaptacións na estrutura organizativa da aula para algún alumno/a ou grupo, según as necesidades que se vaian observando, así como algunha adaptación metodolóxica como o traballo colaborativo en grupos heteroxéneos, a titoría entre iguais, o aprendizaxe por proxectos, etc.

Por último, somos conscientes de que unha frecuente comunicación coas familias resulta crucial nos casos de alumnado con necesidades educativas especiais. Elas nos poden indicar cales son as fortalezas e a maneira máis axeitada para traballar cos seus fillos. Ás veces estas familias están asesoradas por profesionais que tamén nos poden guiar á hora de concretar procedementos instrumentais e adaptar a materia para ter máis posibilidades de éxito. Igoalmente, non podemos esquecer a importancia da acción titorial así como a indispensable colaboración co Departamento de Orientación.

7.1. Concreción dos elementos transversais

	UD 1	UD 2	UD 3
ET.1 - Comprensión de lectura.	X	X	X

	UD 1	UD 2	UD 3
ET.2 - Expresión oral e escrita.	X	X	X
ET.3 - Comunicación audiovisual.			X
ET.4 - Competencia dixital.			X
ET.5 - Emprendemento social e empresarial.			X
ET.6 - Fomento do espírito crítico e científico	X	X	
ET.7 - Educación emocional e en valores.	X	X	X

7.2. Actividades complementarias

Actividade	Descrición	1º trim.	2º trim.	3º trim.
Visitas ás exposicións artísticas temporais que se organicen na contorna	Visitas guiadas a exposicións en espazos como o Centro Cultural de O Porriño, MARCO de Vigo..., e que amosen interese para o desenvolvemento da materia.	X	X	X
Charlas impartidas por todo tipo de profesionais relacionados coa materia.	O departamento tentará organizar algunha Charla ou obradoiro contando coa presenza de artistas recoñecidos e/ou ex-alumnos que cursen estudos artísticos para que nos falen da súa carreira/obra e, de ser posible, nos amosen de xeito práctico o seu proceso de creación.	X	X	X
Participación en distintos premios e concursos vinculados á nosa área.	Concursos dentro e fóra do centro que lles axudan a aprender a presentar un proxecto e os animan a polos en práctica eles mesmos no futuro.	X	X	X
Festival de Cans	Visita/ participación nalgunha das actividades programadas polo Festival de Cans, sempre e cando este volte organizarse no mes de maio.			X
Realización de contidos audiovisuais	Trátase de facer participes ao maior número posible de estamentos do centro (biblioteca, normalización, profesorado, alumnos, persoal non docente...), experimentando con distintas técnicas e distintos recursos a aventura de rodar un corto, un videoclip, un documental,...etc. Estes contidos realizaránse, sempre que sexa posible, dentro do horario e das instalacións propias do centro. En concreto, salientamos a participación do departamento tanto na organización como no desenvolvemento do concurso ¿Recoméndoches un libro?, organizado en colaboración con, entre outros, a Biblioteca Neira Vilas ou o Festival de Cans.			X
Participación no Proxecto Anual de centro	Realizárase mediante o deseño e a colaboración nos proxectos interdisciplinares e/ou de documentación integrada que se vaian desenvolvendo a tal fin.	X	X	X

Observacións:

O Departamento de Educación Plástica e Visual ven colaborando tradicionalmente neste centro en moitas actividades complementarias e extraescolares deseñadas por distintos estamentos pedagóxicos: vicedirección, biblioteca escolar, departamento de normalización, grupo de teatro, grupo de apoio "Espazo seguro", etc., ben dende unha participación activa no seu desenvolvemento, ben dende a súa previa preparación: carteis, logotipos, concursos, fotografía, escenografía, murais, etc. A nosa intención, xa que logo, é a de continuar prestando o noso apoio en todas as actividades nas que se nos reclame a nosa axuda e nolo permitan a nosa dispoñibilidade horaria e os nosos recursos.

Concretamente, neste comenzo de curso xa se nos solicitou colaboración para as seguintes actividades e proxectos:

-Revista "O Pino", editada e elaborada polo propio alumnado baixo a dirección e iniciativa do Departamento de filosofía. Acórdase que o noso departamento asuma o deseño e creación da parte visual da mesma, é dicir, as ilustracións, fotografías, iconos, etc que ilustren os distintos artigos.

-Obra de teatro. Organizada, escrita e dirixida dende a vicedirección, a nosa tarefa nela sería o deseño e confección da escenografía necesaria. Novamente, serán os cursos de bacharelato artístico os encargados de levala a cabo.

-Celebracións como o Samaín, Nadal, Entroido, etc, mediante o deseño de cartaces, decorados, costumes, etc.

8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro

Indicadores de logro
Adecuación da programación didáctica e da súa propia planificación ao longo do curso académico
(PE) Motivouse ao alumnado partindo dos seus coñecementos previos, relacionando os contidos con situacións reais, informándolles da utilidade das actividades e creando expectativas?
(PE) Conseguiuse a participación activa de todo o alumnado?
(PE) O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado?
(A) Na avaliación tivéronse en conta as diferentes competencias?
(A) Déuselle un peso real á observación do traballo na aula?

Metodoloxía empregada
(PD) Como norma xeral fanse explicacións xerais para todo o alumnado?
(PD) Amosouse, ao principio de cada unidade didáctica, traballos variados de cursos anteriores, para servir de exemplo ao alumnado do que se pode facer?
(PD) Ao comezo de cada unidade o alumnado coñeceu os obxectivos e competencias que se querían desenvolver, as actividades que realizarán, como se lles avaliará...?
(PD) Na metodoloxía aplicada, empregouse todo tipo de recursos e materiais para a aprendizaxe: material manipulativo, audiovisual, impreso, etc?
(PD) Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar?
(PD) Intercálase o traballo individual e en equipo?
(PD) Poténcianse estratexias de animación á lectura e de comprensión e expresión oral?
(PD) Poténcianse estratexias de animación á lectura e de comprensión e expresión oral?
(A) Usáronse distintos instrumentos de avaliación?
(A) Ofrécese ao alumnado de forma inmediata os resultados das probas/exames, etc?
Medidas de atención á diversidade
(PE) Atendeuse adecuadamente á diversidade do alumnado?
(PD) Préstase atención aos temas transversais vinculados a cada unidade didáctica?
(A) Valorouse adecuadamente o traballo colaborativo do alumnado dentro do grupo?
(AD) Elaboráanse actividades de distinta dificultade atendendo á diversidade?
(AD) Ofrécese a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa?
(AD) Tívoise en conta o alumnado que se afastaba da media dos resultados (tanto por arriba como por abaixo)?
(AD) Propuxéronse tarefas de diferente nivel en cada unidade?
Clima de traballo na aula
(A) Antes de comezar unha unidade, explicouse ao alumnado "que", "con que frecuencia" e "en base a que" será avaliado?
(A) Coméntase co alumnado os fallos máis significativos das probas /exames, etc?
Coordinación co resto do equipo docente e coas familias ou as persoas titoras legais
(PE) Contouse co apoio e implicación das familias no traballo do alumnado?

Descrición:

Para avaliar tanto o proceso de ensino como a práctica docente os membros do Departamento autoavaliarán, ao remate do curso, o seu grao de cumprimento dos indicadores de logro aquí sinalados, que se organizan en torno a catro apartados:

- (PE) Proceso de ensino
- (PD) Práctica docente (Metodoloxía).
- (A) Avaliación.
- (AD) Atención á diversidade.

Posteriormente, e unha vez analizados os resultados obtidos, propondranse e incorporaranse as medidas de mellora que sexan necesarias.

8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora

A programación revisárase ao empezar o curso, a partir das propostas de mellora do curso anterior que se fixeron constar na correspondente memoria do departamento.

Durante o curso, farase un seguimento da programación cunha periodicidade mensual. Comprobarase o grao de consecución dos obxectivos e faranse constar os aspectos destacados en torno ao discorrer do curso nas correspondentes reunións de departamento.

En canto ao procedemento de seguimento, as ferramentas empregadas para analizar os indicadores de logro poden consistir en:

- folla de rexistro onde ir anotando os aspectos máis cuantificables;
- diario de aula;
- estatísticas de resultados;
- cuestionarios e enquisas ao alumnado...

Igoalmente, ao remate do curso, e como paso previo para a realización da Memoria Anual, os membros do Departamento comprobarán o grao de cumprimento da presente programación, así como os cambios que estimen necesarios realizar nela. Para o mesmo, avaliaranse os seguintes indicadores de logro:

- Deseñáronse unidades didácticas ou temas a partir dos elementos do currículo?
- Secuenciáronse e temporalizáronse as unidades didácticas/temas/proxectos?
- O desenvolvemento da programación respondeu á secuenciación e temporalización?
- Engadiuse algún contido non previsto á programación?
- Foi necesario eliminar algún aspecto da programación prevista?
- Fixouse un grao mínimo de consecución de cada criterio de avaliación para superar a materia?
- Asígnouse a cada criterio o peso correspondente na cualificación ?
- Fixouse a estratexia metodolóxica común para todo o departamento?
- Estableceuse a secuencia habitual de traballo na aula?
- Son adecuados os materiais didácticos utilizados?
- Deseñouse un plan de avaliación inicial fixando as consecuencias da mesma?
- Establecéronse pautas xerais para a avaliación continua?
- Establecéronse criterios para a recuperación dunha tarefa e dunha avaliación?
- Fixáronse criterios para a avaliación final?
- Establecéronse criterios para a avaliación de Xuño?
- Establecéronse criterios para o seguimento de materias pendentes?
- Fixáronse criterios para a avaliación desas materias pendentes?
- Leváronse a cabo as actividades complementarias e extraescolares previstas?
- Informouse ás familias sobre criterios de avaliación, estándares e instrumentos?
- Seguiuse e revisouse a programación ao longo do curso?
- Contribuíuse desde a materia ao plan de lectura do centro?
- Usáronse as TIC no desenvolvemento da materia?

9. Outros apartados

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA LOMLOE

Centro educativo

Código	Centro	Concello	Ano académico
36007011	IES Pino Manso	O Porriño	2023/2024

Área/materia/ámbito

Ensinanza	Nome da área/materia/ámbito	Curso	Sesións semanais	Sesións anuais
Educación secundaria obrigatoria	Expresión artística	4º ESO	3	105

Réxime

Réxime xeral-ordinario

Contido	Páxina
1. Introducción	3
2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias	4
3.1. Relación de unidades didácticas	5
3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas	6
4.1. Concrecións metodolóxicas	13
4.2. Materiais e recursos didácticos	14
5.1. Procedemento para a avaliación inicial	15
5.2. Criterios de cualificación e recuperación	15
6. Medidas de atención á diversidade	17
7.1. Concreción dos elementos transversais	18
7.2. Actividades complementarias	18
8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro	20
8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora	21
9. Outros apartados	22

1. Introducción

A materia de Expresión artística constitúe a extensión da materia de Educación Plástica, Visual e Audiovisual desenvolvida polo alumnado desta etapa en cursos anteriores, contribuíndo á adquisición das competencias da etapa. Nesta materia o alumnado poderá desenvolver a súa capacidade expresiva, seguirá a adquirir pautas e ferramentas que lle permitirá explorar e poñer en valor a súa creatividade á vez que afondará no coñecemento e apreciación do patrimonio artístico e cultural. Esta é unha materia idónea para desenvolver as fases do proceso creativo de xeito práctico ademais de fomentar o traballo colaborativo, o posicionamento crítico, o debate e a autoavaliación.

En Expresión Artística o alumnado poderá experimentar con diferentes técnicas artísticas e as súas posibilidades expresivas permitiéndolle, por un lado, innovar e buscar unha visión persoal coa que afrontar os retos propostos e, por outra banda, ter un achegamento á historia da arte diferente ao teórico, máis ben baseado no entendemento do equilibrio entre as dificultades técnicas e os intereses expresivos que en diferentes momentos afrontaron as e os artistas nos diferentes campos. Isto aportará unha visión máis próxima á realidade da creación artística e menos idealizada e teórica como adoita a plantexarse noutras materias.

A materia deseñase ao redor de catro competencias específicas a partires dos obxectivos xerais da etapa e das competencias que conforman o perfil de saída do alumnado ao termo do ensino básico, en especial dos descritores da competencia en conciencia e expresión cultural, aos que se engaden aspectos relacionados coa comunicación verbal, a dixitalización, a convivencia democrática, a interculturalidade ou a creatividade. Estas competencias específicas poden traballarse simultaneamente mediante un desenvolvemento entrelazado e deberá de terse en conta que, por consistir na creación de producións artísticas, a última delas require da activación das tres primeiras, é dicir, da observación e valoración crítica de producións artísticas e da selección e do emprego tanto de técnicas gráfico-plásticas coma audiovisuais. Os criterios de avaliación, que determinan o grao de adquisición das competencias específicas, deben aplicarse nunha contorna flexible e propicia para a expresión creativa do alumnado.

A materia ten un carácter práctico e experimental e así se reflicte nos contidos seleccionados que se atopan organizados en tres bloques:

O primeiro bloque adícase ao papel da xeometría na configuración da forma e ao afondamento nos sistemas de representación da xeometría descritiva como ferramenta imprescindible na definición, creación e deseño da contorna e dos obxectos.

O segundo bloque, ás «técnicas gráfico-plásticas» e recolle as diferentes técnicas artísticas que o alumnado deberá experimentar e aprender a seleccionar en función das intencións expresivas buscadas. Traballaranse as técnicas máis habituais no debuxo, na ilustración e na pintura, tanto secas (debuxo a carbón, lapis de grafito, lapis composto, lapis de cores, ceras, pastel, bolígrafos ou rotuladores), coma húmidas (tinta chinesa, acuarela ou pintura á augada), as técnicas alternativas e mixtas (colaxe, frottage, grattage, decalcomanía, objet trouvé, dripping, assemblage), as técnicas básicas de estampaxe e gravado (en oco e relieve) e técnicas básicas de modelado e de creación de volume. ás «técnicas gráfico-plásticas» e recolle as diferentes técnicas artísticas que o alumnado deberá experimentar e aprender a seleccionar en función das intencións expresivas buscadas. Traballaranse as técnicas máis habituais no debuxo, na ilustración e na pintura, tanto secas (debuxo a carbón, lapis de grafito, lapis composto, lapis de cores, ceras, pastel, bolígrafos ou rotuladores), coma húmidas (tinta chinesa, acuarela ou pintura á augada), as técnicas alternativas e mixtas (colaxe, frottage, grattage, decalcomanía, objet trouvé, dripping, assemblage), as técnicas básicas de estampaxe e gravado (en oco e relieve) e técnicas básicas de modelado e de creación de volume.

O terceiro bloque está centrado na fotografía, a linguaxe visual, audiovisual e multimedia e nel o alumnado profundizará nas aprendizaxes sobre a linguaxe narrativa e audiovisual adquiridas na materia de Educación Plástica, Visual e Audiovisual cursada anteriormente. Incidirase no proceso de creación, no deseño de proxectos, na análise crítica da linguaxe publicitaria e da sociedade de consumo, en técnicas e formatos de fotografía e vídeo, así como nos diferentes medios de difusión das producións audiovisuais.

Como contidos transversais a estes tres bloques inclúense, entre outros, a prevención e xestión responsable dos residuos e a seguridade, toxicidade e impacto ambiental dos diferentes materiais artísticos, co fin de contribuír á educación ambiental do alumnado.

Dado o seu carácter práctico, a materia contribúe á asunción responsable das obrigacións, á cooperación e ao respecto ás demais persoas; desenvolve a capacidade de traballo en equipo e a autodisciplina, ademais de promover o trato igualitario e inclusivo; favorece o espírito innovador e emprendedor, fomentando a creatividade, a iniciativa persoal e a capacidade de aprendizaxe a partir dos erros cometidos e permite participar no enriquecemento do patrimonio a través da creación de producións persoais.

Tan importante como a creación é a posta en común é o debate sobre as producións xeradas polos integrantes do grupo, polo que a exposición do traballo individual e en grupos é unha das partes máis interesantes para desenvolver nesta materia. É nestas interaccións onde o alumnado sacará conclusións enriquecedoras tanto do traballo propio como do alleo, permitiéndolle ampliar a súa visión de cara a futuros retos. As actividades de exposición e posta en

común son unha ocasión idónea para traballar a cualidades tan importantes como a axilidade na comunicación, o respecto, a humildade, a empatía, a autoconfianza, a asertividade e madurez emocional.

2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1 - Analizar manifestacións artísticas, contextualizándoas, describindo os seus aspectos esenciais e valorando o proceso de creación e o resultado final, para educar a mirada, alimentar o imaxinario, reforzar a confianza e ampliar as posibilidades de gozar do patrimonio cultural e artístico.	2-3	3		1-2	3	1		1-2
OBX2 - Explorar as posibilidades expresivas de diferentes técnicas gráfico-plásticas, empregando distintos medios, soportes, ferramentas e linguaxes, para incorporalas ao repertorio persoal de recursos e desenvolver o criterio de selección das máis adecuadas a cada necesidade ou intención.			2	2	1	1-3		3-4
OBX3 - Explorar as posibilidades expresivas de diferentes medios, técnicas e formatos audiovisuais, descodificando as súas linguaxes, identificando as ferramentas e distinguindo os seus fins, para incorporalos ao repertorio persoal de recursos e desenvolver o criterio de selección dos máis adecuados a cada necesidade ou intención.				5	1-3			3-4
OBX4 - Crear producións artísticas, individuais ou grupais, realizadas con diferentes técnicas e ferramentas, incluído o propio corpo, a partir dun motivo ou intención previos, adaptando o deseño e o proceso ás necesidades e indicacións de realización e tendo en conta as características do público destinatario, para compartilas e valorar as oportunidades de desenvolvemento persoal, social, académico ou profesional que poden derivarse desta actividade.	1		3	3	3-5		3	4

Descrición:

3.1. Relación de unidades didácticas

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
1	A xeometría plana e o deseño de produtos,	Construcións e procedementos básicos da xeometría plana. Polígonos e tanxencias. Representación con medios manuais e emprego de aplicacións dixitais . Aplicacións no ámbito do deseño. Principios e fundamentos do deseño industrial, ambiental e urbanístico. O volume. Tipoloxías na escultura.	16	17	X		
2	A xeometría descritiva e o deseño do espazo.	Representación obxectiva da realidade nun soporte bidimensional. Vistas (sistema europeo). Sistemas perspectivados. Conceptos básicos de normalización. Aplicacións no ámbito do deseño. Principios e fundamentos do deseño arquitectónico e de interiores.	17	18	X		
3	O deseño gráfico e as técnicas gráfico-plásticas.	O debuxo e a pintura. As técnicas grafo-plásticas secas e húmidas. O deseño gráfico: de marca, editorial, de ilustración e publicitario. Impacto ambiental dos materiais e tratamento dos residuos segundo o seu grao de toxicidade.	16	17		X	
4	A linguaxe visual e as técnicas alternativas e de vangarda.	Elementos básicos da linguaxe visual e as súas posibilidades expresivas. Revisión das leis perceptivas máis relevantes. Técnicas mixtas e alternativas empregadas en debuxo e pintura, principalmente as empregadas nas vangardas artísticas: A banda deseñada. Narrativa (encadrado e planificación, puntos de vista e angulación) e elementos. A imaxe secuenciada. Recoñecemento dos referentes do cómic. O graffiti: estilos e aspectos técnicos na realización de murais. Selección de obras e autores/as relevantes no ámbito internacional, nacional e da contorna. Coñecemento das técnicas básicas empregadas na pintura mural. Os murais da contorna e artistas contemporáneos. Organización, seguridade e medios de protección no espazo de traballo dun graffiti.	17	18		X	
5	Composición e fotografía.	A fotografía analóxica. Técnicas alternativas.	17	17			X

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
5	Composición e fotografía.	A fotografía dixital e 3D. A fotomontaxe. Narrativa da imaxe fixa: encadramento e planificación, puntos de vista e angulación.	17	17			X
6	A linguaxe audiovisual.	A imaxe en movemento. Técnicas de animación. A percepción da imaxe en movemento desde o taumatropo ata hoxe: modalidades de animación. A creación audiovisual: os tipos (cine, publicidade, videoarte, etc), as fases de realización (guión , storyboard), a narrativa (fotograma, secuencia, escena, toma, plano e montaxe), a linguaxe e recursos dixitais para a edición. A publicidade audiovisual. Estratexias, recursos formais, lingüísticos e persuasivos. Estereotipos e sociedade de consumo. O sexismo e os canons corporais e sexuais nos medios de comunicación.	17	18			X

3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas

UD	Título da UD	Duración
1	A xeometría plana e o deseño de produtos,	17

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.4 - Elaborar producións gráfico-plásticas de forma creativa, determinando as intencións expresivas e seleccionando con corrección as ferramentas, medios, soportes e linguaxes máis adecuadas de entre os que conforman o repertorio persoal de recursos.	Capacidade para desenvolver unha produción gráfico-plástica sinxela con intencións expresivas e capacidade de seleccionar os medios idóneos para obter os resultados desexados.	TI	100
CA2.1 - Valorar criticamente os hábitos, os gustos e os referentes artísticos de diferentes épocas e culturas, a través de producións visuais, audiovisuais e multimedia, reflexionando sobre a súa evolución e sobre a súa relación cos do presente.	Capacidade para emitir unha valoración sobre imaxes fotográficas icónicas dunha época determinada atendendo aos condicionantes que influiron na súa produción.		
CA3.1 - Participar con iniciativa, confianza e rigor na exploración da linguaxe gráfica de tipo técnico empregando distintas ferramentas.	Amosar interese polos elementos da xeometría e a súa aplicación no deseño. Ter coñecemento dos medios, técnicas e formatos elementais.		
CA3.2 - Elaborar producións gráficas de tipo técnico con interese pola corrección, determinando as intencións comunicativas e seleccionando as ferramentas, medios, soportes e linguaxes máis adecuadas de entre os que conforman o repertorio persoal de recursos.	Capacidade para xerar formas mediante procesos da xeometría plana: formas poligonais elementais, transformacións xeométricas básicas e realización de enlaces e tanxencias entre rectas e arcos de circunferencias.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.3 - Valorar o rigor do proceso de creación gráfica, a claridade, a precisión e o proceso de resolución e construción gráfica.	Amosar claridade e precisión básicas nas realización.		
CA3.4 - Analizar o resultado final da creación dun produto de creación gráfica de tipo técnico, individual ou grupal, poñendo en común e valorando criticamente o desenvolvemento da súa elaboración, as dificultades atopadas, os progresos realizados e os logros alcanzados.	Ser quen de aplicar os coñecementos técnicos adquiridos na elaboración de deseños propios creativos.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Técnicas básicas de creación de volumes. - A arte da reciclaxe. Consumo responsable. Produtos ecolóxicos, sustentables e innovadores na práctica artística. Arte e natureza. - Campos e ramas do deseño: gráfico, de produto, de moda, de interiores, escenografía. - Construcións xeométricas fundamentais. - Aplicación das construcións técnicas bidimensionais e tridimensionais nas diferentes manifestacións artísticas e no ámbito do deseño.

UD	Título da UD	Duración
2	A xeometría descritiva e o deseño do espazo.	18

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.1 - Valorar criticamente os hábitos, os gustos e os referentes artísticos de diferentes épocas e culturas, a través de producións visuais, audiovisuais e multimedia, reflexionando sobre a súa evolución e sobre a súa relación cos do presente.	Capacidade para emitir unha valoración sobre imaxes fotográficas icónicas dunha época determinada atendendo aos condicionantes que influiron na súa produción.		
CA3.1 - Participar con iniciativa, confianza e rigor na exploración da linguaxe gráfica de tipo técnico empregando distintas ferramentas.	Amosar interese polos diferentes sistemas de representación e a súa aplicación no deseño. Ter coñecemento dos principios básicos de cada sistema visto.		
CA3.2 - Elaborar producións gráficas de tipo técnico con interese pola corrección, determinando as intencións comunicativas e seleccionando as ferramentas, medios, soportes e linguaxes máis adecuadas de entre os que conforman o repertorio persoal de recursos.	Capacidade para representar volumes sinxelos nos diferentes sistemas de representación, a partires duns datos.	TI	100
CA3.3 - Valorar o rigor do proceso de creación gráfica, a claridade, a precisión e o proceso de resolución e construción gráfica.	Amosar unhas destrezas básicas na representación así como un nivel aceptable de precisión, claridade e limpeza nas representacións.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.4 - Analizar o resultado final da creación dun produto de creación gráfica de tipo técnico, individual ou grupal, poñendo en común e valorando criticamente o desenvolvemento da súa elaboración, as dificultades atopadas, os progresos realizados e os logros alcanzados.	Ser quen de aplicar os coñecementos técnicos adquiridos na elaboración de deseños propios creativos.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Campos e ramas do deseño: gráfico, de produto, de moda, de interiores, escenografía. - Representación obxectiva da realidade nun soporte bidimensional. Vistas (sistema europeo). Sistemas perspectivos. - Conceptos básicos de normalización. - Aplicación das construcións técnicas bidimensionais e tridimensionais nas diferentes manifestacións artísticas e no ámbito do deseño.

UD	Título da UD	Duración
3	O deseño gráfico e as técnicas gráfico-plásticas.	17

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Analizar manifestacións artísticas de diferentes épocas e culturas, contextualizándoas, describindo os seus aspectos esenciais, valorando o proceso de creación e o resultado final e evidenciando unha actitude de apertura, interese e respecto na súa recepción.	Recoñecer os aspectos básicos dunha manifestación artística relevante: xénero artístico, época e técnica empregada.		
CA1.2 - Valorar criticamente os hábitos, os gustos e os referentes artísticos de diferentes épocas e culturas, a través de diferentes producións gráfico-plásticas, reflexionando sobre a súa evolución e sobre a súa relación cos do presente.	Capacidade para emitir unha valoración sobre unha produción artística dunha época determinada atendendo aos condicionantes que influiron na súa produción.		
CA1.3 - Participar, con iniciativa, confianza e creatividade na exploración de diferentes técnicas gráfico-plásticas, empregando ferramentas, medios, soportes e linguaxes diversas.	Manifestar interese polo correcto uso dos medios e ferramentas.	TI	100
CA1.4 - Elaborar producións gráfico-plásticas de forma creativa, determinando as intencións expresivas e seleccionando con corrección as ferramentas, medios, soportes e linguaxes máis adecuadas de entre os que conforman o repertorio persoal de recursos.	Capacidade para desenvolver unha produción gráfico-plástica sinxela con intencións expresivas e capacidade de seleccionar os medios idóneos para obter os resultados desexados.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.5 - Crear un produto artístico individual ou grupal, de forma colaborativa e aberta, deseñando as fases do proceso e seleccionando as técnicas e ferramentas máis adecuadas para conseguir un resultado adaptado a unha intención e a un público determinados.	Amosar iniciativa para desenvolver gráficamente unha idea sobre distintos eidos do deseño gráfico: de marca, editorial, de moda ou publicitario, adecuando as técnicas á audiencia elexida.		
CA1.6 - Expoñer o resultado final da creación dun produto artístico, individual ou grupal, poñendo en común e valorando criticamente o desenvolvemento da súa elaboración, as dificultades atopadas, os progresos realizados e os logros alcanzados.	Capacidade para resumir e transmitir a outros as fases do traballo realizado e as peculiaridades do proceso desenvolvido.		
CA2.1 - Valorar criticamente os hábitos, os gustos e os referentes artísticos de diferentes épocas e culturas, a través de producións visuais, audiovisuais e multimedia, reflexionando sobre a súa evolución e sobre a súa relación cos do presente.	Capacidade para emitir unha valoración sobre imaxes fotográficas icónicas dunha época determinada atendendo aos condicionantes que influiron na súa produción.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Os efectos do xesto e do instrumento: ferramentas, medios e soportes. Calidades plásticas e efectos visuais. - Técnicas de debuxo e pintura: técnicas secas e húmidas. - Seguridade, toxicidade e impacto ambiental dos diferentes materiais artísticos. Prevención e xestión responsable dos residuos. - Exemplos de aplicación de técnicas gráfico-plásticas en diferentes manifestacións artísticas e no ámbito do deseño. - Elementos e principios básicos da linguaxe visual e da percepción. Cor e composición. - Campos e ramas do deseño: gráfico, de produto, de moda, de interiores, escenografía.

UD	Título da UD	Duración
4	A linguaxe visual e as técnicas alternativas e de vangarda.	18

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Analizar manifestacións artísticas de diferentes épocas e culturas, contextualizándoas, describindo os seus aspectos esenciais, valorando o proceso de creación e o resultado final e evidenciando unha actitude de apertura, interese e respecto na súa recepción.	Recoñecer os aspectos básicos dunha manifestación artística relevante: xénero artístico, época e técnica empregada.	TI	100
CA1.2 - Valorar criticamente os hábitos, os gustos e os referentes artísticos de diferentes épocas e culturas, a través de diferentes producións gráfico-plásticas, reflexionando sobre a súa evolución e sobre a súa relación cos do presente.	Capacidade para emitir unha valoración sobre unha produción artística dunha época determinada atendendo aos condicionantes que influiron na súa produción		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.3 - Participar, con iniciativa, confianza e creatividade na exploración de diferentes técnicas gráfico-plásticas, empregando ferramentas, medios, soportes e linguaxes diversas.	Manifestar interese polo correcto uso dos medios e ferramentas.		
CA1.4 - Elaborar producións gráfico-plásticas de forma creativa, determinando as intencións expresivas e seleccionando con corrección as ferramentas, medios, soportes e linguaxes máis adecuadas de entre os que conforman o repertorio persoal de recursos.	Capacidade para desenvolver unha produción gráfico-plástica sinxela con intencións expresivas e capacidade de seleccionar os medios idóneos para obter os resultados desexados.		
CA1.5 - Crear un produto artístico individual ou grupal, de forma colaborativa e aberta, deseñando as fases do proceso e seleccionando as técnicas e ferramentas máis adecuadas para conseguir un resultado adaptado a unha intención e a un público determinados.	Amosar iniciativa para desenvolver gráficamente unha idea sobre unha intervención no entorno urbano, seguindo as pautas e tomando as decisións necesarias individualmente e/ou en grupo.		
CA1.6 - Expoñer o resultado final da creación dun produto artístico, individual ou grupal, poñendo en común e valorando criticamente o desenvolvemento da súa elaboración, as dificultades atopadas, os progresos realizados e os logros alcanzados.	Capacidade para transmitir a experiencia do traballo realizado de xeito crítico, obtendo conclusións.		
CA2.1 - Valorar criticamente os hábitos, os gustos e os referentes artísticos de diferentes épocas e culturas, a través de producións visuais, audiovisuais e multimedia, reflexionando sobre a súa evolución e sobre a súa relación cos do presente.	Capacidade para emitir unha valoración sobre imaxes fotográficas icónicas dunha época determinada atendendo aos condicionantes que influiron na súa produción.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Os efectos do xesto e do instrumento: ferramentas, medios e soportes. Calidades plásticas e efectos visuais. - Técnicas mixtas e alternativas das vangardas artísticas. Posibilidades expresivas e contexto histórico. - Técnicas de estampaxe. Procedementos directos, aditivos, subtractivos e mixtos. - Graffiti e pintura mural. - A arte da reciclaxe. Consumo responsable. Produtos ecolóxicos, sustentables e innovadores na práctica artística. Arte e natureza. - Exemplos de aplicación de técnicas gráfico-plásticas en diferentes manifestacións artísticas e no ámbito do deseño. - Narrativa da imaxe fixa: encadramento e planificación, puntos de vista e angulación. A imaxe secuenciada. - Seguridade, toxicidade e impacto ambiental dos diferentes materiais artísticos. Prevención e xestión responsable dos residuos.

UD	Título da UD	Duración
5	Composición e fotografía.	17

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.1 - Valorar criticamente os hábitos, os gustos e os referentes artísticos de diferentes épocas e culturas, a través de producións visuais, audiovisuais e multimedia, reflexionando sobre a súa evolución e sobre a súa relación cos do presente.	Capacidade para emitir unha valoración sobre imaxes fotográficas icónicas dunha época determinada atendendo aos condicionantes que influiron na súa produción.	TI	100
CA2.2 - Elaborar producións visuais, audiovisuais e multimedia de forma creativa, determinando as intencións expresivas, seleccionando e empregando con corrección as ferramentas, medios, soportes e linguaxes máis adecuadas de entre os que conforman o repertorio persoal de recursos.	Capacidade para crear imaxes fotográficas con intencións expresivas e capacidade de seleccionar os parámetros axeitados e a composición idónea para obter os resultados desexados.		
CA2.3 - Participar, con iniciativa, confianza e creatividade, na exploración de diferentes medios, técnicas e formatos audiovisuais, descodificando as súas linguaxes, identificando as ferramentas e distinguindo os seus fins.	Amosar interese no proceso creativo e nos medios, técnicas e formatos da fotografía.		
CA2.5 - Crear un produto visual, audiovisual ou multimedia, individual ou grupal, de forma colaborativa e aberta, deseñando as fases do proceso e seleccionando as técnicas e ferramentas máis adecuadas para conseguir un resultado adaptado a unha intención e a un público determinados.	Amosar iniciativa para desenvolver gráficamente unha idea seguindo as pautas e tomando as decisións necesarias individualmente e/ou en grupo.		
CA2.6 - Expoñer o resultado final da creación dun produto visual, audiovisual ou multimedia, individual ou grupal, poñendo en común e valorando criticamente o desenvolvemento da súa elaboración, as dificultades atopadas, os progresos realizados e os logros alcanzados.	Capacidade para transmitir a experiencia do traballo realizado de xeito crítico, obtendo conclusións.		
CA2.7 - Identificar oportunidades de desenvolvemento persoal, social, académico ou profesional relacionadas co ámbito visual, audiovisual ou multimedia, comprendendo o seu valor engadido e expresando a opinión persoal de forma razoada e respectuosa.	Amosar interese pola fotografía. Comprender o seu valor como elemento expresivo e de comunicación.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Narrativa da imaxe fixa: encadramento e planificación, puntos de vista e angulación. A imaxe secuenciada. - Fotografía analóxica: cámara escura. Fotografía sen cámara (fotogramas). Técnicas fotográficas experimentais: cianotipia ou antotipia. - Fotografía dixital. A fotomontaxe dixital e tradicional. - Seguridade, toxicidade e impacto ambiental dos diferentes materiais artísticos. Prevención e xestión responsable dos residuos.

UD	Título da UD	Duración
6	A linguaxe audiovisual.	18

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.1 - Valorar criticamente os hábitos, os gustos e os referentes artísticos de diferentes épocas e culturas, a través de producións visuais, audiovisuais e multimedia, reflexionando sobre a súa evolución e sobre a súa relación cos do presente.	Capacidade para emitir unha valoración sobre unha produción audiovisual relevante, dunha época determinada, atendendo aos condicionantes que influiron na súa produción.	TI	100
CA2.2 - Elaborar producións visuais, audiovisuais e multimedia de forma creativa, determinando as intencións expresivas, seleccionando e empregando con corrección as ferramentas, medios, soportes e linguaxes máis adecuadas de entre os que conforman o repertorio persoal de recursos.	Capacidade para desenvolver unha animación sinxela con intencións expresivas e capacidade de seleccionar os medios idóneos para obter os resultados desexados.		
CA2.3 - Participar, con iniciativa, confianza e creatividade, na exploración de diferentes medios, técnicas e formatos audiovisuais, descodificando as súas linguaxes, identificando as ferramentas e distinguindo os seus fins.	Amosar interese no proceso creativo e nos medios, técnicas e formatos.		
CA2.4 - Realizar producións audiovisuais, individuais ou colaborativas asumindo diferentes funcións, incorporando o uso das tecnoloxías dixitais cunha intención expresiva, buscando un resultado final axustado ao proxecto preparado previamente e seleccionando e empregando, con corrección e de forma creativa, as ferramentas e medios dispoñibles máis adecuados.	Capacidade para desenvolver un pequeno proxecto audiovisual con intencións expresivas e capacidade de seleccionar os medios dixitais idóneos para obter os resultados desexados.		
CA2.5 - Crear un produto visual, audiovisual ou multimedia, individual ou grupal, de forma colaborativa e aberta, deseñando as fases do proceso e seleccionando as técnicas e ferramentas máis adecuadas para conseguir un resultado adaptado a unha intención e a un público determinados.	Amosar iniciativa para crear un produto audiovisual en equipo, desenvolvendo as fases de preprodución, produción e postprodución, respetando os roles dos membros do equipo e tomando as decisións necesarias individualmente e/ou en grupo.		
CA2.6 - Expoñer o resultado final da creación dun produto visual, audiovisual ou multimedia, individual ou grupal, poñendo en común e valorando criticamente o desenvolvemento da súa elaboración, as dificultades atopadas, os progresos realizados e os logros alcanzados.	Capacidade para transmitir a experiencia do traballo realizado de xeito crítico, obtendo conclusións.		
CA2.7 - Identificar oportunidades de desenvolvemento persoal, social, académico ou profesional relacionadas co ámbito visual, audiovisual ou multimedia, comprendendo o seu valor engadido e expresando a opinión persoal de forma razoada e respectuosa.	Amosar interese polo feito audiovisual. Comprender o seu valor como elemento expresivo e de comunicación.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos

- Narrativa audiovisual: fotograma, secuencia, escena, toma, plano e montaxe. O guión e o storyboard.
- O proceso de creación. Realización e seguimento: guión ou proxecto, presentación final e avaliación (autorreflexión, autoavaliación e avaliación colectiva).
- Publicidade: recursos formais, lingüísticos e persuasivos. Estereotipos e sociedade de consumo. O sexismo e os canons corporais e sexuais nos medios de comunicación.
- Técnicas básicas de animación.
- Recursos dixitais para a creación de proxectos de videoarte.

4.1. Concrecións metodolóxicas

Atendendo ao problema de cómo coordinar a aprendizaxe dos tres ámbitos principais que atinxen ó área: saber ver ou a formalización da teoría correspondente a cada un dos campos da expresión visual e plástica, saber interpretar ou estar en disposición de valorar unha obra polo análise de cada un dos seus elementos e pola consideración do conxunto e saber facer ou adquirir as técnicas axeitadas para cada forma de linguaxe plástica, é que propomos o desenvolvemento da materia en torno a realización de actividades.

Estas actividades levaranse ao longo de varias sesións (de 3 a 5, polo xeral), seguindo un proceso metodolóxico que constaría das seguintes fases:

A-PRESENTACIÓN DA ACTIVIDADE.

Prantexamento por parte do profesor.

Estratexias metodolóxicas: -Coñecer, antes de comezar, as ideas previas, as dificultades de aprendizaxe do alumnado e os recursos dispoñibles. Partir da competencia inicial do alumnado

-Introducir de xeito xeral o alumno na actividade, anticipando as tarefas previstas e os materiais necesarios para o desenvolvemento desta.

-Comunicación co medio: situar ao alumno ante unha serie de experiencias previas, de fenómenos visuais e plásticos do seu contorno ós que ten que dar unha resposta que proceda das súas propias intuicións ou de coñecementos adquiridos anteriormente. Estas respostas ou os interrogantes que queden abertos constituirán o punto de partida para o estudo do tema.

-Amosar os traballos realizados por alumnado doutros cursos, para que vexan as múltiples posibilidades que ten unha proposta.

B-INVESTIGACIÓN SOBRE OS CONCEPTOS BÁSICOS QUE SE VAN DESENVOLVER.

Exposición dos conceptos relacionados coa actividade por parte do profesor:

Estratexias metodolóxicas:

-Evocación de coñecementos previos para abordar los nuevos contenidos.

-Progresiva incorporación de novos contidos.

-Información básica para todo o alumnado.

-Información complementaria para reforzo e apoio.

-Información complementaria para afondamento e ampliación.

-Busca de información (no aula, na biblioteca, na rede) por parte dos alumnos, de solucións e información sobre a tarefa a realizar.

-Papel facilitador do profesor/a

-Análise de obras que destaquen polo tratamento específico que os conceptos estudiados teñan nelas. Este proceso non deberá ser deseñado como mero estudio formal e teórico da historias do arte e do deseño senón como punto de partida dende onde os alumnos poidan acceder a novas ideas, experiencias ou técnicas para o desenvolvemento dos seus propios traballos.

-Visitas extraescolares ou invitacións de artistas de interese ao aula.

C-REALIZACIÓN DE BOSQUEXOS, GUIÓNS, APUNTAMENTOS...

Traballo persoal Estratexias metodolóxicas:

-Enfoque orientado á realización de tarefas e resolución de problemas -Análise de documentos, pequenas investigación, etc.

-Resposta a preguntas -Fomentar a realización de esquemas ou mapas visuais do que se coñece e do que se quere coñecer, así como dos procesos de traballo tanto individuais como por medio de dinámicas grupais.

D-REALIZACIÓN DO PROPIO TRABALLO UTILIZANDO OS MATERIAIS E TÉCNICAS MÁIS AXEITADOS.

Combinar traballo individual e cooperativo.

Estratexias metodolóxicas:

- Introdución nas técnicas e procedementos que semellen adaptarse mellor ao desenvolvemento da actividade.
- Ter en conta a diversidade: respectar os ritmos e estilos de aprendizaxe.
- Actividades diversificadas secuenciadas por niveles de dificultade.-Incorporación das TIC xa que permiten realizar tarefas de xeito máis rápido, cómodo e eficiente.

E-PRESENTACIÓN, DENTRO DOS PRAZOS E AS NORMAS ESTABLECIDAS DO PRODUCTO REMATADO.

Estratexias metodolóxicas:

- Realizar exposicións utilizando diferentes soportes e incidindo no uso da imaxe e na expresión multimedia (oral, visual e outras).
- Uso habitual das TIC.
- Fomentar a exposición e posta en común, tanto na clase como fóra dela.
- Reflexión persoal e conxunta sobre as resultas plásticas e sobre os coñecementos adquiridos.

Por outra parte, procurarase a aplicación ao longo do curso dos seguintes recursos metodolóxicos.

1-APRENDIZAXE POR PROXECTOS.

O Departamento de EPVA continuará participando e colaborando con outros departamentos así como coa biblioteca escolar para afianzar e desenvolver o traballo por proxectos dentro do centro. Así, algunha das actividades programadas pode sufrir algunha modificación (loxicamente, en cuestións menores: temática, etc) para contribuir á realización de, por exemplo, o Proxecto Anual de Centro, ou outros que poidan proxectarse durante o curso.

2-AGRUPAMENTO FLEXIBLE DE ALUMNOS:

En función das necesidades que plantexan a resposta á diversidade dos alumnos e a heteroxeneidade das actividades, poderanse articular as seguintes variantes de agrupamento dos alumnos.

- Pequeño grupo: reforzo para alumnos con ritmo máis lento. Ampliación para alumnos con ritmo máis rápido.
- Agrupamento flexible: resposta puntual a diferencias en: Nivel de coñecementos. Ritmo de aprendizaxe. Intereses e motivacións.
- Obradoiros: en función da natureza das actividades.

3-UTILIZACIÓN E ORGANIZACIÓN DE DISTINTOS ESPACIOS.

A utilización dos diversos espazos realizarase en función da natureza das actividades que se poidan levar a cabo:

- Dentro do aula: disposicións espaciais diversas (según a adaptabilidade do mobiliario).
- Fora do aula: - Aulas TICS. -Salón de actos. - Biblioteca. - Patio.
- Contorno social (a vila) ou natural (a paisaxe) do centro

4.2. Materiais e recursos didácticos

Denominación
A-Aula propia con mobiliario axeitado para un taller de arte escolar: vertedoiro con billa, mesas amplas, taburetes altos de debuxo, espazos para expoñer obras, etc.
B--Equipo informatico: a aula conta con un PC conectado a rede e a un canon de proxección.
C-Plataformas de ensino virtual, a aula virtual do centro e Edixgal.
D-Biblioteca de aula., dotada con manuais, libros de arte, técnicos, catálogos de exposicións, etc.
E-Mediateca, dotada con material audiovisual variado, dende diapositivas de obras artísticas contemporaneas a curtametraxes, documentais e videotraballos en formato DVD.
F-Materiais pictóricos funxíbeis: carbón, lapis conté, sanguina, pintura acrílica ou témpera das cores primarias, branca e negra.
G-Material de encerado: varios xogos de regras e compases
H-Xogos de pezas tridimensionais para a súa visualización.
I-Varias figuras clásicas de escaiola para estudos de luz e volume.

O departamento de Ed. Plástica está dotado cos materiais úteis para o desenvolvemento da presente programación que aparecen enumerados sobre estas liñas.

A materia impartirase na aula propia do departamento na que se distribuiu o mobiliario de xeito que se poden realizar tanto traballos prácticos, como atender ás explicacións do profesorado, como compartir información co resto do alumnado, traballar en equipo, etc.

É importante que o alumnado poida acceder a algún tipo de dispositivo electrónico para visualizar contido en rede, sexa a través de dispositivos do centro, dos seus dispositivos móbiles ou do acceso á aula de informática do centro no tempo que estea dispoñible.

O estudo de imaxes e obras en formato impreso tamén é fundamental. Pode recorrerse ao uso de libros da biblioteca do centro e aos que formen parte da biblioteca de aula.

Por outra parte, o centro conta con diversos materiais e espazos cós que cubrir as necesidades específicas que, nalgúns casos, a propia aula non ofrece:

- Biblioteca.
- Aulas de informática.
- Ordenadores portátiles.
- Espazos para exposición.

O alumnado aportará os seus propios materiais para a elaboración de traballos, pero na aula contarase con materiais e ferramentas de todo tipo, para realizar probas, apreciar as súas características e realizar demostracións e comparacións.

Tendo en conta estas condicións, este será o material propio que deberá aportar o alumnado:

- Block de láminas DIN A4.
- Lápices de grafito: dureza H e B respectivamente.
- Goma e sacapuntas.
- Escuadra, cartabón, regra e compás con adaptador universal.
- Perfiladores graduados (cando menos un 0,5). Cor negra.
- Materiais para colorear: lápices, rotuladores e/ou ceras.
- Non se propón libro de texto algún.

5.1. Procedemento para a avaliación inicial

O desenvolvemento da Expresión Artística articulase en torno á realización de actividades ou tarefas que abranguen varias sesión lectivas (de 3 a 5, polo xeral) e nas que se prantexa a consecución de un produto final á traves do seguimento das diversas fases dun proceso creativo.

Dado que o proceso de calificación destas actividades desenvólvese dende o mesmo comenzo de curso, non consideramos necesario o deseño dunha proba inicial especial. A propia primeira actividade de cada curso pode servir perfectamente para calibrar a competencia curricular, a motivación, o nivel de destrezas e adquisición de contidos básicos que o alumno teña levado a cabo nos cursos anteriores, etc.

Os resultados da mesma, especialmente nos casos nos que se detecten dificultades máis importantes, serán comunicados tanto ao titor/a do alumnado, como ao resto do equipo docente e ao Departamento de Orientación a traves das sesións de Avaliación Inicial que se celebran nas primeiras semanas do curso.

Unha vez analizada toda a información que se aporte nesas sesións de avaliación, tomaranse decisións sobre os seguintes aspectos:

- Respecto ao currículo: deseñar adaptacións curriculares e reforzos nos casos necesarios.
- Respecto á forma de traballar na aula: organizar grupos, distribuir o material...

Por outra parte, ao ser, polo tanto, esta proba inicial, unha tarefa máis do conxunto de actividades que se desenvolven al longo do curso, terá a mesma consideración e peso sobre a cualificación final que calquera outra delas.

5.2. Criterios de cualificación e recuperación

Pesos dos instrumentos de avaliación por UD:

Unidade didáctica	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	Total
Peso UD/ Tipo Ins.	16	17	16	17	17	17	100
Táboa de indicadores	100	100	100	100	100	100	100

Crterios de cualificación:

CUALIFICACIÓN POR AVALIACIÓN:

Como queda dito, o desenvolvemento da Expresión Artística artículase en torno á realización de actividades ou tarefas nas que se prantexa a consecución de un produto final á traves do seguimento das diversas fases dun proceso creativo.

Este proceso, tanto como o resultado final de cada actividade, avaliarase coa axuda de rúbricas, listas de cotexo ou escalas de valoración que recollan o grao de consecución dos respectivos indicadores de logro relacionados. A cumplimentación das mesmas será fruto da observación diaria no aula, así como da valoración do produto final de cada actividade unha vez entregado.

Os principais indicadores de logro que poderán aplicarse na confección dos instrumentos de avaliación serían;

1.-Capacidade de adquisición de novos conceptos no proceso de aprendizaxe:

- Limitase a recoller información, sen ordeala nin estruturala.

- Ordea a información, sin ser quen de abstraer conceptos xerais aplicables a outros casos.

- Emite hipótesis axeitadas, relaciona e saca conclusións propias. Comprende, comproba y extrae conceptos para utilízalos noutros casos.

2.-Creatividade desenvolvida nas súas producións: - Non ten capacidade para reproducir solucións similares ao problema proposto.

- Reproduce solucións similares sen aportacións propias.

- Integra de cotío recursos propios a modelos establecidos. Conquire un estilo persoal.

3.-Corrección na expresión plástica das súas producións:

- Despreocupación no trato e uso de útiles e soportes. Mala presentación dos traballos.

- Coidado na presentación, tendo en conta conceptos como precisión e limpeza.

-Precisión en trazados, boa composición nos traballos. Elección da técnica axeitada.

4.-Capacidade de traballo:

- Non ten hábito de traballo.

- Traballa, pero sen método.

- Utiliza métodos de traballo axeitados, presentando as tarefas nos prazos marcados. Presenta máis solucións que a pedida.

Por outra banda, o profesor poderá, se é o caso, reflectir na cualificación, positiva ou negativamente, aspectos como o interese, a participación activa, a cooperación cos compañeiros, etc, ou pola contra, a falta de puntualidade, a ausencia de material, o mal uso dos materiais comúns, a falta de respecto, etc, sen que estes reforzos ou penalizacións podan superar nunca o 10% da nota final.

Elaboración da nota media.

Posteriormente, e para a cualificación de cada unha das avaliacións do curso, realizarase a media aritmética simple das puntuacións obtidas en cada unha das rúbricas de cada unha das actividades realizadas no trimestre. O alumno podera, en calquera caso, repetir calquera das actividades xa realizadas a obxecto de subir a calificación obtida na mesma.

CUALIFICACIÓN FINAL:

Igoalmente para obter a calificación final de cada alumno, realizarase a media aritmética simple das puntuacións obtidas en cada unha das avaliacións. Se a media é igual ou superior a 5, a materia estará aprobada aínda que algunha das avaliacións non fora superada.

Crterios de recuperación:

As avaliacións recuperaranse entregando as actividades prácticas non entregadas ou re-entregando aquelas que non obtivesen a cualificación mínima. As entregas deberán realizarse dentro do prazo establecido e preferentemente dixitalizadas a través da aula virtual.

No caso de non ter superada a materia tras a terceira avaliación, o alumnado poderá superar a materia mediante unha proba escrita na convocatoria ordinaria e mediante outra na convocatoria extraordinaria. No caso de superar a proba escrita (cualificación superior a 5 puntos) @ alumn@ considérase aprobado e a cualificación final obterase tras realizar a media entre a cualificación do examen e a media dos traballos. Se esta media é inferior a cinco @ alum@ obterá cinco puntos como nota final.

6. Medidas de atención á diversidade

Dende este departamento levarase a cabo a exploración das capacidades, experiencias e intereses dos diferentes alumnos, tanto mediante a avaliación inicial como coa avaliación formativa continua, na que se recollerá información individual sobre o proceso de aprendizaxe de cada alumno/a, información que permita detectar a axuda pedagóxica que necesita. Deste xeito, poderanse deseñar actividades que permitan o axuste ás diferentes capacidades, intereses e ritmos de aprendizaxe.

Por outra banda, dado o marcado carácter procedimental do área, atopámonos moi frecuentemente con que alumnos que amosan enormes carencias nas materias instrumentais desenvolven satisfactoriamente a psicomotricidade fina e/ou as súas capacidades espaciais, compositivas e plásticas, de xeito que non necesiten una adaptación significativa na materia. Pola contra, as unidades didácticas referidas á perspectiva poderían ser máis complexas, dependendo das necesidades de cada alumno, polo que é na parte que máis debemos incidir para adaptar os instrumentos metodolóxicos e de avaliación.

De todos os xeitos, estaremos abertos a adaptar a nosa programación, especialmente a metodoloxía, adoptando medidas de carácter preventivo unha vez coñezamos as características das persoas coas que imos traballar. Nos casos en que isto se produza, realizarase tomando como referencia de fondo os contidos mínimos programados e mediante actividades axustadas ao perfil mostrado por cada alumno. Estas medidas de atención á diversidade centraranse en:

MEDIDAS CURRICULARES E METODOLÓXICAS

- No caso de que un alumno non acadese os obxectivos mínimos trataremos de ofertar unha variedade de actividades de reforzo, a través de exercicios adaptados e de consolidación.
- Utilizaremos multiplicidade de procedementos e mecanismos de avaliación da aprendizaxe, non só exames. Dispondremos de unha variedade ampla de mecanismos de recuperación.
- É importante, tamén, favorecer a existencia dun bo clima de aprendizaxe na aula e insistir en reforzos positivos para mellorar a auto estima. É interesante aproveitar as actividades fóra da aula para acadar unha boa cohesión e integración do grupo.
- En caso de alumnos con necesidades educativas especiais (ACNEE) realizaremos adaptacións de accesibilidade ao currículo así como recursos de apoio que o favorezan.
- Pódense valorar a realización de adaptacións curriculares significativas de elementos do currículo. Deseñaranse buscando o maior desenvolvemento posible das competencias. Tomaranse para a avaliación e para a promoción como referencia os elementos fixados nelas. O departamento de orientación encargárase de asesorar e coordinar estas medidas.
- Os alumnos con discapacidade que poidan ser escolarizados disporán da modalidade que lles garanta unha resposta máis axeitada ás súas necesidades.
- Se un alumno require ser hospitalizado ou permanecer convalecente no seu domicilio favoreceremos a continuidade na nosa materia e a comunicación a través da aula virtual ou do profesor de atención domiciliaria.
- O alumnado valorado como de altas capacidades pode ampliar o currículo ou aceleralo así como flexibilizar o período de permanencia na etapa.

MEDIDAS INTERDISCIPLINARES E COLABORATIVAS:

- Favoreceremos o traballo en equipo, preferiblemente en pequenos grupos para que o alumnado se sinta máis arroupado e poida desenvolver distintos roles.
- Existen tarefas nas que sería interesante colaborar con profesores de materias afíns e complementarias podendo

abordar proxectos conxuntos. Isto para os estudantes é unha aprendizaxe moito máis global e permítelles entender mellor a aplicación e o sentido dos saberes.

-Tamén se realizarán, como en cursos anteriores, adaptacións na estrutura organizativa da aula para algún alumno/a ou grupo, según as necesidades que se vaian observando, así como algunha adaptación metodolóxica como o traballo colaborativo en grupos heteroxéneos, a tutoría entre iguais, o aprendizaxe por proxectos, etc.

-Por último, somos conscientes de que unha frecuente comunicación coas familias resulta crucial nos casos de alumnado con necesidades educativas especiais. Elas nos poden indicar cales son as fortalezas e a maneira máis axeitada para traballar cos seus fillos. Ás veces estas familias están asesoradas por profesionais que tamén nos poden guiar á hora de concretar procedementos instrumentais e adaptar a materia para ter máis posibilidades de éxito.

-Igoalmente, non podemos esquecer a importancia da acción titorial así como a indispensable colaboración co Departamento de Orientación.

7.1. Concreción dos elementos transversais

	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6
ET.1 - Comprensión lectora.	X	X	X	X	X	X
ET.2 - Expresión oral e escrita.			X			X
ET.3 - Comunicación audiovisual					X	X
ET.4 - Competencia dixital			X	X	X	X
ET.5 - Emprendemento social e empresarial					X	X
ET.6 - Fomento do espírito crítico e científico	X	X				
ET.7 - Educación emocional e en valores	X	X	X	X	X	X
ET.8 - Igualdade de xénero	X	X	X	X	X	X
ET.9 - Creatividade	X	X	X	X	X	X

Observacións:

Se ben todas as actividades propostas permiten afianzar e traballar os elementos transversais citados (Independentemente da unidade didáctica á que pertencen) sinálanse aquelas unidades didácticas máis relevantes no fomento dos elementos transversais concretos.

7.2. Actividades complementarias

Actividade	Descrición	1º trim.	2º trim.	3º trim.

Actividade	Descrición	1º trim.	2º trim.	3º trim.
Visitas ás exposicións artísticas temporais que se organicen na contorna	Visitas guiadas a exposicións en espazos como o Centro Cultural de O Porriño, MARCO de Vigo..., e que amosen interese para o desenvolvemento da materia.	X	X	X
Charlas impartidas por todo tipo de profesionais relacionados coa materia.	O departamento tentará organizar algunha Charla ou obradoiro contando coa presenza de artistas recoñecidos e/ou ex-alumnos que cursen estudos artísticos para que nos falen da súa carreira/obra e, de ser posible, nos amosen de xeito práctico o seu proceso de creación.	X	X	X
Participación en distintos premios e concursos vinculados á nosa área.	Concursos dentro e fóra do centro que lles axudan a aprender a presentar un proxecto e os animan a polos en práctica eles mesmos no futuro.	X	X	X
Festival de Cans	Visita/ participación nalgunha das actividades programadas polo Festival de Cans, sempre e cando este volte organizarse no mes de maio.			X
Realización de contidos audiovisuais	Trátase de facer partícipes ao maior número posible de estamentos do centro (biblioteca, normalización, profesorado, alumnos, persoal non docente...), experimentando con distintas técnicas e distintos recursos a aventura de rodar un corto, un videoclip, un documental,...etc. Estes contidos realizaránse, sempre que sexa posible, dentro do horario e das instalacións propias do centro. En concreto, salientamos a participación do departamento tanto na organización como no desenvolvemento do concurso ¿Recoméndoches un libro?, organizado en colaboración con, entre outros, a Biblioteca Neira Vilas ou o Festival de Cans.			X
Participación no Proxecto Anual de centro	Realizarase mediante o deseño e a colaboración nos proxectos interdisciplinares e/ou de documentación integrada que se vaian desenvolvendo a tal fin.		X	X

Observacións:

O Departamento de Educación Plástica e Visual ven colaborando tradicionalmente neste centro en moitas actividades complementarias e extraescolares deseñadas por distintos estamentos pedagóxicos: vicedirección, biblioteca escolar, departamento de normalización, grupo de teatro, grupo de apoio "Espazo seguro", etc., ben dende unha participación activa no seu desenrolo, ben dende a súa previa preparación: carteis, logotipos, concursos, fotografía, escenografía, murais, etc. A nosa intención, xa que logo, é a de continuar prestando o noso apoio en todas as actividades nas que se nos reclame a nosa axuda e nolo permitan a nosa dispoñibilidade horaria e os nosos recursos.

Concretamente, neste comenzo de curso xa se nos solicitou colaboración para as seguintes actividades e proxectos:

-Revista "O Pino", editada e elaborada polo propio alumnado baixo a dirección e iniciativa do Departamento de filosofía. Acórdase que o noso departamento asuma o deseño e creación da parte visual da mesma, é dicir, as ilustracións, fotografías, iconos, etc que ilustren os distintos artigos.

-Obra de teatro. Organizada, escrita e dirixida dende a vicedirección, a nosa tarefa nela sería o deseño e confección da escenografía necesaria. Novamente, serán os cursos de bachelato artístico os encargados de levala a cabo.

-Celebracións como o Samaín, Nadal, Entroido, etc, mediante o deseño de cartaces, decorados, costumes, etc.

8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro

Indicadores de logro
Adecuación da programación didáctica e da súa propia planificación ao longo do curso académico
Motivouse ao alumnado partindo dos seus coñecementos previos, relacionando os contidos con situacións reais, informándolles da utilidade das actividades e creando expectativas?
Conseguíuse a participación activa de todo o alumnado?
O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado?
Na avaliación tivéronse en conta as diferentes competencias?
Déuselle un peso real á observación do traballo na aula?
Metodoloxía empregada
Como norma xeral fanse explicacións xerais para todo o alumnado?
Amosouse, ao principio de cada unidade didáctica, traballos variados de cursos anteriores, para servir de exemplo ao alumnado do que se pode facer?
Ao comezo de cada unidade o alumnado coñeceu os obxectivos e competencias que se querían desenvolver, as actividades que realizarán, como se lles avaliará...?
Na metodoloxía aplicada, empregouse todo tipo de recursos e materiais para a aprendizaxe: material manipulativo, audiovisual, impreso, etc?
Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar?
Intercálase o traballo individual e en equipo?
Poténcianse estratexias de animación á lectura e de comprensión e expresión oral?
Poténcianse estratexias de animación á lectura e de comprensión e expresión oral?
Usáronse distintos instrumentos de avaliación?
Ofrécese ao alumnado de forma inmediata os resultados das probas/exames,etc?
Medidas de atención á diversidade
Atendeuse adecuadamente á diversidade do alumnado?
Préstase atención aos temas transversais vinculados a cada unidade didáctica?
Valorouse adecuadamente o traballo colaborativo do alumnado dentro do grupo?
Elabóranse actividades de distinta dificultade atendendo á diversidade?
Ofrécese a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa?
Tívoise en conta o alumnado que se afastaba da media dos resultados (tanto por arriba como por abaixo)?
Propuxéronse tarefas de diferente nivel en cada unidade?

Clima de traballo na aula
Antes de comezar unha unidade, explicouse ao alumnado "que", "con que frecuencia" e "en base a que" será avaliado?
Coméntase co alumnado os fallos máis significativos das probas /exames, etc?
Coordinación co resto do equipo docente e coas familias ou as persoas titoras legais
Contouse co apoio e implicación das familias no traballo do alumnado?

Descrición:

Para avaliar tanto o proceso de ensino como a práctica docente os membros do Departamento autoavaliarán, ao remate do curso, o seu grao de cumprimento dos indicadores de logro aquí sinalados, organizados en torno a seis categorías. Posteriormente, e unha vez analizados os resultados obtidos, propondránse e incorporaránse as medidas de mellora que sexan necesarias.

8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora

A programación revisárase ao empezar o curso. Para a súa realización terase en conta:

-As propostas de mellora do curso anterior que se fixeron constar na correspondente memoria do departamento.

- As recomendacións e indicacións achegadas pola CIUG en referencia á proba da ABAU.
- Os cambios ou axustes normativos que puideran terse producido con anterioridade ao comezo do novo curso.

A avaliación do proceso de ensino-aprendizaxe realizarase ao remate de cada unidade didáctica, para identificar carencias no alumnado, e en cada trimestre, unha vez obtidos os resultados da avaliación.

Durante o curso, farase un seguimento da programación cunha periodicidade mensual. Comprobarase o grao de consecución dos obxectivos e faranse constar os aspectos destacados en torno ao discorrer do curso nas correspondentes reunións de departamento.

Igoalmente, ao remate do curso, e como paso previo para a realización da Memoria Anual, os membros do Departamento comprobarán o grao de cumprimento da presente programación, así como os cambios que estimen necesarios realizar nela.

Para o mesmo, avaliaranse os seguintes indicadores de logro:

- Deseñáronse unidades didácticas ou temas a partir dos elementos do currículo?
- Secuenciáronse e temporalizáronse as unidades didácticas/temas/proxectos?
- O desenvolvemento da programación respondeu á secuenciación e temporalización?
- Engadiuse algún contido non previsto á programación?
- Foi necesario eliminar algún aspecto da programación prevista?
- Fixouse un grao mínimo de consecución de cada criterio de avaliación para superar a materia?
- Asignouse a cada criterio o peso correspondente na cualificación ?
- Fixouse a estratexia metodolóxica común para todo o departamento?
- Estableceuse a secuencia habitual de traballo na aula?
- Son adecuados os materiais didácticos utilizados?
- Deseñouse un plan de avaliación inicial fixando as consecuencias da mesma? - Establecéronse pautas xerais para a avaliación continua?
- Establecéronse criterios para a recuperación dunha tarefa e dunha avaliación?
- Fixáronse criterios para a avaliación final?
- Establecéronse criterios para a avaliación de Xuño? criterios para o seguimento de materias pendentes?
- Fixáronse criterios para a avaliación desas materias pendentes?
- Leváronse a cabo as actividades complementarias e extraescolares previstas?

- Informouse ás familias sobre criterios de avaliación, estándares e instrumentos?
- Seguiuse e revisouse a programación ao longo do curso?
- Contribuíuse desde a materia ao plan de lectura do centro?
- Usáronse as TIC no desenvolvemento da materia?

En canto ao procedemento de seguimento, as ferramentas empregadas para analizar os indicadores de logro, entre outros, poden consistir en:

- Folla de rexistro onde ir anotando os aspectos máis cuantificables.
- Diario de aula.
- Rúbrica de autoavaliación que facilite cuantificar o grao de consecución de aspectos concretos;
- Estatísticas de resultados.
- Cuestionarios e enquisas ao alumnado.

9. Outros apartados

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA LOMLOE

Centro educativo

Código	Centro	Concello	Ano académico
36007011	IES Pino Manso	O Porriño	2023/2024

Área/materia/ámbito

Ensinanza	Nome da área/materia/ámbito	Curso	Sesións semanais	Sesións anuais
Bacharelato	Debuxo artístico I	1º Bac.	4	140

Réxime

Réxime xeral-ordinario

Contido	Páxina
1. Introducción	3
2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias	4
3.1. Relación de unidades didácticas	5
3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas	6
4.1. Concrecións metodolóxicas	12
4.2. Materiais e recursos didácticos	14
5.1. Procedemento para a avaliación inicial	15
5.2. Criterios de cualificación e recuperación	15
5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes	17
5.4. Procedemento para acreditar os coñecementos necesarios en determinadas materias	17
6. Medidas de atención á diversidade	17
7.1. Concreción dos elementos transversais	17
7.2. Actividades complementarias	18
8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro	19
8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora	21
9. Outros apartados	21

1. Introducción

O debuxo é unha linguaxe universal que supón unha actividade intelectual en tanto que é un medio de análise e de coñecemento. É a primeira ligazón de unión entre a idea e a súa representación gráfica, o que propicia que sexa a orixe de múltiples actividades creadoras e que resulte imprescindible no desenvolvemento de todas as demais artes, xa que é un paso previo na resolución de proxectos e propostas artísticas. Isto fai que os tipos de debuxo e os seus ámbitos de aplicación sexan extensos e variados, con áreas de coñecemento moi distintas e con necesidades formais e técnicas igualmente diversas.

Constitúese como unha linguaxe específica e complexa que presenta múltiples posibilidades prácticas, organizativas e expresivas.

Con todo, o debuxo non só é a orixe de múltiples actividades artísticas ou unha ferramenta de coñecemento, tamén é un instrumento de expresión e de comunicación, xa que, ao utilizalo, se proxecta unha visión do mundo na que se combinan o estudo atento e analítico da realidade e a reinvenção que dela fai a imaxinación. O debuxo, ademais de servir para realizar as primeiras exteriorizacións de pensamentos e emocións, é íntimo e directo, liberador na súa inmediatez; en definitiva, supón un primeiro intento de apropiación do espazo. O trazo e o xesto revelan sen dúbida unha necesidade creativa. Esta necesidade e a asimilación da localización espacial foron evolucionando ao longo da historia da humanidade. O debuxo contén a esencia do ser humano, é representativo do seu autor ou autora e, en consecuencia, ten un valor autónomo como obra de arte.

Tendo en conta todos estes aspectos, a materia de Debuxo Artístico presenta unha serie de obxectivos que buscan asegurar a adquisición das destrezas e técnicas necesarias, incluídas as dixitais, para a súa aplicación en diferentes proxectos e ámbitos, descubriendo o debuxo como linguaxe gráfica intelectual e desenvolvendo no alumnado a facultade dunha observación activa. Así mesmo, búscase promover unha sensibilidade estética cara ás obras propias e cara ás dos demais, descubriendo o debuxo como medio independente de expresión persoal.

Estes obxectivos están deseñados para que varios deles poidan traballarse simultaneamente mediante un desenvolvemento entrelazado da materia, polo que a orde en que están presentados non é vinculante e deben traballarse no seu conxunto. Igoalmente, para a adquisición deses obxectivos da materia, os criterios de avaliación e os contidos que se desprenden directamente deles non deben entenderse como independentes, senón que poden e deben traballarse no seu conxunto.

Na presente programación, e atendendo á recomendación do Currículo Oficial de dísposos de forma cíclica durante toda a etapa, eleximos o agrupalos en unidades didácticas amplas, dentro das que tiveran cabida os distintos tipos de contidos. De xeito que, aínda que as distintas unidades aparezan baixo títulos que, normalmente, fan referencia a aspectos *¿sintácticos¿* (a cor, a luz, *¿*), debe entenderse que ditos títulos, non son senón un pretexto para aglutinar contidos dos distintos ámbitos xa citados.

Deste xeito, e por citar un exemplo, na Unidade Didáctica 4: "A luz e o claroscuro" atoparemos contidos referidos tanto ó análise perceptual das formas e o volume na realidade, como consecuencia da incidencia da luz nelas, como á delimitación do conceptos de forma, luz e volume e dos seus tipos, ao análise do seu tratamento nas imaxes, no arte, etc., e ao claroscuro e outros procedementos e técnicas gráficas axeitados para a exploración de ditos conceptos formais.

Igoalmente, os obxectivos e criterios de avaliación vinculados con cada unidade didáctica, non deben ser traballados e comprobados cun tratamento separado e lineal no tempo, senón que poderán traballarse simultaneamente, mediante un desenvolvemento entrelazado.

Por outra parte, cabe salientar que no noso centro o Debuxo Artístico ofrécese como materia optativa, ao no contar coa modalidade de Bachelato de Artes, e motivado tanto pola tradición (a materia leva impartíndose dende hai un bo número de cursos) como pola considerable demanda que ven tendo por parte do noso alumnado, que está constituído por rapaces e rapazas que, ou ben aínda non teñen claro se orientarse hacia ensinanzas artísticas ou non, ou ben, tendo claro que van decantarse por outro tipo de coñecementos, teñen interese en desenvolver as súas capacidades artísticas.

Esto fai que creamos interesante considerar o concepto de debuxo dun xeito moi amplo, que inclua conceptos e técnicas que quizas, nun bacharelato artístico se impartían en outras materias, como por exemplo, o uso da cor, os movementos pictóricos, etc.

2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1 - Comprender o debuxo como forma de coñecemento, comunicación e expresión, comparando o uso que se fai del en manifestacións culturais e artísticas de diferentes épocas, lugares e ámbitos disciplinares e valorando a diversidade de significados que orixina para apreciar a importancia da diversidade cultural e a relevancia da conservación e da promoción do patrimonio.	1					1-3		1-2
OBX2 - Analizar con actitude crítica e reflexiva, utilizando a terminoloxía específica adecuada, producións plásticas de distintas épocas e estilos artísticos, recoñecendo a linguaxe, as técnicas e os procedementos, a función significativa e a expresividade do debuxo presentes nelas, para desenvolver a conciencia visual e o criterio estético e ampliar as posibilidades de gozar da arte.	1	2-3				1-3		1-2
OBX3 - Analizar, interpretar e representar a realidade, utilizando os recursos elementais e a sintaxe do debuxo, para ofrecer unha visión propia desa realidade, potenciar a sensibilidade e favorecer o desenvolvemento persoal e artístico.					11-12	1-2		31
OBX4 - Experimentar con diferentes materiais, técnicas e soportes, incluído o propio corpo, e analizar a importancia deste nas propostas artísticas contemporáneas para descubrir o xesto do debuxo e a apropiación do espazo como medios de autoexpresión e aceptación persoal.					50	1-3		1-31-32
OBX5 - Utilizar a práctica do debuxo como medio de expresión de ideas, opinións, sentimentos e emocións, investigando os referentes culturais das novas creacións como parte inherente a estas, para ampliar o repertorio artístico e enriquecer as producións propias.						1-3		1-2-31
OBX6 - Realizar producións gráficas expresivas e creativas valorando a importancia dos elementos da linguaxe gráfica e a súa organización na definición dun estilo persoal, para progresar na execución técnica e nas calidades comunicativas e expresivas das producións propias.					11-50			32-41-42

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX7 - Experimentar coas técnicas propias do debuxo identificando as ferramentas, medios e soportes necesarios e analizando o seu posible impacto ambiental, para integralas de forma creativa e responsable na realización de producións gráficas.			1	2	50	1-4	1	41-42
OBX8 - Adaptar os coñecementos e as destrezas adquiridas desenvolvendo a retentiva e a memoria visual para responder con creatividade e eficacia a novos desafíos de representación gráfica.					11-50	1		41-42
OBX9 - Crear proxectos gráficos colaborativos contribuíndo de forma creativa á súa planificación e realización e adaptando o deseño e o proceso ás características propias dun ámbito disciplinar, para descubrir posibilidades de desenvolvemento académico e profesional e apreciar o enriquecemento que supoñen as propostas compartidas.			2-3		31-40		1-3	41-42

Descrición:

3.1. Relación de unidades didácticas

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
1	Concepto e historia do debuxo.	O debuxo como proceso interactivo de observación e representación, o debuxo na arte e o debuxo como parte de diferentes ámbitos disciplinares.	5	10	X		
2	Liña e forma.	Terminoloxía e materiais. Punto, liña e forma. A iconicidade. O encaixe. Técnicas gráfico-plásticas básicas.	25	35	X		
3	A representación do espazo.	Fundamentos da percepción. Percepción e ordenación do espazo. A sintaxe visual. Representación do espazo.	15	20		X	
4	A luz e o claroscuro.	A luz e o volume. Tipos de luz e de iluminación. Valoración tonal e claroscuro.	20	25		X	
5	A cor.	Natureza, percepción, psicoloxía e simboloxía da cor. Aplicacións básicas da cor no debuxo.	25	35			X
6	Proxectos gráficos colaborativos.	Fases dos proxectos gráficos. Distribución das tarefas. A avaliación dos proxectos.	10	15			X

3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas

UD	Título da UD	Duración
1	Concepto e historia do debuxo.	10

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Identificar o debuxo como forma de coñecemento, comunicación e expresión, reflexionando con iniciativa sobre a súa presenza en distintas manifestacións culturais e artísticas e comparando de forma autónoma o seu uso nestas.	Identificar a presenza do debuxo en distintas manifestacións culturais e artísticas e reflexionar sobre o seu papel nelas.	TI	100
CA1.2 - Comparar as múltiples funcións do debuxo a través da análise autónoma do seu uso en producións de distintos ámbitos disciplinares.	Realizar análises comparativas sobre as funcións do debuxo en obras de distintas disciplinas: pintura, ilustración, deseño gráfico, deseño de moda, arquitectura...		
CA1.3 - Valorar a pluralidade cultural e artística relacionándoa coa liberdade de expresión, argumentando a opinión propia de forma activa, comprometida e respectuosa e analizando os usos do debuxo en diversas manifestacións artísticas.	Levar a cabo reflexións fundamentadas e respectuosas sobre a presenza do debuxo en distintas manifestacións culturais e artísticas.		
CA1.4 - Analizar a linguaxe, as técnicas e os procedementos do debuxo en diferentes propostas plásticas entendendo os cambios que se produciron nas tendencias ao longo da historia e utilizando a terminoloxía específica máis adecuada.	Expresar, empregando terminoloxía axeitada, a evolución da linguaxe, técnicas e procedementos do debuxo ao longo da historia.		
CA1.5 - Analizar distintas manifestacións culturais e artísticas comprendendo a función que desempeña o debuxo nestas e valorando o enriquecemento que supoñen para a sociedade os retos creativos e estéticos.	Identificar as funcións do debuxo en distintas manifestacións culturais e artísticas, valorando o seu papel na sociedade.		
CA1.6 - Identificar os referentes artísticos dunha obra determinada describindo a influencia que exercen e as relacións que se establecen entre eles e en diferentes ámbitos disciplinares.	Ser capaz de identificar os referentes dunha obra proposta e describir as relacións entre eles dun xeito razoado.		
CA1.7 - Expresar ideas, opinións, sentimentos e emocións a través de creacións gráficas e debuxos propios incorporando, de forma guiada, procedementos ou técnicas utilizados en referentes artísticos de interese para o alumnado.	Realizar unha obra propia a partir de referentes artísticos alleos.		
CA5.1 - Comparar as múltiples funcións do debuxo e da pintura dixital a través da análise autónoma do seu uso en producións de distintos ámbitos disciplinares.	Identificar as funcións do debuxo dixital e realizar comparacións delas no uso do debuxo en distintas disciplinas.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- O debuxo como proceso interactivo de observación, reflexión, expresión, imaxinación, representación e comunicación.

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - O debuxo na arte: desde a Antigüidade ata o Romanticismo. Obras máis representativas de diferentes creadores e creadoras. - O debuxo como parte de múltiples procesos artísticos e técnicos. Ámbitos disciplinares: artes plásticas e visuais, deseño, arquitectura, ciencia e literatura. - Introducción ao debuxo e á imaxe dixital. O seu uso en diferentes ámbitos disciplinares.

UD	Título da UD	Duración
2	Liña e forma.	35

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.1 - Analizar a linguaxe, os materiais, as técnicas e os procedementos do debuxo en diferentes propostas plásticas entendendo os cambios que se produciron no seu uso ao longo da historia e utilizando a terminoloxía específica máis adecuada.	Expresar, empregando terminoloxía axeitada, a evolución técnica do debuxo ao longo da historia e distintas obras propostas.	TI	100
CA2.2 - Experimentar con sensibilidade as posibilidades expresivas dos recursos elementais do debuxo (punto, liña, forma) e da súa sintaxe, mellorando o proceso de creación gráfica.	Debuxar cos elementos básicos (punto, liña e forma) experimentando coa súa expresividade.		
CA2.3 - Analizar, interpretar e representar graficamente a realidade mediante bosquexos e esbozos, utilizando as técnicas e ferramentas adecuadas e desenvolvendo unha expresión propia, espontánea e creativa.	Levar a cabo bosquexos e esbozos que supoñan unha análise da realidade.		
CA2.4 - Achegar unha pegada e un xesto propios á realización de debuxos combinando de maneira adecuada o uso tradicional de diferentes materiais, soportes e técnicas, cunha manipulación persoal e creativa.	Experimentar cos materiais, soportes e técnicas, superando estereotipos, para lograr expresividade e un xesto propio.		
CA2.5 - Expresar a través do trazo e do xesto do debuxo unha visión propia da realidade ou do mundo interior, experimentando cos elementos da linguaxe gráfica e coas súas formas, signos, posibilidades expresivas e efectos visuais.	Lograr comunicar mensaxes a través da experimentación cos elementos gráficos.		
CA2.6 - Propoñer distintas solucións gráficas a unha mesma proposta visual, utilizando diferentes niveis de iconicidade, identificando as ferramentas, medios e soportes necesarios e xustificando razoada e respectuosamente a elección realizada.	Comprender os distintos niveis de iconicidade da representación gráfica e ser capaz de levar a cabo a súa propia escala sobre unha proposta.		
CA2.7 - Representar graficamente o modelo elixido, seleccionando e abstraendo as súas características máis representativas a partir do estudo e da análise deste.	Realizar unha análise visual dunha figura e lograr abstraer o máis destacable dela a través do debuxo.		
CA2.8 - Utilizar o encadramento, o encaixe e a perspectiva na resolución de problemas de representación gráfica analizando tanto os diferentes volumes coma o espazo que completa o conxunto.	Realizar medicións axeitadas dunha figura e encaixala con corrección no formato de traballo proposto		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA5.2 - Achegar unha pegada e un facer propios á realización de producións gráficas, combinando o uso das tecnoloxías e das ferramentas de edición dixitais, de forma persoal e innovadora.	Experimentar cos tecnoloxías de creación e ferramentas de edición dixitais, superando estereotipos, na realización de producións gráficas.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Terminoloxía e materiais do debuxo. - O punto e as súas posibilidades plásticas e expresivas. - A liña: trazo e grafismo. As tramas. - A forma. Análise da súa tipoloxía. Diferentes aplicacións e combinacións. - Niveis de iconicidade da imaxe. - O bosquejo ou esbozo. Introducción ao encaixe. - Técnicas gráfico-plásticas, secas e húmidas. - Materiais gráfico-plásticos. Seguridade, toxicidade, impacto ambiental e sustentabilidade. - Debuxo vectorial.

UD	Título da UD	Duración
3	A representación do espazo.	20

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.1 - Experimentar con sensibilidade as posibilidades expresivas dos recursos elementais do debuxo, a composición e os sistemas de ordenación na sintaxe visual, mellorando o proceso de creación gráfica.	Traballar con interese por experimentar as posibilidades expresivas do debuxo, tanto dos recursos básicos como da súa sintaxe.		
CA3.2 - Realizar composicións bidimensionais, figurativas ou abstractas, explorando a percepción e a ordenación do espazo e indagando sobre a representación do corpo humano e a súa posible utilización como soporte ou como ferramenta gráfica.	Realizar debuxos que teñan en conta a ordenación do espazo e a representación da figura humana.	TI	100
CA3.3 - Comprender e empregar con intencións comunicativas ou expresivas os mecanismos da percepción visual, as súas leis e principios, así como a composición e a ordenación de elementos no espazo mostrando interese nas súas aplicacións.	Amosar comprensión dos mecanismos da percepción visual e da ordenación dos elementos no espazo.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.4 - Representar graficamente o espazo elixido, seleccionando e abstraendo as súas características máis representativas a partir do estudo e da análise deste.	Realizar unha análise visual dun espazo e lograr abstraer o máis destacable del a través do debuxo.		
CA3.5 - Utilizar o encadramento, o encaixe e a perspectiva na resolución de problemas de representación gráfica analizando os diferentes volumes, as súas proporcións e posición relativa e tamén o espazo que completa o conxunto.	Realizar medicións axeitadas dunha figura e encaixala axeitadamente no formato de traballo proposto, aplicando con corrección as leis da perspectiva cónica.		
CA5.3 - Seleccionar e utilizar con destreza as ferramentas de edición propias de cada programa de pintura ou debuxo dixital máis adecuadas á intención creativa, nunha interpretación gráfica persoal da realidade.	Coñecer e empregar con corrección en interpretacións gráficas da realidade, as ferramentas de edición básicas dos programas de pintura e debuxo dixital indicados.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Fundamentos da percepción visual. - Principios da psicoloxía da Gestalt. - Ilusións ópticas. - A composición como método. O equilibrio compositivo. Direccións visuais. Aplicacións. - Sistemas de ordenación na sintaxe visual. Aplicacións. - Introducción á representación do espazo mediante a perspectiva. - Ferramentas de edición de imaxes para a expresión artística.

UD	Título da UD	Duración
4	A luz e o claroscuro.	25

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA4.1 - Identificar os referentes artísticos dunha obra determinada con relación ao uso da luz e da cor que se fai nela describindo a influencia que exercen e as relacións que se establecen.	Ser capaz de identificar os referentes dunha obra proposta en canto ao uso da luz e a cor e de describir o seu uso.		
CA4.2 - Expresar ideas, sentimentos e emocións a través de creacións gráficas e debuxos propios incorporando, de forma guiada, procedementos ou técnicas de claroscuro e cor utilizados en referentes artísticos de interese para o alumnado.	Lograr comunicar mensaxes a través da aplicación guiada de procedementos de claroscuro e cor.	TI	100

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA4.3 - Analizar e empregar con intencións comunicativas ou expresivas os mecanismos da percepción visual referidos á luz, ao claroscuro e á cor e as súas leis e principios mostrando interese nas súas aplicacións.	Amosar comprensión dos mecanismos da percepción visual referidos á luz, ao claroscuro e á cor, e aplicarlos con intencións comunicativas.		
CA4.4 - Seleccionar e utilizar con destreza as ferramentas, medios e soportes máis adecuados á intención creativa empregando os valores expresivos do claroscuro e da cor nunha interpretación gráfica persoal da realidade.	Utilizar as ferramentas e medios máis adecuados para levar a cabo obras que interpreten a realidade, empregando os valores expresivos do claroscuro e da cor.		
CA5.4 - Investigar de forma activa e aberta sobre a presenza de tecnoloxías dixitais en referentes artísticos contemporáneos integrándoas no proceso creativo e expresivo propio.	Investigar a presenza de tecnoloxías dixitais en referentes artísticos contemporáneos.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - A luz e o volume. - Tipos de luz e de iluminación. - Valoración tonal e claroscuro. - Natureza, percepción, psicoloxía e simboloxía da cor. - Monocromía, bicromía e tricromía. Aplicacións básicas da cor no debuxo. - Programas de pintura e debuxo dixital.

UD	Título da UD	Duración
5	A cor.	35

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA4.1 - Identificar os referentes artísticos dunha obra determinada con relación ao uso da luz e da cor que se fai nela describindo a influencia que exercen e as relacións que se establecen.	Ser capaz de identificar os referentes dunha obra proposta en canto ao uso da luz e a cor e de describir o seu uso.		
CA4.2 - Expresar ideas, sentimentos e emocións a través de creacións gráficas e debuxos propios incorporando, de forma guiada, procedementos ou técnicas de claroscuro e cor utilizados en referentes artísticos de interese para o alumnado.	Lograr comunicar mensaxes a través da aplicación guiada de procedementos de claroscuro e cor.	TI	100
CA4.3 - Analizar e empregar con intencións comunicativas ou expresivas os mecanismos da percepción visual referidos á luz, ao claroscuro e á cor e as súas leis e principios mostrando interese nas súas aplicacións.	Amosar comprensión dos mecanismos da percepción visual referidos á luz, ao claroscuro e á cor, e aplicarlos con intencións comunicativas.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA4.4 - Seleccionar e utilizar con destreza as ferramentas, medios e soportes máis adecuados á intención creativa empregando os valores expresivos do claroscuro e da cor nunha interpretación gráfica persoal da realidade.	Utilizar as ferramentas e medios máis adecuados para levar a cabo obras que interpreten a realidade, empregando os valores expresivos do claroscuro e da cor.		
CA5.5 - Representar graficamente o modelo elixido mediante procedementos de debuxo dixital, seleccionando e abstraendo as súas características máis representativas a partir do estudo e da análise deste.	Realizar unha análise visual dun modelo e lograr abstraer o máis destacable del a través do debuxo dixital.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - A luz e o volume. - Tipos de luz e de iluminación. - Valoración tonal e claroscuro. - Natureza, percepción, psicoloxía e simboloxía da cor. - Monocromía, bicromía e tricromía. Aplicacións básicas da cor no debuxo. - Programas de pintura e debuxo dixital.

UD	Título da UD	Duración
6	Proxectos gráficos colaborativos.	15

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA6.1 - Planificar proxectos gráficos colaborativos sinxelos identificando o ámbito disciplinar en que se desenvolverá, organizando e distribuindo as tarefas de maneira adecuada e determinando as diferentes fases do proxecto.	Ser capaz de determinar as fases dun proxecto gráfico colaborativo, planificalo e distribuír as tarefas, de xeito guiado.		
CA6.2 - Realizar proxectos gráficos colaborativos enmarcados nun ámbito disciplinar concreto utilizando con interese os valores expresivos do debuxo artístico e os seus recursos.	Ser capaz de levar a cabo un proxecto gráfico colaborativo.		
CA6.3 - Analizar as dificultades xurdidas na planificación e realización de proxectos gráficos compartidos entendendo este proceso como un instrumento de mellora do resultado final.	Analizar os erros cometidos durante o proceso dos proxectos colaborativos e a súa relación co resultado final. Ser consciente da responsabilidade propia e tolerante cos erros alleos.	TI	100

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA6.4 - Identificar posibilidades de desenvolvemento académico e profesional relacionadas co debuxo artístico comprendendo as oportunidades que ofrece e o valor engadido da creatividade nos estudos e no traballo e expresando a opinión propia de forma razoada e respectuosa.	Expresar opinións razoadas sobre as posibilidades académicas e profesionais relacionadas co debuxo artístico.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - A distribución de tarefas nos proxectos gráficos colaborativos: criterios de selección a partir das habilidades requiridas e das necesidades do proxecto. - Fases dos proxectos gráficos. - Estratexias de selección de técnicas, ferramentas, medios e soportes do debuxo adecuados a distintas disciplinas. - Estratexias de avaliación das fases e os resultados de proxectos gráficos. O erro como oportunidade de mellora e aprendizaxe.

4.1. Concrecións metodolóxicas

Atendendo ao problema de cómo coordinar a aprendizaxe dos tres ámbitos principais que atinxen ó área: saber ver ou a formalización da teoría correspondente a cada un dos campos da expresión visual e plástica, saber interpretar ou estar en disposición de valorar unha obra polo análise de cada un dos seus elementos e pola consideración do conxunto e saber facer ou adquirir as técnicas axeitadas para cada forma de linguaxe plástica, é que propomos o desenvolvemento da materia en torno a realización de actividades.

Estas actividades levaranse ao longo de varias sesións (de 3 a 5, polo xeral), seguindo un proceso metodolóxico que constaría das seguintes fases:

A-PRESENTACIÓN DA ACTIVIDADE.

Prantexamento por parte do profesor.

Estratexias metodolóxicas:

-Coñecer, antes de comezar, as ideas previas, as dificultades de aprendizaxe do alumnado e os recursos dispoñibles. Partir da competencia inicial do alumnado

-Introducir de xeito xeral o alumno na actividade, anticipando as tarefas previstas e os materiais necesarios para o desenvolvemento desta.

-Comunicación co medio: situar ao alumno ante unha serie de experiencias previas, de fenómenos visuais e plásticos do seu contorno ós que ten que dar unha resposta que proceda das súas propias intuicións ou de coñecementos adquiridos anteriormente. Estas respostas ou os interrogantes que queden abertos constituirán o punto de partida para o estudo do tema.

-Amosar os traballos realizados por alumnado doutros cursos, para que vexan as múltiples posibilidades que ten unha proposta.

B-INVESTIGACIÓN SOBRE OS CONCEPTOS BÁSICOS QUE SE VAN DESENVOLVER.

Exposición dos conceptos relacionados coa actividade por parte do profesor:

Estratexias metodolóxicas:

-Evocación de coñecementos previos para abordar los nuevos contenidos.

-Progresiva incorporación de novos contidos.

-Información básica para todo o alumnado.

-Información complementaria para reforzo e apoio.

-Información complementaria para afondamento e ampliación.

-Busca de información (no aula, na biblioteca, na rede) por parte dos alumnos, de solucións e información sobre a tarefa a realizar.

-Papel facilitador do profesor/a

-Análise de obras que destaquen polo tratamento específico que os conceptos estudados teñan nelas. Este proceso non deberá ser deseñado como mero estudio formal e teórico da historias do arte e do deseño senón como punto de partida dende onde os alumnos poidan acceder a novas ideas, experiencias ou técnicas para o desenvolvemento dos seus propios traballos.

-Visitas extraescolares ou invitacións de artistas de interese ao aula.

C-REALIZACIÓN DE BOSQUEXOS, GUIÓNS, APUNTAMENTOS...

Traballo persoal

Estratexias metodolóxicas:

-Enfoque orientado á realización de tarefas e resolución de problemas

-Análise de documentos, pequenas investigación, etc.

-Resposta a preguntas

-Fomentar a realización de esquemas ou mapas visuais do que se coñece e do que se quere coñecer, así como dos procesos de traballo tanto individuais como por medio de dinámicas grupais.

D-REALIZACIÓN DO PROPIO TRABALLO UTILIZANDO OS MATERIAIS E TÉCNICAS MÁIS AXEITADOS.

Combinar traballo individual e cooperativo.

Estratexias metodolóxicas:

-Introdución nas técnicas e procedementos que semellen adaptarse mellor ao desenvolvemento da actividade.

-Ter en conta a diversidade: respectar os ritmos e estilos de aprendizaxe.

-Actividades diversificadas secuenciadas por niveles de dificultade.

-Incorporación das TIC xa que permiten realizar tarefas de xeito máis rápido, cómodo e eficiente.

E-PRESENTACIÓN, DENTRO DOS PRAZOS E AS NORMAS ESTABLECIDAS DO PRODUCTO REMATADO.

Estratexias metodolóxicas:

-Realizar exposicións utilizando diferentes soportes e incidindo no uso da imaxe e na expresión multimedia (oral, visual e outras).

-Uso habitual das TIC.

-Fomentar a exposición e posta en común, tanto na clase como fóra dela.

-Reflexión persoal e conxunta sobre as resultas plásticas e sobre os coñecementos adquiridos.

Por outra parte, procurarase a aplicación ao longo do curso dos seguintes recursos metodolóxicos.

1-APRENDIZAXE POR PROXECTOS.

O Departamento de EPVA continuará participando e colaborando con outros departamentos así como coa biblioteca escolar para afianzar e desenvolver o traballo por proxectos dentro do centro.

Así, algunha das actividades programadas pode sufrir algunha modificación (loxicamente, en cuestións menores: temática, etc) para contribuir á realización de, por exemplo, o Proxecto Anual de Centro, ou outros que poidan proxectarse durante o curso.

2-AGRUPAMENTO FLEXIBLE DE ALUMNOS:

En función das necesidades que plantexan a resposta á diversidade dos alumnos e a heteroxeneidade das actividades, poderanse articular as seguintes variantes de agrupamento dos alumnos.

- Pequeño grupo: reforzo para alumnos con ritmo máis lento. Ampliación para alumnos con ritmo máis rápido.

- Agrupamento flexible: resposta puntual a diferencias en:

Nivel de coñecementos.

Ritmo de aprendizaxe.

Intereses e motivacións.

- Obradoiros: en función da natureza das actividades.

3-UTILIZACIÓN E ORGANIZACIÓN DE DISTINTOS ESPACIOS.

A utilización dos diversos espazos realizarase en función da natureza das actividades que se poidan levar a cabo:

- Dentro do aula: disposicións espaciais diversas (según a adaptabilidade do mobiliario).

- Fora do aula:

- Aulas TICS.

-Salón de actos.

- Biblioteca.

- Patio.
- Contorno social (a vila) ou natural (a paisaxe) do centro.

4.2. Materiais e recursos didácticos

Denominación
A-Aula propia con mobiliario axeitado para un taller de arte escolar: vertedoiro con billa, mesas amplas, taburetes altos de debuxo, espazos para expoñer obras, etc.
B--Equipo informático: a aula conta con un PC conectado a rede e a un canon de proxección. C-Plataformas de ensino virtual, a aula virtual do centro e Edixgal.
D-Equipo audiovisual: contamos no departamento con un reprodutor DVD conectado a un televisor.
E-Biblioteca de aula., dotada con manuais, libros de arte, técnicos, catálogos de exposicións, etc.
F-Mediateca, dotada con material audiovisual variado, dende diapositivas de obras artísticas contemporaneas a curtametraxes, documentais e videotraballos en formato DVD.
G-Materiais pictóricos funxíbeis: carbón, lapis conté, sanguina, pintura acrílica ou témpera das cores primarias, branca e negra.
H-Material de encerado: varios xogos de regras e compases.
I-Xogos de pezas tridimensionais para a súa visualización.
L-Varias figuras clásicas de escaiola para estudos de luz e volume.

O departamento de Ed. Plástica está dotado cos materiais úteis para o desenvolvemento da presente programación que aparecen enumerados sobre estas liñas.

A materia impartirase na aula propia do departamento na que se distribuiu o mobiliario de xeito que se poden realizar tanto traballos prácticos, como atender ás explicacións do profesorado, como compartir información co resto do alumnado, traballar en equipo, etc.

É importante que o alumnado poida acceder a algún tipo de dispositivo electrónico para visualizar contido en rede, sexa a través de dispositivos do centro, dos seus dispositivos móbiles ou do acceso á aula de informática do centro no tempo que estea dispoñible.

O estudo de imaxes e obras en formato impreso tamén é fundamental. Pode recorrerse ao uso de libros da biblioteca do centro e aos que formen parte da biblioteca de aula.

Por outra parte, o centro conta con diversos materiais e espazos cós que cubrir as necesidades específicas que, nalgúns casos, a propia aula non ofrece:

- Biblioteca.
- Aulas de informática.
- Ordenadores portátiles.
- Espazos para exposición.

O alumnado aportará os seus propios materiais para a elaboración de traballos, pero na aula contarase con materiais e ferramentas de todo tipo, para realizar probas, apreciar as súas características e realizar demostracións e comparacións.

Tendo en conta estas condicións, este será o material propio que deberá aportar o alumnado:

- Block de láminas DIN A4 sen marxe e cun peso igual ou superior a 150gr/m.
- Lápices de grafito: dureza H e B (4B ou 5B) respectivamente.
- Goma e sacapuntas.
- Regra de 30 cm.
- Perfiladores graduados (cando menos un 0,5). Cor negra.
- Materiais para colorear: Técnicas secas (lápices, rotuladores e/ou ceras) e técnicas húmidas (acuarelas e/ou témperas)
- Non se propón libro de texto algún.

Incentivarase no alumnado o uso de materiais reutilizados e de refugallo: distintos tipos de papeis usados, materiais procedentes do uso cotiá, etc. Poderán ser aportados polo alumnado, así como contar con eles na aula.

5.1. Procedemento para a avaliación inicial

O desenvolvemento da materia Debuxo Artístico artículase en torno á realización de actividades ou tarefas que abranguen varias sesión lectivas (de 3 a 5, polo xeral) e nas que se prantexa a consecución de un produto final á traves do seguimento das diversas fases dun proceso creativo.

Dado que o proceso de calificación destas actividades desenvólvese dende o mesmo comenzo de curso, non consideramos necesario o deseño dunha proba inicial especial. A propia primeira actividade do curso pode servir perfectamente para calibrar a competencia curricular, a motivación, o nivel de destrezas e adquisición de contidos básicos que o alumno teña levado a cabo nos cursos anteriores, etc.

Os resultados da mesma, especialmente nos casos nos que se detecten dificultades máis importantes, serán comunicados tanto ao titor/a do alumnado, como ao resto do equipo docente e ao Departamento de Orientación a traves das sesións de Avaliación Inicial que se celebran nas primeiras semanas do curso.

Unha vez analizada toda a información que se aporte nesas sesións de avaliación, tomaranse decisións sobre os seguintes aspectos:

- Respecto ao currículo: deseñar adaptacións curriculares e reforzos nos casos necesarios.
- Respecto á forma de traballar na aula: organizar grupos, distribuir o material...

Por outra parte, ao ser, polo tanto, esta proba inicial, unha tarefa máis do conxunto de actividades que se desenvolven al longo do curso, terá a mesma consideración e peso sobre a cualificación final que calquera outra delas.

5.2. Criterios de cualificación e recuperación

Pesos dos instrumentos de avaliación por UD:

Unidade didáctica	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	Total
Peso UD/ Tipo Ins.	5	25	15	20	25	10	100
Táboa de indicadores	100	100	100	100	100	100	100

Criterios de cualificación:

CUALIFICACIÓN POR AVALIACIÓN:

Como queda dito, o desenvolvemento da materia artículase en torno á realización de actividades ou tarefas nas que se prantexa a consecución de un produto final á traves do seguimento das diversas fases dun proceso creativo.

Este proceso, tanto como o resultado final de cada actividade, avaliarase coa axuda de rúbricas, listas de cotexo ou escalas de valoración que recollan o grao de consecución dos respectivos indicadores de logro relacionados. A cumplimentación das mesmas será fruto da observación diaria no aula, así como da valoración do produto final de cada actividade unha vez entregado.

Os principais indicadores de logro que poderán aplicarse na confección dos instrumentos de avaliación serán;

1.-Capacidade de adquisición de novos conceptos no proceso de aprendizaxe:

- Limitase a recoller información, sen ordeala nin estruturala.
- Ordea a información, sin ser quen de abstraer conceptos xerais aplicables a outros casos.
- Emite hipótesis axeitadas, relaciona e saca conclusións propias. Comprende, comproba y extrae conceptos para utilizalos noutros casos.

2.-Creatividade desenvolvida nas súas producións:

- Non ten capacidade para reproducir solucións similares ao problema proposto.
- Reproduce solucións similares sen aportacións propias.
- Integra de cotío recursos propios a modelos establecidos. Conquire un estilo persoal.

3.-Corrección na expresión plástica das súas producións:

- Despreocupación no trato e uso de útiles e soportes. Mala presentación dos traballos.
- Coidado na presentación, tendo en conta conceptos como precisión e limpeza.
- Precisión en trazados, boa composición nos traballos. Elección da técnica axeitada.

4.-Capacidade de traballo:

- Non ten hábito de traballo.
- Traballa, pero sen método.
- Utiliza métodos de traballo axeitados, presentando as tarefas nos prazos marcados.
- Presenta máis solucións que a pedida.

Por outra banda, o profesor poderá, se é o caso, reflectir na cualificación, positiva ou negativamente, aspectos como o interese, a participación activa, a cooperación cos compañeiros, etc, ou pola contra, a falta de puntualidade, a ausencia de material, o mal uso dos materiais comúns, a falta de respecto, etc, sen que estes reforzos ou penalizacións podan superar nunca o 20% da nota final.

Elaboración da nota media.

Posteriormente, e para a cualificación de cada unha das avaliacións do curso, realizarase a media aritmética simple das puntuacións obtidas en cada unha das rúbricas de cada unha das actividades realizadas no trimestre.

O alumno podera, en calquera caso, repetir calquera das actividades xa realizadas a obxecto de subir a calificación obtida na mesma.

CUALIFICACIÓN FINAL:

Igoalmente para obter a calificación final de cada alumno, realizarase a media aritmética simple das puntuacións obtidas en cada unha das avaliacións. Se a media é igual ou superior a 5, a materia estará aprobada aínda que algunha das avaliacións non fora superada.

Criterios de recuperación:

RECUPERACIÓN AO LONGO DO CURSO:

Do mesmo xeito, e dado o carácter continuo da avaliación da nosa área, non se realizarán probas ou tarefas específicas para a recuperación dunha avaliación. O alumnado poderá, iso si, presentar os traballos que lle poidesen quedar pendentes das avaliacións suspensas, se é o caso, ou mellorar, repetir ou completar aqueles outros que máis deficiencias presentasen no seu día. Para o cálculo da media, a nota dos traballos repetidos substituirá á dos anteriores.

RECUPERACIÓN FINAL:

Tal e como se recolle máis arriba, o alumno que ao realizar a media das tres avaliacións obteña unha nota igual ou superior a 5, terá superada a materia aínda que tivese algunha das avaliacións suspensas.

De non ser así, e cando o resultado da media das tres avaliacións sexa menor que 5, o alumno deberá presentar, antes da avaliación final, os traballos que ou ben non foron presentados no seu momento, ou ben o foron con resultados inferiores ao mínimo esixido.

A cualificación destes traballos introducirase no computo global das tarefas realizadas durante o curso e procederase a realizar os cálculos ordinarios que se efectúan durante o mesmo.

Se o resultado destes cálculos arrojan unha cifra igual ou superior a 5, o alumno terá a materia superada. O alumnado que non acade o 5 nesta avaliación final terá a materia suspensa, e, en caso de promocionar, figurará como materia pendente o próximo curso.

5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes

Ao ser comenzo de etapa, os alumnos que cursan 1º de Bacharelato parten sen ningunha materia pendente.

5.4. Procedemento para acreditar os coñecementos necesarios en determinadas materias

O alumnado poderá matricularse en Debuxo Artístico II sen ter cursado Debuxo Artístico I, sen acreditar ningún coñecemento específico.

6. Medidas de atención á diversidade

Dende este departamento levarase a cabo a exploración das capacidades, experiencias e intereses dos diferentes alumnos, tanto mediante a avaliación inicial como coa avaliación formativa continua, na que se recollerá información individual sobre o proceso de aprendizaxe de cada alumno/a, información que permita detectar a axuda pedagóxica que necesita. Deste xeito, poderanse deseñar actividades que permitan o axuste ás diferentes capacidades, intereses e ritmos de aprendizaxe.

Por outra banda, dado o marcado carácter procedimental do área, atopámonos moi frecuentemente con que alumnos que amosan enormes carencias nas materias instrumentais desenvolven satisfactoriamente a psicomotricidade fina e/ou as súas capacidades espaciais, compositivas e plásticas, de xeito que non necesiten una adaptación significativa na materia. De todos os xeitos, estaremos abertos a adaptar a nosa programación, especialmente a metodoloxía, adoptando medidas de carácter preventivo unha vez coñezamos as características das persoas coas que imos traballar. Nos casos en que isto se produza, realizarase tomando como referencia de fondo os contidos mínimos programados e mediante actividades axustadas ao perfil mostrado por cada alumno.

Tamén se realizarán, como en cursos anteriores, adaptacións na estrutura organizativa da aula para algún alumno/a ou grupo, según as necesidades que se vaian observando, así como algunha adaptación metodolóxica como o traballo colaborativo en grupos heteroxéneos, a tutoría entre iguais, o aprendizaxe por proxectos, etc.

Por último, somos conscientes de que unha frecuente comunicación coas familias resulta crucial nos casos de alumnado con necesidades educativas especiais. Elas nos poden indicar cales son as fortalezas e a maneira máis axeitada para traballar cos seus fillos. Ás veces estas familias están asesoradas por profesionais que tamén nos poden guiar á hora de concretar procedementos instrumentais e adaptar a materia para ter máis posibilidades de éxito.

Igoalmente, non podemos esquecer a importancia da acción titorial así como a indispensable colaboración co Departamento de Orientación.

7.1. Concreción dos elementos transversais

	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6
ET.1 - Comprensión de lectura.	X	X	X	X	X	X
ET.2 - Expresión oral e escrita.	X	X	X	X	X	X
ET.3 - Comunicación audiovisual.						X
ET.4 - Competencia dixital.	X	X	X	X	X	X
ET.5 - Emprendemento social e empresarial.						X

	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6
ET.6 - Fomento do espírito crítico e científico.	X	X	X	X	X	X
ET.7 - Educación emocional e en valores.	X	X	X	X	X	X

7.2. Actividades complementarias

Actividade	Descrición	1º trim.	2º trim.	3º trim.
Visitas ás exposicións artísticas temporais que se organicen na contorna	Visitas guiadas a exposicións en espazos como o Centro Cultural de O Porriño, MARCO de Vigo..., e que amosen interese para o desenvolvemento da materia.	X	X	X
Charlas impartidas por todo tipo de profesionais relacionados coa materia.	O departamento tentará organizar algunha Charla ou obradoiro contando coa presenza de artistas recoñecidos e/ou ex-alumnos que cursen estudos artísticos para que nos falen da súa carreira/obra e, de ser posible, nos amosen de xeito práctico o seu proceso de creación.	X	X	X
Participación en distintos premios e concursos vinculados á nosa área.	Concursos dentro e fóra do centro que lles axudan a aprender a presentar un proxecto e os animan a polos en práctica eles mesmos no futuro.	X	X	X
Participación no Proxecto Anual de centro	Realizárase mediante o deseño e a colaboración nos proxectos interdisciplinares e/ou de documentación integrada que se vaian desenvolvendo a tal fin.	X	X	X
Debuxamos/ fotografamos a contorna	Trataríase de pequenas excursións realizadas a pé, e cando o clima o permita, a lugares como o monte da Risca ou o centro urbano de O Porriño para sacar apuntes ou realizar reportaxes fotográficas. Cursos: Fotografía: 4º ESO (Ed. Plástica) Debuxo:1º BACH (Debuxo Artístico).			X

Observacións:

O Departamento de Educación Plástica e Visual ven colaborando tradicionalmente neste centro en moitas actividades complementarias e extraescolares deseñadas por distintos estamentos pedagóxicos: vicedirección, biblioteca escolar, departamento de normalización, grupo de teatro, grupo de apoio "Espazo Seguro", etc., ben dende unha participación activa no seu desenrolo, ben dende a súa previa preparación: carteis, logotipos, concursos, fotografía, escenografía, murais, etc. A nosa intención, xa que logo, é a de continuar prestando o noso apoio en todas as actividades nas que se nos reclame a nosa axuda e nolo permitan a nosa disponibilidad horaria e os nosos recursos.

Concretamente, neste comenzo de curso xa se nos solicitou colaboración para as seguintes actividades e proxectos:

-Revista "O Pino", editada e elaborada polo propio alumnado baixo a dirección e iniciativa do Departamento de filosofía. Acórdase que o noso departamento asuma o deseño e creación da parte *visual* da mesma, é dicir, as ilustracións, fotografías, iconos, etc que ilustren os distintos artigos. Os cursos que, inicialmente, se van encargar desta laboura serían os dous de Debuxo Artístico e 4º da ESO.

-Obra de teatro. Organizada, escrita e dirixida dende a vicedirección, a nosa tarefa nela sería o deseño e confección da escenografía necesaria. Novamente, serán os cursos de bachelato artístico os encargados de levala a cabo.

-Celebracións como o Samaín, Nadal, Entroido, etc, mediante o deseño de cartaces, decorados, costumes, etc.

8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro

Indicadores de logro
Adecuación da programación didáctica e da súa propia planificación ao longo do curso académico
(PE) Motivouse ao alumnado partindo dos seus coñecementos previos, relacionando os contidos con situacións reais, informándolles da utilidade das actividades e creando expectativas?
(PE) Conseguiuse a participación activa de todo o alumnado?
(PE) O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado?
(A) Na avaliación tivéronse en conta as diferentes competencias?
(A) Déuselle un peso real á observación do traballo na aula?

Metodoloxía empregada
(PD) Como norma xeral fanse explicacións xerais para todo o alumnado?
(PD) Amosouse, ao principio de cada unidade didáctica, traballos variados de cursos anteriores, para servir de exemplo ao alumnado do que se pode facer?
(PD) Ao comezo de cada unidade o alumnado coñeceu os obxectivos e competencias que se querían desenvolver, as actividades que realizarán, como se lles avaliará...?
(PD) Na metodoloxía aplicada, empregouse todo tipo de recursos e materiais para a aprendizaxe: material manipulativo, audiovisual, impreso, etc?
(PD) Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar?
(PD) Intercálase o traballo individual e en equipo?
(PD) Poténcianse estratexias de animación á lectura e de comprensión e expresión oral?
(PD) Incorporáanse as TIC aos procesos de ensino e aprendizaxe?
(A) Usáronse distintos instrumentos de avaliación?
(A) Ofrécese ao alumnado de forma inmediata os resultados das probas/exames, etc?
Medidas de atención á diversidade
(PE) Atendeuse adecuadamente á diversidade do alumnado?
(PD) Préstase atención aos temas transversais vinculados a cada unidade didáctica?
(A) Valorouse adecuadamente o traballo colaborativo do alumnado dentro do grupo?
(AD) Elaboráanse actividades de distinta dificultade atendendo á diversidade?
(AD) Ofrécese a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa?
(AD) Tívoise en conta o alumnado que se afastaba da media dos resultados (tanto por arriba como por abaixo)?
(AD) Propuxéronse tarefas de diferente nivel en cada unidade?
Clima de traballo na aula
(A) Antes de comezar unha unidade, explicouse ao alumnado "que", "con que frecuencia" e "en base a que" será avaliado?
(A) Coméntase co alumnado os fallos máis significativos das probas /exames, etc?
Coordinación co resto do equipo docente e coas familias ou as persoas titoras legais
(PE) Contouse co apoio e implicación das familias no traballo do alumnado?

Descrición:

Para avaliar tanto o proceso de ensino como a práctica docente os membros do Departamento autoavaliarán, ao remate do curso, o seu grao de cumprimento dos indicadores de logro aquí sinalados, que se organizan en torno a catro apartados:

- (PE) Proceso de ensino
- (PD) Práctica docente (Metodoloxía).
- (A) Avaliación.
- (AD) Atención á diversidade.

Posteriormente, e unha vez analizados os resultados obtidos, propoñanse e incorporáranse as medidas de mellora que sexan necesarias.

8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora

A programación revisárase ao empezar o curso, a partir das propostas de mellora do curso anterior que se fixeron constar na correspondente memoria do departamento.

Durante o curso, farase un seguimento da programación cunha periodicidade mensual. Comprobarase o grao de consecución dos obxectivos e faranse constar os aspectos destacados en torno ao discorrer do curso nas correspondentes reunións de departamento.

En canto ao procedemento de seguimento, as ferramentas empregadas para analizar os indicadores de logro poden consistir en:

- folla de rexistro onde ir anotando os aspectos máis cuantificables;
- diario de aula;
- estatísticas de resultados;
- cuestionarios e enquisas ao alumnado...

Igoalmente, ao remate do curso, e como paso previo para a realización da Memoria Anual, os membros do Departamento comprobarán o grao de cumprimento da presente programación, así como os cambios que estimen necesarios realizar nela. Para o mesmo, avaliaranse os seguintes indicadores de logro:

- Diseñáronse unidades didácticas ou temas a partir dos elementos do currículo?
- Secuenciáronse e temporalizáronse as unidades didácticas/temas/proxectos?
- O desenvolvemento da programación respondeu á secuenciación e temporalización?
- Engadiuse algún contido non previsto á programación?
- Foi necesario eliminar algún aspecto da programación prevista?
- Fixouse un grao mínimo de consecución de cada criterio de avaliación para superar a materia?
- Asígnouse a cada criterio o peso correspondente na cualificación ?
- Fixouse a estratexia metodolóxica común para todo o departamento?
- Estableceuse a secuencia habitual de traballo na aula?
- Son adecuados os materiais didácticos utilizados?
- Diseñouse un plan de avaliación inicial fixando as consecuencias da mesma?
- Establecéronse pautas xerais para a avaliación continua?
- Establecéronse criterios para a recuperación dunha tarefa e dunha avaliación?
- Fixáronse criterios para a avaliación final?
- Establecéronse criterios para a avaliación de Xuño?
- Establecéronse criterios para o seguimento de materias pendentes?
- Fixáronse criterios para a avaliación desas materias pendentes?
- Leváronse a cabo as actividades complementarias e extraescolares previstas?
- Informouse ás familias sobre criterios de avaliación, estándares e instrumentos?
- Seguiuse e revisouse a programación ao longo do curso?
- Contribuíuse desde a materia ao plan de lectura do centro?
- Usáronse as TIC no desenvolvemento da materia?

9. Outros apartados

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA LOMLOE

Centro educativo

Código	Centro	Concello	Ano académico
36007011	IES Pino Manso	O Porriño	2023/2024

Área/materia/ámbito

Ensinanza	Nome da área/materia/ámbito	Curso	Sesións semanais	Sesións anuais
Bacharelato	Debuxo técnico I	1º Bac.	4	140

Réxime

Réxime xeral-ordinario

Contido	Páxina
1. Introducción	3
2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias	3
3.1. Relación de unidades didácticas	4
3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas	5
4.1. Concrecións metodolóxicas	9
4.2. Materiais e recursos didácticos	10
5.1. Procedemento para a avaliación inicial	11
5.2. Criterios de cualificación e recuperación	12
5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes	13
5.4. Procedemento para acreditar os coñecementos necesarios en determinadas materias	13
6. Medidas de atención á diversidade	13
7.1. Concreción dos elementos transversais	14
7.2. Actividades complementarias	14
8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro	15
8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora	16
9. Outros apartados	17

1. Introducción

O debuxo técnico aglutina os contidos e procedementos necesarios para a definición gráfica de trazados xeométricos, a resolución de problemas espaciais e a descrición gráfica de volumes mediante sistemas normalizados. Constitúe o medio idóneo de expresión e definición de proxectos nos diferentes campos do deseño. Esta materia dotará ao alumnado dos instrumentos axeitados para comunicar de xeito gráfico e obxectivo e para expresar e difundir ideas e proxectos de acordo con convencións que garanten a interpretación fiable e precisa.

O carácter integrador e multidisciplinario da materia favorece unha metodoloxía activa e participativa, de aprendizaxe por descubrimento, de experimentación sobre a base de resolución de problemas prácticos, ou mediante a participación en proxectos interdisciplinarios, contribuíndo ao desenvolvemento das competencias clave correspondentes e á adquisición dos obxectivos de etapa. Abórdanse tamén retos do século XXI de xeito integrado durante os dous anos de bacharelato, o compromiso cidadán no ámbito local e global, a confianza no coñecemento como motor do desenvolvemento, o aproveitamento crítico, ético e responsable da cultura dixital, o consumo responsable e a valoración da diversidade persoal e cultural.

Esta materia desenvolve un conxunto de obxectivos que procuran no alumnado apreciar e analizar obras de arquitectura e enxeñaría desde o punto de vista das súas estruturas e dos seus elementos técnicos; resolver problemas gráfico-matemáticos aplicando razoamentos indutivos, dedutivos e lóxicos que poñan en práctica os fundamentos da xeometría plana; desenvolver a visión espacial para recrear a realidade tridimensional por medio do sistema de representación máis apropiado á finalidade da comunicación gráfica; formalizar deseños e presentar proxectos técnicos colaborativos seguindo a normativa aplicable, e investigar e experimentar con programas específicos de deseño asistido por computador.

Así, un dos bloques da materia está adicado a familiarización cos medios dixitais de representación, que son os empregados no eido profesional. Os programas e as aplicacións CAD ofrecen grandes posibilidades como unha maior precisión, axilidade na busca de solucións, facilidade de transmisión e almacenamento do traballo entre outros . O seu desenvolvemento, xa que logo, débese facer de xeito transversal en todos os bloques de criterios de avaliación e contidos, e ao longo de toda a etapa.

Os criterios de avaliación son o elemento curricular que avalía o nivel de consecución dos obxectivos da materia, e fórmulanse cunha evidente orientación competencial mediante a aplicación de contidos e a valoración de destrezas e actitudes como a autonomía e a autoaprendizaxe, o rigor nos razoamentos, a claridade e a precisión nos trazados.

Ao longo dos dous cursos de bacharelato os contidos adquiren un grao de dificultade e afondamento progresivo. No primeiro curso, o alumnado iníciase no coñecemento de conceptos importantes á hora de establecer procesos e razoamentos aplicables á resolución de problemas ou que son soporte doutros posteriores e, gradualmente, no segundo curso, vai adquirindo un coñecemento máis amplo sobre esta disciplina.

2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1 - Interpretar elementos ou conxuntos arquitectónicos e de enxeñaría, empregando recursos asociados á percepción, ao estudo, á construción e á investigación de formas, para analizar as estruturas xeométricas e os elementos técnicos utilizados.	1-2		4	1	40	1		1-2
OBX2 - Utilizar razoamentos indutivos, dedutivos e lóxicos en problemas de índole gráfico-matemática, aplicando fundamentos da xeometría plana para resolver graficamente operacións matemáticas, relacións, construcións e transformacións.	2		1-2-4		11-50		2	

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX3 - Desenvolver a visión espacial, utilizando a xeometría descritiva en proxectos sinxelos, considerando a importancia do debuxo na arquitectura e nas enxeñaría, para resolver problemas e interpretar e recrear graficamente a realidade tridimensional sobre a superficie do plano.			1-2-4		11-50		2-3	
OBX4 - Formalizar e definir deseños técnicos aplicando as normas UNE e ISO de maneira apropiada e valorando a importancia que ten o esbozo para documentar graficamente proxectos arquitectónicos e de enxeñaría.	2		1-4	2	11-32-50		3	
OBX5 - Investigar, experimentar e representar dixitalmente elementos, planos e esquemas técnicos mediante o uso de programas específicos CAD de xeito individual ou grupal, apreciando o seu uso nas profesións actuais, para virtualizar obxectos e espazos en dúas dimensións e tres dimensións.			2-3-4	1-2-3			3	41-42

Descrición:

3.1. Relación de unidades didácticas

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
1	Trazados xeométricos.	Fundamentos xeométricos. Orixes da xeometría. Lugares xeométricos. Proporcionalidade, equivalencia e semellanza. Triángulos, cuadriláteros e polígonos regulares. Tanxencias básicas. Curvas técnicas.	33	46	X		
2	Sistemas de representación.	Fundamentos da xeometría proxectiva. Sistemas diédrico, axonométrico, de planos acotados e cónico.	34	47		X	
3	Normalización.	Escalas numéricas e gráficas. Formatos. Dobradura de planos. Normas fundamentais UNE, ISO e DIN. Elección de vistas necesarias. Liñas normalizadas. Acotación	33	47			X

3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas

UD	Título da UD	Duración
1	Trazados xeométricos.	46

Cráterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.2.2. - Resolver os trazados xeométricos fundamentais na resolución de problemas.	Aplicar e resolver exercicios de transformacións xeométricas de figuras planas.	PE	60
CA1.3.2. - Resolver gráficamente casos de tanxencias e enlaces aplicando os principios e propiedades das tanxencias.	Resolver casos sinxelos de tanxencias e enlaces a partires duns datos.		
CA1.3.4. - Resolver gráficamente as curvas técnicas a partires dos datos.	Resolver a representación gráfica de óvalos, ovoides e espirais a partires da interpretación dos datos.		
CA1.4.2. - Resolver graficamente o trazado de formas poligonais refulares e irregulares a partires da interpretación de datos.	Resolver o trazado de polígonos a partires duns datos.		
CA1.1 - Analizar, ao longo da historia, a relación entre as matemáticas e o debuxo xeométrico, valorando a súa importancia en diferentes campos como a arquitectura ou a enxeñaría, desde a perspectiva de xénero e a diversidade cultural, empregando adecuadamente o vocabulario específico técnico e artístico.	Capacidade para recoñecer e valorar os elementos xeométricos presentes en obras de arte ao longo da historia. Recoñecer a representación de obras arquitectura e enxeñaría.	TI	40
CA1.2.1. - Aplicar os trazados xeométricos fundamentais na resolución de problemas.	Realizar transformacións xeométricas de figuras planas sinxelas.		
CA1.3.1. - Aplicación das tanxencias e enlaces na representación gráfica.	Aplicación das tanxencias e enlaces na definición gráfica de formas planas de certa complexidade, aplicando correctamente os principios das tanxencias e enlaces.		
CA1.3.3. - Aplicar o trazado de curvas técnicas na representación de formas complexas.	Aplicación axeitada das formas derivadas das curvas técnicas no deseño e representación de formas de certa complexidade.		
CA1.4.1. - Aplicación das formas poligonais ao deseño.	Aplicar a construción de polígonos en exercicios de deseño gráfico.		
CA1.5 - Valorar o rigor gráfico do proceso; a claridade, a precisión e o proceso de resolución e construción gráfica.	Realizar os trazados xeométricos cunha precisión e limpeza axeitados.		
CA4.1 - Crear figuras planas e tridimensionais mediante programas de debuxo vectorial, usando as ferramentas que achegan e as técnicas asociadas.	Realización de formas 2D con programas vectoriais. Modelado de volumes sinxelos.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.2 - Solucionar graficamente cálculos matemáticos e transformacións básicas aplicando conceptos e propiedades da xeometría plana.		Baleiro	0
CA1.3 - Resolver graficamente tanxencias e trazar curvas aplicando as súas propiedades, cunha actitude de rigor na súa execución.			
CA1.4 - Trazar graficamente construcións poligonais baseándose nas súas propiedades e amosando interese pola precisión, a claridade e a limpeza.			

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Desenvolvemento histórico do debuxo técnico. Campos de acción e aplicacións: debuxo arquitectónico, mecánico, proxectivo, eléctrico e electrónico, xeolóxico, urbanístico, etc. - Orixe da xeometría. Tales, Pitágoras, Euclides, Hipatia de Alexandría. - Concepto de lugar xeométrico. Arco capaz. Aplicacións dos lugares xeométricos ás construcións fundamentais da xeometría plana. - Proporcionalidade, equivalencia e semellanza. - Triángulos, cuadriláteros e polígonos regulares. Propiedades e métodos de construción específicos e xerais. - Tanxencias básicas. Curvas técnicas. - Interese polo rigor nos razoamentos, e precisión, claridade e limpeza nas execucións. - Aplicacións vectoriais 2D-3D.

UD	Título da UD	Duración
2	Sistemas de representación.	47

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.1.2. - Resolver problemas espaciais elementais empregando o sistema diédrico.	Resolver exercicios sinxelos no sistema diédrico referentes á posición do punto, tipos de rectas, tipos de plano e pertenza.	PE	60
CA2.1.4. - Resolver problemas espaciais de complexidade media en sistema diédrico.	Determinar interseccións entre recta-plano e plano-plano e obter distancias.		
CA2.2.2. - Resolver problemas sinxelos en sistema axonométrico e representación de volumes aplicando os coeficientes de redución.	Capacidade para: obter os coeficientes de redución no sistema axonométrico ortogonal; situar puntos, rectas e planos a partires duns datos; realizar seccións planas de volumes sinxelos; representar volumes sinxelos aplicando correctamente os coeficientes de redución.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.4.2. - Resolver exercicios básicos en perspectiva lineal a partires duns datos.	Interpretar con éxito os datos para realizar unha perspectiva cónica dun volume definido polas súas vistas e realizar a meirande parte da mesma.		
CA2.1.1. - Aplicar os fundamentos do sistema diédrico na resolución de problemas.	Resolver exercicios sinxelos no sistema diédrico referentes á posición do punto, tipos de rectas, tipos de plano e pertenza.	TI	40
CA2.1.3. - Aplicar as operacións básicas para resolver problemas espaciais sinxelos en sistema diédrico.	Aplicar as operacións básicas para resolver casos de interseccións entre recta-plano e plano-plano e obter distancias.		
CA2.2.1. - Aplicación do sistema axonométrico. Seccións planas e representación de volumes.	Obter gráficamente as escalas axonométricas dunha axonometría ortogonal e representar en isometría e perspectiva cabaleira volumes sinxelos.		
CA2.3 - Representar e interpretar elementos básicos no sistema de planos acotados facendo uso dos seus fundamentos.	Recoñecer as principais características da proxección cilíndrica ortogonal e ter unha idea dos fundamentos do sistema de planos acotados e os seus principios usos.		
CA2.4.1. - Aplicación da perspectiva lineal para representar volumes en diferentes posicións do PV e plano do cadro.	Aplicación da perspectiva lineal para representar volumes en diferentes posicións do PV e plano do cadro.		
CA2.5 - Valorar o rigor gráfico do proceso, a claridade, a precisión e o proceso de resolución e construción gráfica.	Realizar os trazados cunha precisión e limpeza axeitados.		
CA4.2 - Recrear virtualmente pezas en tres dimensións aplicando operacións alxébricas entre primitivas para a presentación de proxectos en grupo.	Modelar volumes de complexidade dados, empregando operacións sobre volumes sinxelos.		
CA2.1 - Representar en sistema diédrico elementos básicos no espazo determinando a súa relación de pertenza, posición e distancia		Baleiro	0
CA2.2 - Definir elementos e figuras planas en sistemas axonométricos valorando a súa importancia como métodos de representación espacial.			
CA2.4 - Debuxar elementos no espazo empregando a perspectiva cónica.			

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Fundamentos da xeometría proxectiva. - Sistema diédrico: representación de punto, recta e plano. Trazas con planos de proxección. Determinación do plano. Pertenzas. - Relacións entre elementos: interseccións, paralelismo e perpendicularidade. Obtención de distancias: punto a punto, punto a recta, recta a plano, plano a plano, dúas rectas paralelas e mínima distancia entre dúas rectas que se cruzan. - Sistema axonométrico, ortogonal e oblicuo. Perspectivas isométrica e cabaleira. Disposición dos eixes e uso dos coeficientes de redución. Elementos básicos: punto, recta e plano.

Contidos
- Sistema de planos acotados. Fundamentos e elementos básicos: punto, recta e plano. Identificación de elementos para a súa interpretación en planos. - Sistema cónico: fundamentos e elementos do sistema. Perspectiva frontal e oblicua. - Fundamentos de deseño de pezas en tres dimensións. - Modelaxe de caixa. Operacións básicas con primitivas.

UD	Título da UD	Duración
3	Normalización.	47

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.1.2. - Realización e emprego das escalas gráficas para a lectura de planos e realización de debuxos descritivos.	Determinar a escala á que está unha imaxe acotada e construír unha escala gráfica por calquera medio.	PE	60
CA3.2.2. - Correcta representación dunha peza mediante as vistas normalizadas e o emprego dos tipos de liña normalizada.	Correcta representación dunha peza mediante as vistas normalizadas.		
CA3.2.3. - Acotación normalizada de debuxos técnicos.	Acotar de xeito normalizado unha peza industrial sinxela.		
CA3.1.1. - Realización de escalas gráficas e aplicación das mesmas.	Aplicación de escalas gráficas.	TI	40
CA3.2.1. - Representar as vistas acotadas dun volumen sinxelo de xeito normalizado.	Representar as vistas acotadas dun volumen sinxelo de xeito normalizado.		
CA3.3 - Valorar o rigor gráfico do proceso, a claridade, a precisión e o proceso de resolución e construción gráfica.	Realizar os trazados cunha precisión e limpeza axeitados		
CA3.4 - Utilizar o esbozo e o bosquejo como elementos de reflexión na aproximación e indagación de alternativas e solucións aos procesos de traballo.	Correcta representación dunha peza mediante as vistas normalizadas e o emprego dos tipos de liña normalizada. Correcta aplicación das normas básicas de acotación.		
CA4.3 - Utilizar o esbozo e o bosquejo como elementos de reflexión na aproximación e na indagación de alternativas e solucións aos procesos de traballo nos que interveñen sistemas CAD.	Planificar debuxos para ser realizados en CAD. Planificar o modelaxe dixital a partires duns requerimentos		
CA3.1 - Solucionar graficamente cálculos matemáticos e transformacións básicas aplicando conceptos e propiedades da xeometría plana.		Baleiro	0
CA3.2 - Documentar graficamente obxectos sinxelos mediante as súas vistas acotadas aplicando a normativa UNE e ISO na utilización de sintaxe, escalas e formatos, valorando a importancia de usar unha linguaxe técnica común.			

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Escalas numéricas e gráficas. Construción e uso. - Formatos. Dobradura de planos. - Concepto de normalización. As normas fundamentais UNE, ISO e DIN. Aplicacións da normalización: simboloxía industrial e arquitectónica. - Elección de vistas necesarias. Liñas normalizadas. Acotación. - Aplicacións de traballo en grupo para conformar pezas complexas a partir doutras máis sinxelas.

4.1. Concrecións metodolóxicas

A intervención educativa na materia de Debuxo Técnico desenvolverá o seu currículo e tratará de asentarse de xeito gradual e progresivo nos distintos niveis da etapa as aprendizaxes que lle faciliten ao alumnado o logro dos obxectivos da materia e, en combinación co resto de materias, unha adecuada adquisición das competencias clave e o logro dos obxectivos da etapa.

Neste sentido é que propomos o desenvolvemento da materia en torno a realización de actividades, seguindo un proceso metodolóxico que constará das seguintes fases:

A-PRESENTACIÓN DA ACTIVIDADE.

Prantexamento por parte do profesor.

Estratexias metodolóxicas:

-Coñecer, antes de comezar, as ideas previas, as dificultades de aprendizaxe do alumnado e os recursos dispoñibles.

Partir da competencia inicial do alumnado

-Introducir de xeito xeral o alumno na actividade, anticipando as tarefas previstas e os materiais necesarios para o desenvolvemento desta.

-Comunicación co medio: situar ao alumno ante unha serie de experiencias previas, de fenómenos visuais e plásticos do seu contorno ós que ten que dar unha resposta que proceda das súas propias intuicións ou de coñecementos adquiridos anteriormente. Estas respostas ou os interrogantes que queden abertos constituirán o punto de partida para o estudo do tema.

-Amosar os traballos realizados por alumnado doutros cursos, para que vexan as múltiples posibilidades que ten unha proposta.

B-INVESTIGACIÓN SOBRE OS CONCEPTOS BÁSICOS QUE SE VAN DESENVOLVER.

Exposición dos conceptos relacionados coa actividade por parte do profesor:

Estratexias metodolóxicas:

-Evocación de coñecementos previos para abordar os novos contidos.

-Progresiva incorporación de novos contidos.

-Información básica para todo o alumnado.

-Información complementaria para reforzo e apoio.

-Información complementaria para afondamento e ampliación.

-Busca de información (no aula, na biblioteca, na rede) por parte dos alumnos, de solucións e información sobre a tarefa a realizar.

-Papel facilitador do profesor/a

C-REALIZACIÓN DE BOSQUEXOS, GUIÓNS, APUNTAMENTOS...

Traballo persoal

Estratexias metodolóxicas:

-Enfoque orientado á realización de tarefas e resolución de problemas

-Análise de documentos, pequenas investigación, etc.

-Resposta a preguntas

-Fomentar a realización de esquemas ou mapas visuais do que se coñece e do que se quere coñecer, así como dos

procesos de traballo tanto individuais como por medio de dinámicas grupais.

D-REALIZACIÓN DO PROPIO TRABALLO UTILIZANDO OS MATERIAIS E TÉCNICAS MÁIS AXEITADOS.

Combinar traballo individual e cooperativo.

Estratexias metodolóxicas:

- Introdución nas técnicas e procedementos que semellen adaptarse mellor ao desenvolvemento da actividade.
- Ter en conta a diversidade: respectar os ritmos e estilos de aprendizaxe.
- Actividades diversificadas secuenciadas por niveles de dificultade.
- Incorporación das TIC xa que permiten realizar tarefas de xeito máis rápido, cómodo e eficiente.

E-PRESENTACIÓN, DENTRO DOS PRAZOS E AS NORMAS ESTABLECIDAS DO PRODUCTO REMATADO.

Estratexias metodolóxicas:

- Realizar exposicións utilizando diferentes soportes e incidindo no uso da imaxe e na expresión multimedia (oral, visual e outras).
- Uso habitual das TIC.
- Fomentar a exposición e posta en común, tanto na clase como fóra dela.
- Reflexión persoal e conxunta sobre as resultas plásticas e sobre os coñecementos adquiridos.

Por outra parte, procurarase a aplicación ao longo do curso dos seguintes recursos metodolóxicos.

1-APRENDIZAXE POR PROXECTOS.

O Departamento de EPVA continuará participando e colaborando con outros departamentos así como coa biblioteca escolar para afianzar e desenvolver o traballo por proxectos dentro do centro.

Así, algunha das actividades programadas pode sufrir algunha modificación (loxicamente, en cuestións menores: temática, etc) para contribuir á realización de, por exemplo, o Proxecto Anual de Centro, ou outros que poidan proxectarse durante o curso.

2-AGRUPAMENTO FLEXIBLE DE ALUMNOS:

En función das necesidades que plantexan a resposta á diversidade dos alumnos e a heteroxeneidade das actividades, poderanse articular as seguintes variantes de agrupamento dos alumnos.

- Pequeño grupo: reforzo para alumnos con ritmo máis lento. Ampliación para alumnos con ritmo máis rápido.
- Agrupamento flexible: resposta puntual a diferencias en:

Nivel de coñecementos.

Ritmo de aprendizaxe.

Intereses e motivacións.

- Obradoiros: en función da natureza das actividades.

3-UTILIZACIÓN E ORGANIZACIÓN DE DISTINTOS ESPACIOS.

A utilización dos diversos espazos realizarase en función da natureza das actividades que se poidan levar a cabo:

- Dentro do aula: disposicións espaciais diversas (según a adaptabilidade do mobiliario).

- Fora do aula:

- Aulas TICS.

- Salón de actos.

- Biblioteca.

- Patio.

-Contorno social (a vila) ou natural (a paisaxe) do centro.

4.2. Materiais e recursos didácticos

Denominación
A-Aula propia con mobiliario axeitado para un taller de arte escolar: vertedoiro con billa, mesas amplas, taburetes altos de debuxo, espazos para expoñer obras, etc.
B--Equipo informatico: a aula conta con un PC conectado a rede e a un canon de proxección.
C-Plataformas de ensino virtual, a aula virtual do centro e Edixgal.

D-Equipo audiovisual: contamos no departamento con un reproductor DVD conectado a un televisor.
E-Biblioteca de aula., dotada con manuais, libros de arte, técnicos, catálogos de exposicións, etc.
F-Mediateca, dotada con material audiovisual variado, dende diapositivas de obras artísticas contemporaneas a curtametraxes, documentais e videotraballos en formato DVD.
G-Materiais pictóricos funxíbeis: carbón, lapis conté, sanguina, pintura acrílica ou témpera das cores primarias, branca e negra.
H-Material de encerado: varios xogos de regras e compases
I-Xogos de pezas tridimensionais para a súa visualización.
L-Varias figuras clásicas de escaiola para estudos de luz e volume.

O departamento de Ed. Plástica está dotado cos materiais úteis para o desenvolvemento da presente programación que aparecen enumerados sobre estas liñas.

A materia impartirase na aula propia do departamento na que se distribuiu o mobiliario de xeito que se poden realizar tanto traballos prácticos, como atender ás explicacións do profesorado, como compartir información co resto do alumnado, traballar en equipo, etc.

É importante que o alumnado poida acceder a algún tipo de dispositivo electrónico para visualizar contido en rede, sexa a través de dispositivos do centro, dos seus dispositivos móbiles ou do acceso á aula de informática do centro no tempo que estea dispoñible.

Por outra parte, o centro conta con diversos materiais e espazos cós que cubrir as necesidades específicas que, nalgúns casos, a propia aula non ofrece:

- Biblioteca.
- Aulas de informática.
- Ordenadores portátiles.
- Espazos para exposición.

O alumnado aportará os seus propios materiais para a elaboración de traballos, pero na aula contarase con materiais e ferramentas de todo tipo, para realizar probas, apreciar as súas características e realizar demostracións e comparacións.

Tendo en conta estas condicións, este será o material propio que deberá aportar o alumnado:

- Láminas DIN A4.
- Lápices de grafito: dureza H e B respectivamente.
- Goma e sacapuntas.
- Escuadra, cartabón, regra e compás con adaptador universal.
- Perfiladores graduados (cando menos un 0,5). Cor negra.

5.1. Procedemento para a avaliación inicial

Consistente nunha proba de carácter eminentemente práctico coa que o profesor poda calibrar o nivel de destrezas e adquisición de contidos básicos que o alumno teña levado a cabo nos cursos anteriores. En ningún caso será considerada para a cualificación final do alumno máis que como unha referencia do punto de partida de este.

Os resultados da mesma, especialmente nos casos nos que se detecten dificultades máis importantes, serán comunicados tanto ao titor/a do alumnado, como ao resto do equipo docente e ao Departamento de Orientación a través das sesións de Avaliación Inicial que se celebran nas primeiras semanas do curso.

Unha vez analizada toda a información que se aporte nesas sesións de avaliación, tomaranse decisións sobre os seguintes aspectos:

- Respecto ao currículo: deseñar adaptacións curriculares e reforzos nos casos necesarios.
- Respecto á forma de traballar na aula: organizar grupos, distribuir o material...

5.2. Criterios de cualificación e recuperación

Pesos dos instrumentos de avaliación por UD:

Unidade didáctica	UD 1	UD 2	UD 3	Total
Peso UD/ Tipo Ins.	33	34	33	100
Proba escrita	60	60	60	60
Táboa de indicadores	40	40	40	40

Criterios de cualificación:

O modelo de avaliación ordinaria durante o curso será o de avaliación continua e sistémica, fruto tanto da observación diaria do desenvolvemento na realización das tarefas propostas como da valoración do grao de consecución de obxectivos conqueridos na realización de probas específicas.

Compre, para tal efecto, empregar unha diversidade de instrumentos e procedementos que recolleamos aquí xunto coa frecuencia (temporalización) con que deberán ser utilizados:

PROCEDEMENTOS E TEMPORALIZACIÓN:

-Observación sistemática (capacidade de traballo e actitude). : diaria

-Análise das producións do alumnado (traballos de aplicación e síntese): semanal

-Corrección de probas específicas (proba de expresión gráfica e de contidos): trimestral*

*No caso de reincidencia na inasistencia a exames coa xustificación da familia sen xustificación médica escrita (sempre dentro do límite de dous días mensuais como máximo), a proba realizarase no inmediato día á súa incorporación.

*Nas probas específicas valoraránse os seguintes criterios, con arreglo ás porcentaxes que se detallan:

-Adquisición de contidos: ata un 50%.

-Corrección e exactitude nos trazados: ata un 50%.

-Orde e limpeza na presentación: ata un 10%

Elaboración da nota media.

Os porcentaxes máximos que poden supor cada un destes instrumentos de avaliación serán os seguintes:

-Traballo diario no aula: 10%

-Traballos de aplicación: 40%

-Probas escritas: 60%

CUALIFICACIÓN FINAL:

Igoalmente para obter a cualificación final de cada alumno, realizarase a media aritmética simple das puntuacións obtidas en cada unha das avaliacións. Se a media é igual ou superior a 5, a materia estará aprobada aínda que algunha das avaliacións non fora superada.

Criterios de recuperación:

Recuperación de avaliacións suspensas:

Realizaránse probas específicas para a recuperación de avaliacións suspensas, que serán correxidas seguindo os mesmos criterios xa establecidos.

Támén se poderán reentregar prácticas non realizadas ou ben con defectos dentro do prazo que se estableza.

Manteñense as mesmas porcentaxes de valoración indicadas nos criterios de cualificación.

En todo caso, e aínda contando con algunha avaliación suspensa, se na media final final de todas as actividades, o alumno obtívese unha cualificación superior a cinco, consideraráselle superada a materia sen necesidade de realizar

ningunha proba ou actividade adicional.

AVALIACIÓN EXTRAORDINARIA:

Para a realización da avaliación extraordinaria de xuño o departamento deseñará unha proba que constituirá o 100% da cualificación final e na que quede reflectida o grao de consecución no maior número de criterios de avaliación posibles.

5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes

Ao ser comenzo de etapa, os alumnos que cursan 1º de Bacharelato parten sen ningunha materia pendente.

5.4. Procedemento para acreditar os coñecementos necesarios en determinadas materias

Este apartado non procede neste curso

6. Medidas de atención á diversidade

Dende este departamento levarase a cabo a exploración das capacidades, experiencias e intereses dos diferentes alumnos, tanto mediante a avaliación inicial como coa avaliación formativa continua, na que se recollerá información individual sobre o proceso de aprendizaxe de cada alumno/a, información que permita detectar a axuda pedagóxica que necesita. Deste xeito, poderanse deseñar actividades que permitan o axuste ás diferentes capacidades, intereses e ritmos de aprendizaxe.

Por outra banda, dado o marcado carácter procedimental do área, atopámonos moi frecuentemente con que alumnos que amosan enormes carencias nas materias instrumentais desenvolven satisfactoriamente a psicomotricidade fina e/ou as súas capacidades espaciais, compositivas e plásticas, de xeito que non necesiten una adaptación significativa na materia.

De todos os xeitos, estaremos abertos a adaptar a nosa programación, especialmente a metodoloxía, adoptando medidas de carácter preventivo unha vez coñezamos as características das persoas coas que imos traballar. Nos casos en que isto se produza, realizarase tomando como referencia de fondo os contidos mínimos programados e mediante actividades axustadas ao perfil mostrado por cada alumno.

Tamén se realizarán, como en cursos anteriores, adaptacións na estrutura organizativa da aula para algún alumno/a ou grupo, según as necesidades que se vaian observando, así como algunha adaptación metodolóxica como o traballo colaborativo en grupos heteroxéneos, a titoría entre iguais, o aprendizaxe por proxectos, etc.

Por último, somos conscientes de que unha frecuente comunicación coas familias resulta crucial nos casos de alumnado con necesidades educativas especiais. Elas nos poden indicar cales son as fortalezas e a maneira máis axeitada para traballar cos seus fillos. Ás veces estas familias están asesoradas por profesionais que tamén nos poden guiar á hora de concretar procedementos instrumentais e adaptar a materia para ter máis posibilidades de éxito. Igoalmente, non podemos esquecer a importancia da acción titorial así como a indispensable colaboración co Departamento de Orientación.

7.1. Concreción dos elementos transversais

	UD 1	UD 2	UD 3
ET.1 - Comprensión de lectura.	X	X	X
ET.2 - Expresión oral e escrita.	X	X	X
ET.3 - Comunicación audiovisual.			X
ET.4 - Competencia dixital.			X
ET.5 - Emprendemento social e empresarial.	X	X	X
ET.6 - Fomento do espírito crítico e científico.	X	X	X
ET.7 - Educación emocional e en valores.	X	X	X

7.2. Actividades complementarias

Actividade	Descrición	1º trim.	2º trim.	3º trim.
Charlas impartidas por todo tipo de profesionais relacionados coa materia.	O departamento tentará organizar algunha Charla ou obradoiro contando coa presenza de profesionais recoñecidos e/ou ex-alumnos que cursen estudos de inxenería ou arquitectura para que nos falen da súa carreira/obra e, de ser posible, nos amosen de xeito práctico o seu proceso de creación.	X	X	X
Participación en distintos premios e concursos vinculados á nosa área.	Concursos dentro e fóra do centro que lles axudan a aprender a presentar un proxecto e os animan a polos en práctica eles mesmos no futuro.	X	X	X
Participación no Proxecto Anual de centro	Realizárase mediante o deseño e a colaboración nos proxectos interdisciplinares e/ou de documentación integrada que se vaian desenvolvendo a tal fin.	X	X	X
Visitas a empresas	Visita a unha empresa do campo da automoción para coñecer o seu departamento de I+D, deseño e delineación de pezas e produtos.		X	

Observacións:

O Departamento de Educación Plástica e Visual ven colaborando tradicionalmente neste centro en moitas actividades complementarias e extraescolares deseñadas por distintos estamentos pedagóxicos: vicedirección, biblioteca escolar, departamento de normalización, grupo de teatro, grupo de apoio Espazo Seguro, etc., ben dende unha participación activa no seu desenrolo, ben dende a súa previa preparación: carteis, logotipos, concursos, fotografía, escenografía, murais, etc. A nosa intención, xa que logo, é a de continuar prestando o noso apoio en todas as actividades nas que se nos reclame a nosa axuda e nolo permitan a nosa disponibilidad horaria e os nosos recursos.

Concretamente, neste comenzo de curso xa se nos solicitou colaboración para as seguintes actividades e proxectos:

-Revista -O Pino-, editada e elaborada polo propio alumnado baixo a dirección e iniciativa do Departamento de filosofía. Acórdase que o noso departamento asuma o deseño e creación da parte visual da mesma, é dicir, as ilustracións, fotografías, iconos, etc que ilustren os distintos artigos.

-Obra de teatro. Organizada, escrita e dirixida dende a vicedirección, a nosa tarefa nela sería o deseño e confección da escenografía necesaria. Novamente, serán os cursos de bacharelato artístico os encargados de levala a cabo.

-Celebracións como o Samaín, Nadal, Entroido, etc, mediante o deseño de cartaces, decorados, costumes, etc.

8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro

Indicadores de logro
Adecuación da programación didáctica e da súa propia planificación ao longo do curso académico
(PE) O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado?
(A) Déuselle un peso real á observación do traballo na aula?
(A) Valorouse adecuadamente o traballo colaborativo do alumnado dentro do grupo?
Metodoloxía empregada
(PD) Como norma xeral fanse explicacións xerais para todo o alumnado?
(PD) Amosouse, ao principio de cada unidade didáctica, traballos variados de cursos anteriores, para servir de exemplo ao alumnado do que se pode facer?
(PD) Ao comezo de cada unidade o alumnado coñeceu os obxectivos e competencias que se querían desenvolver, as actividades que realizarán, como se lles avaliará...?
(PD) Na metodoloxía aplicada, empregouse todo tipo de recursos e materiais para a aprendizaxe: material manipulativo, audiovisual, impreso, etc?
(PD) Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar?
(PD) Poténcianse estratexias de animación á lectura e de comprensión e expresión oral?
(A) Usáronse distintos instrumentos de avaliación?
Organización xeral da aula e o aproveitamento dos recursos
(PD) Intercálase o traballo individual e en equipo?
(PD) Incorporáronse as TIC aos procesos de ensino e aprendizaxe?

Medidas de atención á diversidade
(PE) Atendeuse adecuadamente á diversidade do alumnado?
(PD)Préstase atención aos temas transversais vinculados a cada unidade didáctica?
(A) Na avaliación tivéronse en conta as diferentes competencias?
(AD) Elaboráanse actividades de distinta dificultade atendendo á diversidade?
(AD) Ofrécese a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa?
(AD) Tívoise en conta o alumnado que se afastaba da media dos resultados (tanto por arriba como por abaixo)?
(AD) Propuxéronse tarefas de diferente nivel en cada unidade?
Clima de traballo na aula
(PE) Motivouse ao alumnado partindo dos seus coñecementos previos, relacionando os contidos con situacións reais, informándolles da utilidade das actividades e creando expectativas?
(PE) Conseguiuse a participación activa de todo o alumnado?
(A) Antes de comezar unha unidade, explicouse ao alumnado "que", "con que frecuencia" e "en base a que" será avaliado?
(A) Ofrécese ao alumnado de forma inmediata os resultados das probas/exames,etc?
(A) Coméntase co alumnado os fallos máis significativos das probas /exames, etc?
Coordinación co resto do equipo docente e coas familias ou as persoas titoras legais
(PE) Contouse co apoio e implicación das familias no traballo do alumnado?

Descrición:

Para avaliar tanto o proceso de ensino como a práctica docente os membros do Departamento autoavaliarán, ao remate do curso, o seu grao de cumprimento dos indicadores de logro aquí sinalados, que se organizan en torno a catro apartados:

- (PE) Proceso de ensino
- (PD) Práctica docente (Metodoloxía).
- (A) Avaliación.
- (AD) Atención á diversidade.

Posteriormente, e unha vez analizados os resultados obtidos, propondranse e incorporaranse as medidas de mellora que sexan necesarias.

8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora

A programación revisarase ao empezar o curso, a partir das propostas de mellora do curso anterior que se fixeron constar na correspondente memoria do departamento.

Durante o curso, farase un seguimento da programación cunha periodicidade mensual. Comprobarase o grao de consecución dos obxectivos e faranse constar os aspectos destacados en torno ao discorrer do curso nas correspondentes reunións de departamento.

En canto ao procedemento de seguimento, as ferramentas empregadas para analizar os indicadores de logro poden consistir en:

- folla de rexistro onde ir anotando os aspectos máis cuantificables;
- diario de aula;

- estatísticas de resultados;
- cuestionarios e enquisas ao alumnado...

Igoalmente, ao remate do curso, e como paso previo para a realización da Memoria Anual, os membros do Departamento comprobarán o grao de cumprimento da presente programación, así como os cambios que estimen necesarios realizar nela. Para o mesmo, avaliaranse os seguintes indicadores de logro:

- Deseñáronse unidades didácticas ou temas a partir dos elementos do currículo?
- Secuenciáronse e temporalizáronse as unidades didácticas/temas/proxectos?
- O desenvolvemento da programación respondeu á secuenciación e temporalización?
- Engadiuse algún contido non previsto á programación?
- Foi necesario eliminar algún aspecto da programación prevista?
- Fixouse un grao mínimo de consecución de cada criterio de avaliación para superar a materia?
- Asignouse a cada criterio o peso correspondente na cualificación ?
- Fixouse a estratexia metodolóxica común para todo o departamento?
- Estableceuse a secuencia habitual de traballo na aula?
- Son adecuados os materiais didácticos utilizados?
- Deseñouse un plan de avaliación inicial fixando as consecuencias da mesma?
- Establecéronse pautas xerais para a avaliación continua?
- Establecéronse criterios para a recuperación dunha tarefa e dunha avaliación?
- Fixáronse criterios para a avaliación final?
- Establecéronse criterios para a avaliación de Xuño?
- Establecéronse criterios para o seguimento de materias pendentes?
- Fixáronse criterios para a avaliación desas materias pendentes?
- Leváronse a cabo as actividades complementarias e extraescolares previstas?
- Informouse ás familias sobre criterios de avaliación, estándares e instrumentos?
- Seguiuse e revisouse a programación ao longo do curso?
- Contribuíuse desde a materia ao plan de lectura do centro?
- Usáronse as TIC no desenvolvemento da materia?

9. Outros apartados

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA LOMLOE

Centro educativo

Código	Centro	Concello	Ano académico
36007011	IES Pino Manso	O Porriño	2023/2024

Área/materia/ámbito

Ensinanza	Nome da área/materia/ámbito	Curso	Sesións semanais	Sesións anuais
Bacharelato	Debuxo artístico II	2º Bac.	4	116

Réxime

Réxime xeral-ordinario

Contido	Páxina
1. Introducción	3
2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias	4
3.1. Relación de unidades didácticas	5
3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas	6
4.1. Concrecións metodolóxicas	13
4.2. Materiais e recursos didácticos	14
5.1. Procedemento para a avaliación inicial	15
5.2. Criterios de cualificación e recuperación	16
6. Medidas de atención á diversidade	17
7.1. Concreción dos elementos transversais	18
7.2. Actividades complementarias	20
8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro	21
8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora	23
9. Outros apartados	23

1. Introducción

O debuxo é unha linguaxe universal que supón unha actividade intelectual en tanto que é un medio de análise e de coñecemento. É a primeira ligazón de unión entre a idea e a súa representación gráfica, o que propicia que sexa a orixe de múltiples actividades creadoras e que resulte imprescindible no desenvolvemento de todas as demais artes, xa que é un paso previo na resolución de proxectos e propostas artísticas. Isto fai que os tipos de debuxo e os seus ámbitos de aplicación sexan extensos e variados, con áreas de coñecemento moi distintas e con necesidades formais e técnicas igualmente diversas. Constitúese como unha linguaxe específica e complexa que presenta múltiples posibilidades prácticas, organizativas e expresivas.

Con todo, o debuxo non só é a orixe de múltiples actividades artísticas ou unha ferramenta de coñecemento, tamén é un instrumento de expresión e de comunicación, xa que, ao utilizalo, se proxecta unha visión do mundo na que se combinan o estudo atento e analítico da realidade e a reinvenção que dela fai a imaxinación. O debuxo, ademais de servir para realizar as primeiras exteriorizacións de pensamentos e emocións, é íntimo e directo, liberador na súa inmediatez; en definitiva, supón un primeiro intento de apropiación do espazo. O trazo e o xesto revelan sen dúbida unha necesidade creativa. Esta necesidade e a asimilación da localización espacial foron evolucionando ao longo da historia da humanidade. O debuxo contén a esencia do ser humano, é representativo do seu autor ou autora e, en consecuencia, ten un valor autónomo como obra de arte.

Tendo en conta todos estes aspectos, a materia de Debuxo Artístico presenta unha serie de obxectivos que buscan asegurar a adquisición das destrezas e técnicas necesarias, incluídas as dixitais, para a súa aplicación en diferentes proxectos e ámbitos, descubriendo o debuxo como linguaxe gráfica intelectual e desenvolvendo no alumnado a facultade dunha observación activa. Así mesmo, búscase promover unha sensibilidade estética cara ás obras propias e cara ás dos demais, descubriendo o debuxo como medio independente de expresión persoal.

Estes obxectivos están deseñados para que varios deles poidan traballarse simultaneamente mediante un desenvolvemento entrelazado da materia, polo que a orde en que están presentados non é vinculante e deben traballarse no seu conxunto. Igoalmente, para a adquisición deses obxectivos da materia, os criterios de avaliación e os contidos que se desprenden directamente deles non deben entenderse como independentes, senón que poden e deben traballarse no seu conxunto.

Na presente programación, e atendendo á recomendación do Currículo Oficial de dísposos de forma cíclica durante toda a etapa, eleximos o agrupalos en unidades didácticas amplas, dentro das que tiveran cabida os distintos tipos de contidos. De xeito que, aínda que as distintas unidades aparezan baixo títulos que, normalmente, fan referencia a aspectos "sintácticos" (a cor, a luz,...), debe entenderse que ditos títulos non son senón un pretexto para aglutinar contidos dos distintos ámbitos xa citados.

Deste xeito, e por citar un exemplo, na Unidade Didáctica 5: "A luz e a cor" atoparemos contidos referidos tanto ó análise perceptual do volume e a cor na realidade, como consecuencia da incidencia da luz nelas, como á delimitación do conceptos luz, volume, ton, saturación, etc ao análise do seu tratamento nas imaxes, no arte, etc., e aos procedementos e técnicas gráficas axeitados para a exploración de ditos conceptos formais.

Igoalmente, os obxectivos e criterios de avaliación vinculados con cada unidade didáctica, non deben ser traballados e comprobados cun tratamento separado e lineal no tempo, senón que poderán traballarse simultaneamente, mediante un desenvolvemento entrelazado.

Por outra parte, cabe salientar que no noso centro o Debuxo Artístico ofrécese como materia optativa, ao no contar coa modalidade de Bachelato de Artes, e motivado tanto pola tradición (a materia leva impartíndose dende hai un bo número de cursos) como pola considerable demanda que ven tendo por parte do noso alumnado, que está constituído por rapaces e rapazas que, ou ben aínda non teñen claro se orientarse hacia ensinanzas artísticas ou non, ou ben, tendo claro que van decantarse por outro tipo de coñecementos, teñen interese en desenvolver as súas capacidades artísticas.

Esto fai que creamos interesante considerar o concepto de debuxo dun xeito moi amplo, que inclua conceptos e técnicas que quizas, nun bacharelato artístico se impartían en outras materias, como por exemplo, o uso da cor, os movementos pictóricos, etc.

2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1 - Comprender o debuxo como forma de coñecemento, comunicación e expresión, comparando o uso que se fai del en manifestacións culturais e artísticas de diferentes épocas, lugares e ámbitos disciplinares e valorando a diversidade de significados que orixina para apreciar a importancia da diversidade cultural e a relevancia da conservación e da promoción do patrimonio.	1					1-3		1-2
OBX2 - Analizar con actitude crítica e reflexiva, utilizando a terminoloxía específica adecuada, producións plásticas de distintas épocas e estilos artísticos, recoñecendo a linguaxe, as técnicas e os procedementos, a función significativa e a expresividade do debuxo presentes nelas, para desenvolver a conciencia visual e o criterio estético e ampliar as posibilidades de gozar da arte.	1	2-3				1-3		1-2
OBX3 - Analizar, interpretar e representar a realidade, utilizando os recursos elementais e a sintaxe do debuxo, para ofrecer unha visión propia desa realidade, potenciar a sensibilidade e favorecer o desenvolvemento persoal e artístico.					11-12	1-2		31
OBX4 - Experimentar con diferentes materiais, técnicas e soportes, incluído o propio corpo, e analizar a importancia deste nas propostas artísticas contemporáneas para descubrir o xesto do debuxo e a apropiación do espazo como medios de autoexpresión e aceptación persoal.					50	1-3		1-31-32
OBX5 - Utilizar a práctica do debuxo como medio de expresión de ideas, opinións, sentimentos e emocións, investigando os referentes culturais das novas creacións como parte inherente a estas, para ampliar o repertorio artístico e enriquecer as producións propias.						1-3		1-2-31
OBX6 - Realizar producións gráficas expresivas e creativas valorando a importancia dos elementos da linguaxe gráfica e a súa organización na definición dun estilo persoal, para progresar na execución técnica e nas calidades comunicativas e expresivas das producións propias.					11-50			32-41-42

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX7 - Experimentar coas técnicas propias do debuxo identificando as ferramentas, medios e soportes necesarios e analizando o seu posible impacto ambiental, para integralas de forma creativa e responsable na realización de producións gráficas.			1	2	50	1-4	1	41-42
OBX8 - Adaptar os coñecementos e as destrezas adquiridas desenvolvendo a retentiva e a memoria visual para responder con creatividade e eficacia a novos desafíos de representación gráfica.					11-50	1		41-42
OBX9 - Crear proxectos gráficos colaborativos contribuíndo de forma creativa á súa planificación e realización e adaptando o deseño e o proceso ás características propias dun ámbito disciplinar, para descubrir posibilidades de desenvolvemento académico e profesional e apreciar o enriquecemento que supoñen as propostas compartidas.			2-3		31-40		1-3	41-42

Descrición:

3.1. Relación de unidades didácticas

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
1	Concepto e historia do debuxo	Da representación obxectiva á subxectiva e da figuración á abstracción. Debuxo na arte dos séculos XIX e XX: o debuxo e o deseño na Bauhaus, debuxo e arte en Galicia.	12	13	X		
2	A expresión gráfica e os seus recursos elementais	Estratexias para incrementar a memoria visual e a retentiva no debuxo. Encadramento e debuxo do natural. As principais técnicas gráfico-plásticas no debuxo: tradicionais, alternativas e dixitais.	18	23	X		
3	Debuxo e espazo	O debuxo e a tridimensionalidade. Aplicación da perspectiva cónica ao debuxo artístico. Relación coa fotografía. Espazos interiores, exteriores, urbanos e naturais. Xeometría e natureza.	18	21		X	
4	A figura humana	Representación do ser humano ao longo da historia. Canon e proporción. Os estereotipos de beleza en diferentes épocas. Nocións básicas de anatomía artística. O retrato. Faccións e expresións.	18	21		X	

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
4	A figura humana	O corpo humano como soporte e como instrumento de expresión artística.	18	21		X	
5	A luz e a cor	O sombreado. Escalas tonais. Usos da cor no debuxo. Cor local, tonal e ambiental. Dimensións da cor e as súas aplicacións prácticas. Perspectiva atmosférica. Arte óptica e xeométrica.	20	23			X
6	Proxectos gráficos colaborativos	Fases dos proxectos gráficos. Distribución das tarefas. Estratexias de selección de técnicas, ferramentas, medios e soportes do debuxo adecuados a distintas disciplinas. Estratexias de avaliación das fases e os resultados de proxectos gráficos. O erro como oportunidade de mellora e de aprendizaxe.	14	15			X

3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas

UD	Título da UD	Duración
1	Concepto e historia do debuxo	13

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Identificar a presenza do debuxo en diferentes manifestacións culturais e artísticas establecendo con criterio propio relacións entre elas e valorándoo como ferramenta de expresión.	Identificar a presenza do debuxo en distintas manifestacións culturais e artísticas, establecendo relacións entre elas, de xeito razonado.	TI	100
CA1.2 - Explicar as múltiples funcións do debuxo a través da análise autónoma do seu uso en producións de distintos ámbitos disciplinares.	Explicar as funcións do debuxo en obras de distintas disciplinas: pintura, ilustración, deseño gráfico, deseño de moda, arquitectura...		
CA1.3 - Defender a importancia da liberdade de expresión para a pluralidade cultural e artística a través dun discurso razoado, argumentado de forma activa, comprometida e respectuosa e analizando os usos do debuxo en diversas manifestacións artísticas.	Levar a cabo reflexións fundamentadas e respectuosas sobre a presenza do debuxo en distintas manifestacións culturais e artísticas.		
CA1.4 - Analizar a linguaxe, as técnicas e procedementos, a función e a expresividade do debuxo en diferentes producións plásticas, incluídas as contemporáneas, utilizando a terminoloxía específica máis adecuada e identificando con actitude aberta as intencionalidades das súas mensaxes.	Expresar, empregando terminoloxía axeitada, a evolución da linguaxe, técnicas e procedementos do debuxo ao longo da historia e identificar a intencionalidade das mensaxes.		
CA1.5 - Explicar de forma razoada a elección do debuxo como ferramenta de expresión e transmisión de significados en distintas manifestacións culturais e artísticas.	Explicar como se transmiten mensaxes a través do debuxo en distintas manifestacións culturais e artísticas		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.6 - Describir os referentes artísticos presentes en obras contemporáneas explicando a influencia que exercen e as relacións que establecen entre elas e recoñecendo a importancia da herdanza cultural.	Identificar e describir os referentes dunha obra proposta e describir as relacións entre eles dun xeito razoado.		
CA1.7 - Expresar de forma autónoma ideas, opinións, sentimentos e emocións propios na práctica artística, tomando como punto de partida a exploración da contorna e obras artísticas de interese persoal.	Realizar unha obra propia a partir de referentes artísticos alleos.		
CA2.1 - Analizar, interpretar e representar a realidade a partir de obras gráficas que exploren as posibilidades expresivas de formas e texturas, experimentando con elas e empregando con corrección e destreza os recursos do debuxo.	Levar a cabo debuxos que supoñan unha análise, interpretación e representación da realidade, experimentando coas posibilidades expresivas da forma e a textura.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - O debuxo na arte dos séculos XIX e XX. Obras máis representativas de diferentes creadores e creadoras. - Da representación obxectiva á subxectiva. Do figurativo á abstracción. - A Bauhaus e o deseño. - O debuxo como expresión artística contemporánea. Debuxar no espazo. - Debuxo e artes plásticas en Galicia nos séculos XIX e XX. O Laboratorio de Formas. - Técnicas gráfico-plásticas, tradicionais, alternativas e dixitais.

UD	Título da UD	Duración
2	A expresión gráfica e os seus recursos elementais	23

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.1 - Analizar, interpretar e representar a realidade a partir de obras gráficas que exploren as posibilidades expresivas de formas e texturas, experimentando con elas e empregando con corrección e destreza os recursos do debuxo.	Levar a cabo debuxos que supoñan unha análise, interpretación e representación da realidade, experimentando coas posibilidades expresivas da forma e a textura.	TI	100
CA2.2 - Usar o debuxo como medio de autoexpresión experimentando con diferentes materiais, técnicas e soportes, integrándoos nas producións plásticas propias e incorporando as posibilidades que ofrece o corpo humano como recurso.	Lograr expresarse na representación do corpo humano, a través da experimentación cos materiais, técnicas e recursos.		
CA2.3 - Expresar a través do debuxo unha visión propia da realidade ou do mundo interior cun trazo e un xesto persoais usando os elementos da linguaxe gráfica, as súas formas, signos, posibilidades expresivas e efectos visuais.	Empregar unha linguaxe gráfica propia e expresiva.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.4 - Expor solucións alternativas na representación da realidade con diferentes niveis de iconicidade experimentando coas formas e as súas transformacións, mostrando un pensamento diverxente, utilizando adecuadamente as ferramentas, medios e soportes seleccionados, analizando o seu posible impacto ambiental e buscando activamente un resultado final axustado ás intencións expresivas propias.	Traballar con distintos niveis de iconicidade para unha mesma representación gráfica e ser capaz de levar a cabo propostas creativas, expresivas, sostibles e resoltas con corrección.		
CA2.6 - Interpretar graficamente a realidade observada, abstraendo a información recibida e desenvolvendo a capacidade de análise e observación, a retentiva e a memoria visual.	Realizar debuxos que interpreten a realidade observada de xeito que se desenvolva a retentiva e a memoria visual.		
CA3.3 - Representar graficamente as formas, a súa xeometría, as súas posibles combinacións e os espazos negativos e positivos presentes en contornas urbanas ou naturais, a partir un estudo destes intencionado e selectivo.	Recoñecer e representar as formas e a súa xeometría a partir dun estudo dos espazos positivos e negativos.		
CA5.6 - Lograr o efecto perspectiva de profundidade en representacións gráficas propias e creativas, atendendo ás proporcións e aos contrastes lumínicos e valorando o escorzo como un método para recrear a tridimensionalidade na representación da figura humana.	Ser capaz de representar a tridimensionalidade a través do debuxo en escorzo e os cambios de proporción.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - A retentiva e a memoria visual. - As formas e a súa transformación: a forma entendida como unha estrutura de elementos e relacións. Espazos negativos e positivos das formas. - Textura visual e táctil. - Técnicas gráfico-plásticas, tradicionais, alternativas e dixitais. - Encadramento e debuxo do natural. Relación coa fotografía. - Apuntamento do natural e do escorzo.

UD	Título da UD	Duración
3	Debuxo e espazo	21

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
--------------------------------	-------------------------------	-----------	----------

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.6 - Interpretar graficamente a realidade observada, abstraendo a información recibida e desenvolvendo a capacidade de análise e observación, a retentiva e a memoria visual.	Realizar debuxos que interpreten a realidade observada de xeito que se desenvolva a retentiva e a memoria visual.	TI	100
CA3.1 - Recrear graficamente a realidade tridimensional no plano mediante o debuxo do natural, bosquexos ou esbozos, partindo tanto da observación detallada dos espazos circundantes coma da propia imaxinación.	Realizar bosquexos do natural nos que se represente correctamente a realidade tridimensional.		
CA3.2 - Recrear graficamente o espazo tridimensional, en producións artísticas bidimensionais ou tridimensionais, utilizando diversos materiais, técnicas e soportes e experimentando de forma aberta co efecto perspectiva de profundidade.	Realizar debuxos experimentais nos que se represente correctamente a realidade tridimensional.		
CA3.3 - Representar graficamente as formas, a súa xeometría, as súas posibles combinacións e os espazos negativos e positivos presentes en contornas urbanas ou naturais, a partir un estudo destes intencionado e selectivo.	Recoñecer e representar as formas da contorna natural ou urbana.		
CA3.4 - Expresar a través do debuxo unha visión propia da realidade ou do mundo interior cun trazo e un xesto persoais usando os elementos da linguaxe gráfica, as súas formas, signos, posibilidades expresivas e efectos visuais.	Lograr expresar unha visión propia da realidade a través das posibilidades expresivas e efectos visuais da linguaxe do debuxo, empregando trazos persoais.		
CA3.5 - Expor solucións alternativas á representación da realidade para partir da análise das relacións entre xeometría e natureza, en diferentes niveis de iconicidade, utilizando con corrección as ferramentas, medios e soportes seleccionados e buscando activamente un resultado final axustado ás súas intencións expresivas.	Realizar debuxos do natural nos que se analice a relación entre xeometría e natureza		
CA3.6 - Interpretar graficamente a realidade observada, abstraendo a información recibida e desenvolvendo a retentiva e a memoria visual.	Realizar debuxos que interpreten a realidade observada de xeito que se desenvolva a retentiva e a memoria visual.		
CA3.7 - Lograr o efecto perspectiva de profundidade en representacións gráficas propias e creativas, atendendo correctamente ás normas básicas da perspectiva visual, ás proporcións e aos contrastes lumínicos e valorando a perspectiva como un método para recrear a tridimensionalidade.	Empregar a perspectiva cónica con corrección.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Técnicas gráfico-plásticas, tradicionais, alternativas e dixitais. - A liña, o debuxo e a tridimensionalidade. - A perspectiva. Aplicación da perspectiva cónica ao debuxo artístico. - Encadramento e debuxo do natural. Relación coa fotografía.

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Espazos interiores, exteriores, urbanos e naturais. - Xeometría e natureza.

UD	Título da UD	Duración
4	A figura humana	21

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA5.1 - Identificar a presenza do debuxo da figura humana ao longo da historia en diferentes manifestacións culturais e artísticas establecendo con criterio propio relacións entre elas e valorando os estereotipos de beleza en diferentes épocas.	Describir e relacionar os distintos cánones de beleza en diversas manifestacións artísticas ao longo da historia.	PE	20
CA5.4 - Analizar a importancia do corpo humano nas propostas artísticas contemporáneas estudando os diferentes materiais, técnicas e soportes utilizados.	Analizar a presenza da figura humana nas obras contemporáneas e como se resolve técnicamente a súa representación.		
CA2.2 - Usar o debuxo como medio de autoexpresión experimentando con diferentes materiais, técnicas e soportes, integrándoos nas producións plásticas propias e incorporando as posibilidades que ofrece o corpo humano como recurso.	Lograr expresarse na representación do corpo humano, a través da experimentación cos materiais, técnicas e recursos.	TI	80
CA2.6 - Interpretar graficamente a realidade observada, abstraendo a información recibida e desenvolvendo a capacidade de análise e observación, a retentiva e a memoria visual.	Realizar debuxos que interpreten a realidade observada de xeito que se desenvolva a retentiva e a memoria visual.		
CA5.2 - Recrear graficamente a figura humana mediante bosquejos ou esbozos e apuntamentos do natural, partindo tanto da observación detallada coma da propia imaxinación e utilizando unha expresión persoal e espontánea.	Realizar bosquejos de figura humana do natural, nos que se analice visualmente e se reinterprete a realidade.		
CA5.3 - Usar o debuxo como medio de autoexpresión, experimentando con diferentes materiais, técnicas e soportes, integrándoos nas producións plásticas propias e incorporando as posibilidades que ofrece o corpo humano como recurso e forma de expresión.	Lograr expresar unha visión propia da realidade a través das posibilidades expresivas e efectos visuais da linguaxe do debuxo, empregando o corpo humano como recurso.		
CA5.5 - Interpretar graficamente a realidade observada, analizando a información recibida para captar trazos, xestos, proporcións e movemento e desenvolvendo a retentiva e a memoria visual.	Interpretar a realidade a través do debuxo, empregando a memoria visual, analizando xestos e movemento.		
CA5.6 - Lograr o efecto perspectiva de profundidade en representacións gráficas propias e creativas, atendendo ás proporcións e aos contrastes lumínicos e valorando o escorzo como un método para recrear a tridimensionalidade na representación da figura humana.	Ser capaz de representar a tridimensionalidade a través o debuxo en escorzo e os cambios de proporción.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - A retentiva e a memoria visual. - As formas e a súa transformación: a forma entendida como unha estrutura de elementos e relacións. Espazos negativos e positivos das formas. - Técnicas gráfico-plásticas, tradicionais, alternativas e dixitais. - Representación do ser humano ao longo da historia. Canon e proporción. Os estereotipos de beleza en diferentes épocas. - Nocións básicas de anatomía artística. - Apuntamento do natural e do escorzo. - O retrato. Faccións e expresións. - O corpo humano como soporte e como instrumento de expresión artística.

UD	Título da UD	Duración
5	A luz e a cor	23

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA4.3 - Describir os referentes artísticos presentes en obras contemporáneas con relación ao uso da cor, dos efectos ópticos e da xeometría, explicando a influencia que exercen e as relacións que establecen entre elas.	Recoñecer e explicar as influencias en canto ao uso da cor en obras contemporáneas.	PE	15
CA2.4 - Expor solucións alternativas na representación da realidade con diferentes niveis de iconicidade experimentando coas formas e as súas transformacións, mostrando un pensamento diverxente, utilizando adecuadamente as ferramentas, medios e soportes seleccionados, analizando o seu posible impacto ambiental e buscando activamente un resultado final axustado ás intencións expresivas propias.	Traballar con distintos niveis de iconicidade para unha mesma representación gráfica e ser capaz de levar a cabo propostas creativas, expresivas, sostibles e resoltas con corrección.	TI	85
CA4.1 - Recrear graficamente a realidade mediante o uso do claroscuro ou da cor partindo tanto da observación detallada coma da propia imaxinación e utilizando unha expresión persoal e espontánea.	Representar a realidade a través do claroscuro e a cor, aportando unha visión persoal, así como analítica.		
CA4.2 - Analizar, interpretar e representar as calidades e as relacións da cor, explorando as súas posibilidades expresivas e empregando con corrección e destreza os recursos do debuxo.	Empregar con corrección, destreza e creatividade a cor como recurso gráfico.		
CA4.4 - Seleccionar e utilizar con destreza e de maneira creativa as ferramentas, medios e soportes máis adecuados á intención persoal, empregando os valores expresivos do claroscuro e da cor nas interpretacións gráficas propias da realidade e na representación do mundo interior.	Ser quen de seleccionar os materiais de debuxo adecuados e empregalos con corrección en obras gráficas, a través do uso da cor e o claroscuro.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA4.5 - Lograr o efecto perspectiva de profundidade en representacións gráficas persoais e creativas, atendendo aos contrastes lumínicos e cromáticos e valorando a perspectiva atmosférica como un método para recrear a tridimensionalidade.	Ser capaz de representar a tridimensionalidade a través da perspectiva aérea.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Técnicas gráfico-plásticas, tradicionais, alternativas e dixitais. - O sombreado e a mancha. Escalas e claves tonais. - Calidades e relacións da cor. O contraste de cor. Cor local, tonal e ambiental. Usos da cor no debuxo. - Dimensións da cor. Aplicacións prácticas. - Perspectiva atmosférica. - A cor asociada á liña. Arte óptica e xeométrica.

UD	Título da UD	Duración
6	Proxectos gráficos colaborativos	15

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.5 - Empregar creativamente as tecnoloxías dixitais en producións gráficas integrándoas no proceso creativo e expresivo propio.	Empregar e coñecer técnicas dixitais para desenvolver proxectos gráficos		
CA6.1 - Planificar producións gráficas de forma colaborativa adaptando o deseño e o proceso ao ámbito disciplinar elixido e organizando e distribuindo as tarefas de maneira adecuada.	Ser capaz de determinar as fases dun proxecto gráfico colaborativo, planificalo e distribuír as tarefas.		
CA6.2 - Realizar, con decisión e actitude positiva, proxectos gráficos compartidos, respectando as achegas dos demais, afrontando os retos que xurdan e avaliando tanto a planificación como as modificacións realizadas.	Ser capaz de levar a cabo un proxecto gráfico colaborativo, con respecto ao traballo alleo e afrontando positivamente os retos e as dificultades.	TI	100
CA6.3 - Afrontar con creatividade os posibles retos que xorden na execución de proxectos gráficos colaborativos, contribuíndo á consecución e á mellora do resultado final e avaliando tanto a planificación como as modificacións realizadas.	Amosar independencia e creatividade á hora de afrontar a execución cun proxecto creativo e avaliando a planificación realizada.		
CA6.4 - Identificar posibilidades de desenvolvemento académico e profesional relacionadas co debuxo artístico, comprendendo as oportunidades que ofrece e o valor engadido da creatividade nos estudos e no traballo e expresando a opinión propia de forma razoada e respectuosa.	Expresar opinións razoadas e respectuosas sobre as posibilidades académicas e profesionais relacionadas co debuxo artístico.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Técnicas gráfico-plásticas, tradicionais, alternativas e dixitais. - A distribución de tarefas nos proxectos gráficos colaborativos: criterios de selección a partir das habilidades requiridas e das necesidades do proxecto. - Fases dos proxectos gráficos. - Estratexias de selección de técnicas, ferramentas, medios e soportes do debuxo adecuados a distintas disciplinas. - Estratexias de avaliación das fases e os resultados de proxectos gráficos. O erro como oportunidade de mellora e de aprendizaxe.

4.1. Concrecións metodolóxicas

Atendendo ao problema de cómo coordinar a aprendizaxe dos tres ámbitos principais que atinxen ó área: saber ver ou a formalización da teoría correspondente a cada un dos campos da expresión visual e plástica, saber interpretar ou estar en disposición de valorar unha obra polo análise de cada un dos seus elementos e pola consideración do conxunto e saber facer ou adquirir as técnicas axeitadas para cada forma de linguaxe plástica, é que propomos o desenvolvemento da materia en torno a realización de actividades.

Estas actividades levaranse ao longo de varias sesións (de 3 a 5, polo xeral), seguindo un proceso metodolóxico que constaría das seguintes fases:

A-PRESENTACIÓN DA ACTIVIDADE.

Prantexamento por parte do profesor.

Estratexias metodolóxicas:

-Coñecer, antes de comezar, as ideas previas, as dificultades de aprendizaxe do alumnado e os recursos dispoñibles. Partir da competencia inicial do alumnado

-Introducir de xeito xeral o alumno na actividade, anticipando as tarefas previstas e os materiais necesarios para o desenvolvemento desta.

-Comunicación co medio: situar ao alumno ante unha serie de experiencias previas, de fenómenos visuais e plásticos do seu contorno ós que ten que dar unha resposta que proceda das súas propias intuicións ou de coñecementos adquiridos anteriormente. Estas respostas ou os interrogantes que queden abertos constituirán o punto de partida para o estudo do tema.

-Amosar os traballos realizados por alumnado doutros cursos, para que vexan as múltiples posibilidades que ten unha proposta.

B-INVESTIGACIÓN SOBRE OS CONCEPTOS BÁSICOS QUE SE VAN DESENVOLVER.

Exposición dos conceptos relacionados coa actividade por parte do profesor:

Estratexias metodolóxicas:

-Evocación de coñecementos previos para abordar los nuevos contenidos.

-Progresiva incorporación de novos contidos. -Información básica para todo o alumnado.

-Información complementaria para reforzo e apoio.

-Información complementaria para afondamento e ampliación.

-Busca de información (no aula, na biblioteca, na rede) por parte dos alumnos, de solucións e información sobre a tarefa a realizar.

-Papel facilitador do profesor/a

-Análise de obras que destaquen polo tratamento específico que os conceptos estudados teñan nelas. Este proceso non deberá ser deseñado como mero estudio formal e teórico da historias do arte e do deseño senón como punto de partida dende onde os alumnos poidan acceder a novas ideas, experiencias ou técnicas para o desenvolvemento dos seus propios traballos.

-Visitas extraescolares ou invitacións de artistas de interese ao aula.

C-REALIZACIÓN DE BOSQUEXOS, GUIÓNS, APUNTAMENTOS...

Traballo persoal

Estratexias metodolóxicas:

- Enfoque orientado á realización de tarefas e resolución de problemas
- Análise de documentos, pequenas investigación, etc.
- Resposta a preguntas
- Fomentar a realización de esquemas ou mapas visuais do que se coñece e do que se quere coñecer, así como dos procesos de traballo tanto individuais como por medio de dinámicas grupais.
- D-REALIZACIÓN DO PROPIO TRABALLO UTILIZANDO OS MATERIAIS E TÉCNICAS MÁIS AXEITADOS.
- Combinar traballo individual e cooperativo.
- Estratexias metodolóxicas:
  - Introdución nas técnicas e procedementos que semellen adaptarse mellor ao desenvolvemento da actividade.
  - Ter en conta a diversidade: respectar os ritmos e estilos de aprendizaxe.
  - Actividades diversificadas secuenciadas por niveles de dificultade.
  - Incorporación das TIC xa que permiten realizar tarefas de xeito máis rápido, cómodo e eficiente.
- E-PRESENTACIÓN, DENTRO DOS PRAZOS E AS NORMAS ESTABLECIDAS DO PRODUCTO REMATADO.
- Estratexias metodolóxicas:
  - Realizar exposicións utilizando diferentes soportes e incidindo no uso da imaxe e na expresión multimedia (oral, visual e outras).
  - Uso habitual das TIC.
  - Fomentar a exposición e posta en común, tanto na clase como fóra dela.
  - Reflexión persoal e conxunta sobre as resultas plásticas e sobre os coñecementos adquiridos.

Por outra parte, procurarase a aplicación ao longo do curso dos seguintes recursos metodolóxicos.

1-APRENDIZAXE POR PROXECTOS.

O Departamento de EPVA continuará participando e colaborando con outros departamentos así como coa biblioteca escolar para afianzar e desenvolver o traballo por proxectos dentro do centro. Así, algunha das actividades programadas pode sufrir algunha modificación (loxicamente, en cuestións menores: temática, etc) para contribuir á realización de, por exemplo, o Proxecto Anual de Centro, ou outros que poidan proxectarse durante o curso.

2-AGRUPAMENTO FLEXIBLE DE ALUMNOS:

En función das necesidades que plantexan a resposta á diversidade dos alumnos e a heteroxeneidade das actividades, poderanse articular as seguintes variantes de agrupamento dos alumnos.

- Pequeño grupo: reforzo para alumnos con ritmo máis lento. Ampliación para alumnos con ritmo máis rápido.
- Agrupamento flexible: resposta puntual a diferencias en: Nivel de coñecementos. Ritmo de aprendizaxe. Intereses e motivacións.
- Obradoiros: en función da natureza das actividades.

3-UTILIZACIÓN E ORGANIZACIÓN DE DISTINTOS ESPACIOS.

A utilización dos diversos espazos realizarase en función da natureza das actividades que se poidan levar a cabo:

- Dentro do aula: disposicións espaciais diversas (según a adaptabilidade do mobiliario).
- Fora do aula:
  - Aulas TICS. -Salón de actos. Biblioteca. Patio.
- Contorno social (a vila) ou natural (a paisaxe) do centro.

4.2. Materiais e recursos didácticos

Denominación
A-Aula propia con mobiliario axeitado para un taller de arte escolar: vertedoiro con billa, mesas amplas, taburetes altos de debuxo, espazos para expoñer obras, etc.
B--Equipo informatico: a aula conta con un PC conectado a rede e a un canon de proxección. C-Plataformas de ensino virtual, a aula virtual do centro e Edixgal
C-Equipo audiovisual: contamos no departamento con un reproductor DVD conectado a un televisor.
D-Biblioteca de aula., dotada con manuais, libros de arte, técnicos, catálogos de exposicións, etc
E-Mediateca, dotada con material audiovisual variado, dende diapositivas de obras artísticas comtemporaneas a curtametraxes, documentais e videotraballos en formato DVD.

F-Materiais pictóricos funxíbeis: carbón, lapis conté, sanguina, pintura acrílica ou témpera das cores primarias, branca e negra.
G-Material de encerado: varios xogos de regras e compases.
H-Xogos de pezas tridimensionais para a súa visualización.
I-Varias figuras clásicas de escaiola para estudos de luz e volume.

O departamento de Ed. Plástica está dotado cos materiais útiles para o desenvolvemento da presente programación que aparecen enumerados sobre estas liñas.

A materia impartirase na aula propia do departamento na que se distribuiu o mobiliario de xeito que se poden realizar tanto traballos prácticos, como atender ás explicacións do profesorado, como compartir información co resto do alumnado, traballar en equipo, etc.

É importante que o alumnado poida acceder a algún tipo de dispositivo electrónico para visualizar contido en rede, sexa a través de dispositivos do centro, dos seus dispositivos móbiles ou do acceso á aula de informática do centro no tempo que estea dispoñible.

O estudo de imaxes e obras en formato impreso tamén é fundamental. Pode recorrerse ao uso de libros da biblioteca do centro e aos que formen parte da biblioteca de aula.

Por outra parte, o centro conta con diversos materiais e espazos cós que cubrir as necesidades específicas que, nalgúns casos, a propia aula non ofrece:

-Biblioteca.

-Aulas de informática.

-Ordenadores portátiles.

Espazos para exposición.

O alumnado aportará os seus propios materiais para a elaboración de traballos, pero na aula contarase con materiais e ferramentas de todo tipo, para realizar probas, apreciar as súas características e realizar demostracións e comparacións.

Tendo en conta estas condicións, este será o material propio que deberá aportar o alumnado:

- Block de láminas DIN A4 sen marxe e cun peso igual ou superior a 150gr/m.

-Lápices de grafito: dureza H e B (4B ou 5B) respectivamente.

- Goma e sacapuntas.

-Regra de 30 cm.

-Perfiladores graduados (cando menos un 0,5). Cor negra.

-Materiais para colorear: Técnicas secas (lápices, rotuladores e/ou ceras) e técnicas húmidas (acuarelas e/ou témperas)

-Non se propón libro de texto algún.

5.1. Procedemento para a avaliación inicial

O desenvolvemento da materia Debuxo Artístico artículase en torno á realización de actividades ou tarefas que abranguen varias sesións lectivas (de 3 a 5, polo xeral) e nas que se prantexa a consecución de un produto final á traves do seguimento das diversas fases dun proceso creativo.

Dado que o proceso de calificación destas actividades desenvólvese dende o mesmo comenzo de curso, non consideramos necesario o deseño dunha proba inicial especial. A propia primeira actividade do curso pode servir perfectamente para calibrar a competencia curricular, a motivación, o nivel de destrezas e adquisición de contidos básicos que o alumno teña levado a cabo nos cursos anteriores, etc.

Os resultados da mesma, especialmente nos casos nos que se detecten dificultades máis importantes, serán comunicados tanto ao titor/a do alumnado, como ao resto do equipo docente e ao Departamento de Orientación a traves das sesións de Avaliación Inicial que se celebran nas primeiras semanas do curso.

Unha vez analizada toda a información que se aporte nesas sesións de avaliación, tomaranse decisións sobre os seguintes aspectos:

- Respecto ao currículo: deseñar adaptacións curriculares e reforzos nos casos necesarios.

- Respecto á forma de traballar na aula: organizar grupos, distribuir o material...

Por outra parte, ao ser, polo tanto, esta proba inicial, unha tarefa máis do conxunto de actividades que se desenvolven al longo do curso, terá a mesma consideración e peso sobre a cualificación final que calquera outra delas.

5.2. Criterios de cualificación e recuperación

Pesos dos instrumentos de avaliación por UD:

Unidade didáctica	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	Total
Peso UD/ Tipo Ins.	12	18	18	18	20	14	100
Proba escrita	0	0	0	20	15	0	7
Táboa de indicadores	100	100	100	80	85	100	93

Criterios de cualificación:

CUALIFICACIÓN POR AVALIACIÓN:

Como queda dito, o desenvolvemento da materia artículase en torno á realización de actividades ou tarefas nas que se prantexa a consecución de un produto final á través do seguimento das diversas fases dun proceso creativo.

Este proceso, tanto como o resultado final de cada actividade, avaliarase coa axuda de rúbricas, listas de cotexo ou escalas de valoración que recollan o grao de consecución dos respectivos indicadores de logro relacionados. A cumplimentación das mesmas será fruto da observación diaria no aula, así como da valoración do produto final de cada actividade unha vez entregado.

Os principais indicadores de logro que poderán aplicarse na confección dos instrumentos de avaliación serán;

1.-Capacidade de adquisición de novos conceptos no proceso de aprendizaxe:

- Limitase a recoller información, sen ordeala nin estruturala.
- Ordea a información, sin ser quen de abstraer conceptos xerais aplicables a outros casos.

2.-Creatividade desenvolvida nas súas producións:

- Non ten capacidade para reproducir solucións similares ao problema proposto.
- Reproduce solucións similares sen aportacións propias.
- Integra de cotío recursos propios a modelos establecidos. Conquire un estilo persoal.

3.-Corrección na expresión plástica das súas producións:

- Despreocupación no trato e uso de útiles e soportes. Mala presentación dos traballos.
- Coidado na presentación, tendo en conta conceptos como precisión e limpeza.
- Precisión en trazados, boa composición nos traballos. Elección da técnica axeitada.

4.-Capacidade de traballo: - Non ten hábito de traballo. -Traballa, pero sen método.

- Utiliza métodos de traballo axeitados, presentando as tarefas nos prazos marcados.
- Presenta máis solucións que a pedida.

Por outra banda, o profesor poderá, se é o caso, reflectir na cualificación, positiva ou negativamente, aspectos como o interese, a participación activa, a cooperación cos compañeiros, etc, ou pola contra, a falta de puntualidade, a ausencia de material, o mal uso dos materiais comúns, a falta de respecto, etc, sen que estes reforzos ou penalizacións podan superar nunca o 10% da nota final.

Elaboración da nota media.

Posteriormente, e para a cualificación de cada unha das avaliacións do curso, realizarase a media aritmética simple das puntuacións obtidas en cada unha das rúbricas de cada unha das actividades realizadas no trimestre. O alumno podera, en calquera caso, repetir calquera das actividades xa realizadas a obxecto de subir a calificación obtida na mesma.

CUALIFICACIÓN FINAL:

Igoalmente para obter a calificación final de cada alumno, realizarase a media aritmética simple das puntuacións obtidas en cada unha das avaliacións. Se a media é igual ou superior a 5, a materia estará aprobada aínda que algunha das avaliacións non fora superada.- Emite hipóteses axeitadas, relaciona e saca conclusións propias.

Comprende, comproba y extrae conceptos para utilizarlos noutros casos.

Criterios de recuperación:

RECUPERACIÓN AO LONGO DO CURSO:

Do mesmo xeito, e dado o carácter continuo da avaliación da nosa área, non se realizarán probas ou tarefas específicas para a recuperación dunha avaliación. O alumnado poderá, iso si, presentar os traballos que lle poidesen quedar pendentes das avaliacións suspensas, se é o caso, ou mellorar, repetir ou completar aqueles outros que máis deficiencias presentasen no seu día. Para o cálculo da media, a nota dos traballos repetidos substituirá á dos anteriores.

RECUPERACIÓN FINAL:

Tal e como se recolle máis arriba, o alumno que ao realizar a media das tres avaliacións obteña unha nota igual ou superior a 5, terá superada a materia aínda que tivese algunha das avaliacións suspensas. De non ser así, e cando o resultado da media das tres avaliacións sexa menor que 5, o alumno deberá presentar, antes da avaliación final, os traballos que ou ben non foron presentados no seu momento, ou ben o foron con resultados inferiores ao mínimo esixido.

A cualificación destes traballos introducirase no computo global das tarefas realizadas durante o curso e procederase a realizar os cálculos ordinarios que se efectúan durante o mesmo.

Se o resultado destes cálculos arroxa unha cifra igual ou superior a 5, o alumno terá a materia superada. O alumnado que non acade o 5 nesta avaliación final terá a materia suspensa, e, en caso de promocionar, figurará como materia pendente o próximo curso.

6. Medidas de atención á diversidade

Dende este departamento levarase a cabo a exploración das capacidades, experiencias e intereses dos diferentes alumnos, tanto mediante a avaliación inicial como coa avaliación formativa continua, na que se recollerá información individual sobre o proceso de aprendizaxe de cada alumno/a, información que permita detectar a axuda pedagóxica que necesita. Deste xeito, poderanse deseñar actividades que permitan o axuste ás diferentes capacidades, intereses e ritmos de aprendizaxe.

Por outra banda, dado o marcado carácter procedimental do área, atopámonos moi frecuentemente con que alumnos que amosan enormes carencias nas materias instrumentais desenvolven satisfactoriamente a psicomotricidade fina e/ou as súas capacidades espaciais, compositivas e plásticas, de xeito que non necesiten una adaptación significativa na materia. Pola contra, as unidades didácticas referidas á perspectiva poderían ser máis complexas, dependendo das necesidades de cada alumno, polo que é na parte que máis debemos incidir para adaptar os instrumentos metodolóxicos e de avaliación.

De todos os xeitos, estaremos abertos a adaptar a nosa programación, especialmente a metodoloxía, adoptando medidas de carácter preventivo unha vez coñezamos as características das persoas coas que imos traballar. Nos casos en que isto se produza, realizarase tomando como referencia de fondo os contidos mínimos programados e mediante actividades axustadas ao perfil mostrado por cada alumno. Estas medidas de atención á diversidade centraranse en:

MEDIDAS CURRICULARES E METODOLÓXICAS

- No caso de que un alumno non acade os obxectivos mínimos trataremos de ofertar unha variedade de actividades de reforzo, a través de exercicios adaptados e de consolidación.
- Utilizaremos multiplicidade de procedementos e mecanismos de avaliación da aprendizaxe, non só exames. Dispondremos de unha variedade ampla de mecanismos de recuperación.
- É importante, tamén, favorecer a existencia dun bo clima de aprendizaxe na aula e insistir en reforzos positivos para mellorar a auto estima. É interesante aproveitar as actividades fóra da aula para acadar unha boa cohesión e integración do grupo.
- En caso de alumnos con necesidades educativas especiais (ACNEE) realizaremos adaptacións de accesibilidade ao currículo así como recursos de apoio que o favorezan.
- Pódense valorar a realización de adaptacións curriculares significativas de elementos do currículo. Deseñaranse

buscando o maior desenvolvemento posible das competencias. Tomaranse para a avaliación e para a promoción como referencia os elementos fixados nelas. O departamento de orientación encargarase de asesorar e coordinar estas medidas.

- Os alumnos con discapacidade que poidan ser escolarizados disporán da modalidade que lles garanta unha resposta máis axeitada ás súas necesidades.
- Se un alumno require ser hospitalizado ou permanecer convalescente no seu domicilio favoreceremos a continuidade na nosa materia e a comunicación a través da aula virtual ou do profesor de atención domiciliaria.
- O alumnado valorado como de altas capacidades pode ampliar o currículo ou aceleralo así como flexibilizar o período de permanencia na etapa.

MEDIDAS INTERDISCIPLINARES E COLABORATIVAS:

-Favoreceremos o traballo en equipo, preferiblemente en pequenos grupos para que o alumnado se sinta máis arroupado e poida desenvolver distintos roles.

-Existen tarefas nas que sería interesante colaborar con profesores de materias afíns e complementarias podendo abordar proxectos conxuntos. Isto para os estudantes é unha aprendizaxe moito máis global e permítelles entender mellor a aplicación e o sentido dos saberes.

-Tamén se realizarán, como en cursos anteriores, adaptacións na estrutura organizativa da aula para algún alumno/a ou grupo, según as necesidades que se vaian observando, así como algunha adaptación metodolóxica como o traballo colaborativo en grupos heteroxéneos, a tutoría entre iguais, o aprendizaxe por proxectos, etc.

-Por último, somos conscientes de que unha frecuente comunicación coas familias resulta crucial nos casos de alumnado con necesidades educativas especiais. Elas nos poden indicar cales son as fortalezas e a maneira máis axeitada para traballar cos seus fillos. Ás veces estas familias están asesoradas por profesionais que tamén nos poden guiar á hora de concretar procedementos instrumentais e adaptar a materia para ter máis posibilidades de éxito.

-Igoalmente, non podemos esquecer a importancia da acción titorial así como a indispensable colaboración co Departamento de Orientación.

7.1. Concreción dos elementos transversais

	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6
ET.1 - Comprensión de lectura.	X	X	X	X	X	X
ET.2 - Expresión oral e escrita.	X	X	X	X	X	X
ET.3 - Comunicación audiovisual.						X
ET.4 - Competencia dixital.	X	X	X	X	X	X
ET.5 - Emprendemento social e empresarial.						X
ET.6 - Fomento do espírito crítico e científico.	X	X	X	X	X	X
ET.7 - Educación emocional e en valores.	X	X	X	X	X	X
ET.8 - Igualdade de xénero.	X	X	X	X	X	X

	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6
ET.9 - Creatividade.	X	X	X	X	X	X
ET.10 - Aprendizaxe da prevención e resolución pacífica de conflitos en todos os ámbitos da vida persoal, familiar e social.	X	X	X	X	X	X
ET.11 - Aprendizaxe dos valores que sustentan a liberdade, a xustiza, a igualdade, o pluralismo político, a paz, a democracia, o respecto polos dereitos humanos e o rexeitamento da violencia terrorista, a pluralidade, o respecto polo Estado de dereito, o respecto e a consideración polas vítimas do terrorismo, e a prevención do terrorismo e de calquera tipo de violencia.	X	X	X	X	X	X
ET.12 - Evitar os comportamentos, os estereotipos e os contidos sexistas, así como aqueles que supoñan discriminación por razón da orientación sexual ou da identidade de xénero.	X	X	X	X	X	X
ET.13 - Espírito emprendedor e iniciativa empresarial a partir de aptitudes como a creatividade, a autonomía, a iniciativa, o traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido crítico.	X	X	X	X	X	X

Observacións:

Fomentaremos as medidas para que o alumnado participe en actividades que lle permitan afianzar os elementos transversais citados. Polo feito de tratarse unha materia cunha carga social importantísima, no que a relación dos proxectos artísticos co contexto forma parte da súa propia natureza, a integración dos contidos transversais resultará natural na meirande parte das unidades didácticas.

Na selección dos materiais artísticos e culturais que se usarán como referencias e exemplificacións ao longo do curso, farase fincapé na perspectiva de xénero, para facer visibles os traballos e obras artísticas de mulleres e de culturas cunha presenza minoritaria no mundo da arte (mercado, institucións, mundo académico, etc.).

Como aspecto clave da súa formación, será importante que o alumnado conviva coas críticas construtivas, tanto do profesorado, como dos receptores das súas producións artísticas, ou dos seus colaboradores nos equipos de traballo, de xeito que non prexudique ao seu benestar emocional e contribúa a formar un xuízo crítico propio e unha personalidade resiliente.

Trataremos de concienciar ao alumnado da importancia da calidade e corrección na comunicación oral e escrita, á hora de compartir as súas obras co público para o que vai destinado e, dada a natureza predominantemente visual da materia, tamén da comunicación audiovisual e dixital.

Na elaboración de proxectos artísticos colaborativos e mesmo en moitos proxectos individuais, resulta clave a relación entre as persoas que forman parte dos equipos ou entran a aportar o seu traballo nalgunha parte do proceso artístico. Por este motivo, promoverase entre o alumnado o respecto polo pluralismo, a xustiza, os valores democráticos e a aprendizaxe de estratexias que axuden a previr e resolver os conflitos.

7.2. Actividades complementarias

Actividade	Descrición	1º trim.	2º trim.	3º trim.
Visitas ás exposicións artísticas temporais que se organicen na contorna	Visitas guiadas a exposicións en espazos como o Centro Cultural de O Porriño, MARCO de Vigo..., e que amosen interese para o desenvolvemento da materia.	X	X	X
- Visitas virtuais a espazos expositivos.	Visitas guiadas a espazos expositivos, a través de internet, para presentar exposicións temporais ou coleccións permanentes. Estas visitas virtuais son unha boa porta de entrada a coñecer os espazos museísticos menos accesibles ao alumnado.	X	X	X
Charlas impartidas por todo tipo de profesionais relacionados coa materia.	O departamento tentará organizar algunha Charla ou obradoiro contando coa presenza de artistas recoñecidos e/ou ex-alumnos que cursen estudos artísticos para que nos falen da súa carreira/obra e, de ser posible, nos amosen de xeito práctico o seu proceso de creación.	X	X	X
- Participación en distintos premios e concursos vinculados á nosa área.	Concursos dentro e fóra do centro que lles axudan a aprender a presentar un proxecto e os animan a polos en práctica eles mesmos no futuro.	X	X	X
- Participación en proxectos interdisciplinarios, en colaboración con distintos departamentos.	As actividades do noso departamento responderán tanto a propostas propias, como ás do Departamento de Actividades Extraescolares, que as coordina, como ao Equipo de Biblioteca e o de Dinamización da Lingua Galega. Podemos participar en proxectos creativos como a revista escolar, realización de murais, ilustracións de textos, exposicións de traballos...		X	X

Actividade	Descrición	1º trim.	2º trim.	3º trim.
Debuxamos/ fotografamos a contorna	Trataríase de pequenas excursións realizadas a pé, e cando o clima o permita, a lugares como o monte da Risca ou o centro urbano de O Porriño para sacar apuntes ou realizar reportaxes fotográficas. Cursos: Fotografía: 4º ESO (Ed. Plástica) Debuxo: 1º-2º BACH (Debuxo Artístico)			X

Observacións:

O Departamento de Educación Plástica e Visual ven colaborando tradicionalmente neste centro en moitas actividades complementarias e extraescolares deseñadas por distintos estamentos pedagóxicos: vicedirección, biblioteca escolar, departamento de normalización, grupo de teatro, grupo de apoio "Espazo Seguro", etc., ben dende unha participación activa no seu desenrolo, ben dende a súa previa preparación: carteis, logotipos, concursos, fotografía, escenografía, murais, etc. A nosa intención, xa que logo, é a de continuar prestando o noso apoio en todas as actividades nas que se nos reclame a nosa axuda e nolo permitan a nosa dispoñibilidade horaria e os nosos recursos.

Concretamente, neste comenzo de curso xa se nos solicitou colaboración para as seguintes actividades e proxectos:

- Revista "O Pino", editada e elaborada polo propio alumnado baixo a dirección e iniciativa do Departamento de filosofía. Acórdase que o noso departamento asuma o deseño e creación da parte visual da mesma, é dicir, as ilustracións, fotografías, iconos, etc que ilustren os distintos artigos. Os cursos que, inicialmente, se van encargar desta laboura serían os dous de Debuxo Artístico e 4º da ESO.

- Obra de teatro. Organizada, escrita e dirixida dende a vicedirección, a nosa tarefa nela sería o deseño e confección da escenografía necesaria. Novamente, serán os cursos de bachelato artístico os encargados de levala a cabo.

- Celebracións como o Samaín, Nadal, Entroido, etc, mediante o deseño de cartaces, decorados, costumes, etc.

8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro

Indicadores de logro
Adecuación da programación didáctica e da súa propia planificación ao longo do curso académico
O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado?
Déuselle un peso real á observación do traballo na aula?
Os instrumentos de avaliación empregados, así como o seu peso, correspóndense co previsto na programación didáctica.

Metodoloxía empregada
Ao comezo de cada unidade o alumnado coñeceu os obxectivos e competencias que se querían desenvolver, as actividades que realizarán, como se lles avaliará...?
Na metodoloxía aplicada, empregouse todo tipo de recursos e materiais para a aprendizaxe: material manipulativo, audiovisual, impreso, etc?
Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar?
Como norma xeral fanse explicacións xerais para todo o alumnado?
Amosouse, ao principio de cada unidade didáctica, traballos variados de cursos anteriores, para servir de exemplo ao alumnado do que se pode facer?
Poténcianse estratexias de animación á lectura e de comprensión e expresión oral?
Usáronse distintos instrumentos de avaliación?
Organización xeral da aula e o aproveitamento dos recursos
Intercálase o traballo individual e en equipo?
Incorpóranse as TIC aos procesos de ensino e aprendizaxe?
Medidas de atención á diversidade
Préstase atención aos temas transversais vinculados a cada unidade didáctica?
Adáptanse as probas escritas e os exercicios prácticos ao alumnado que o precise, seguindo criterios e recomendacións obxectivos?
Na avaliación tivéronse en conta as diferentes competencias?
Ofrécese a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa?
Tívoise en conta o alumnado que se afastaba da media dos resultados (tanto por arriba como por abaixo)?
Propuxéronse tarefas de diferente nivel en cada unidade?
Clima de traballo na aula
O alumnado entende a dinámica de traballo na aula e a segue sen problema?
O grao de participación durante as explicacións é axeitada? Aínda que en diferente grao, participa todo o alumnado?
Motivouse ao alumnado partindo dos seus coñecementos previos, relacionando os contidos con situacións reais, informándolles da utilidade das actividades e creando expectativas?
Conseguiuse a participación activa de todo o alumnado?
Antes de comezar unha unidade, explicouse ao alumnado "que", "con que frecuencia" e "en base a que" será avaliado?
Ofrécese ao alumnado de forma inmediata os resultados das probas/exames e coméntase con el os fallos máis significativos?
Coordinación co resto do equipo docente e coas familias ou as persoas titoras legais
Contouse co apoio e implicación das familias no traballo do alumnado?

Descrición:

Para avaliar tanto o proceso de ensino como a práctica docente os membros do Departamento autoavaliarán, ao remate do curso, o seu grao de cumprimento dos indicadores de logro aquí sinalados, organizados en torno a seis categorías. Posteriormente, e unha vez analizados os resultados obtidos, propondránse e incorporaránse as medidas de mellora que sexan necesarias.

8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora

A programación revisarase ao empezar o curso, a partir das propostas de mellora do curso anterior que se fixeron constar na correspondente memoria do departamento.

Durante o curso, farase un seguimento da programación cunha periodicidade mensual. Comprobarase o grao de consecución dos obxectivos e faranse constar os aspectos destacados en torno ao discorrer do curso nas correspondentes reunións de departamento.

En canto ao procedemento de seguimento, as ferramentas empregadas para analizar os indicadores de logro poden consistir en:

- Folla de rexistro onde ir anotando os aspectos máis cuantificables;
- Diario de aula;
- Estatísticas de resultados;
- Cuestionarios e enquisas ao alumnado...

Igoalmente, ao remate do curso, e como paso previo para a realización da Memoria Anual, os membros do Departamento comprobarán o grao de cumprimento da presente programación, así como os cambios que estimen necesarios realizar nela. Para o mesmo, avaliaranse os seguintes indicadores de logro:

- Deseñáronse unidades didácticas ou temas a partir dos elementos do currículo?
- Secuenciáronse e temporalizáronse as unidades didácticas/temas/proxectos?
- O desenvolvemento da programación respondeu á secuenciación e temporalización?
- Engadiuse algún contido non previsto á programación?
- Foi necesario eliminar algún aspecto da programación prevista?
- Fixouse un grao mínimo de consecución de cada criterio de avaliación para superar a materia?
- Asignouse a cada criterio o peso correspondente na cualificación ?
- Fixouse a estratexia metodolóxica común para todo o departamento?
- Estableceuse a secuencia habitual de traballo na aula?
- Son adecuados os materiais didácticos utilizados?
- Deseñouse un plan de avaliación inicial fixando as consecuencias da mesma?
- Establecéronse pautas xerais para a avaliación continua?
- Establecéronse criterios para a recuperación dunha tarefa e dunha avaliación?
- Fixáronse criterios para a avaliación final?
- Establecéronse criterios para a avaliación de Xuño?
- Establecéronse criterios para o seguimento de materias pendentes?
- Fixáronse criterios para a avaliación desas materias pendentes?
- Leváronse a cabo as actividades complementarias e extraescolares previstas?
- Informouse ás familias sobre criterios de avaliación, estándares e instrumentos?
- Seguiuse e revisouse a programación ao longo do curso?
- Contribuíuse desde a materia ao plan de lectura do centro?
- Usáronse as TIC no desenvolvemento da materia?

9. Outros apartados

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA LOMLOE

Centro educativo

Código	Centro	Concello	Ano académico
36007011	IES Pino Manso	O Porriño	2023/2024

Área/materia/ámbito

Ensinanza	Nome da área/materia/ámbito	Curso	Sesións semanais	Sesións anuais
Bacharelato	Debuxo técnico II	2º Bac.	4	116

Réxime

Réxime xeral-ordinario

Contido	Páxina
1. Introducción	3
2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias	4
3.1. Relación de unidades didácticas	4
3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas	5
4.1. Concrecións metodolóxicas	8
4.2. Materiais e recursos didácticos	9
5.1. Procedemento para a avaliación inicial	10
5.2. Criterios de cualificación e recuperación	10
6. Medidas de atención á diversidade	11
7.1. Concreción dos elementos transversais	12
7.2. Actividades complementarias	14
8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro	14
8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora	16
9. Outros apartados	17

1. Introducción

A materia de Debuxo Técnico aglutina os contidos e procedementos necesarios para a definición gráfica de trazados xeométricos, a resolución de problemas espaciais e a descrición gráfica de volumes mediante sistemas normalizados. Constitúe o medio idóneo de expresión e definición de proxectos nos diferentes campos do deseño. Esta materia dotará ao alumnado dos instrumentos axeitados para comunicar de xeito gráfico e obxectivo e para expresar e difundir ideas e proxectos de acordo con convencións que garanten a interpretación fiable e precisa.

A materia de Debuxo Técnico potencia o desenvolvemento da capacidade de visión espacial así como da capacidade de análise, a creatividade, a autonomía, o traballo colaborativo e o pensamento diverxente. Por outra banda, supón un primeiro achegamento do alumnado á lectura de obras de arquitectura e enxeñaría desde a valoración dos seus elementos técnicos e estruturais.

O carácter integrador e multidisciplinario da materia favorece unha metodoloxía activa e participativa, de aprendizaxe por descubrimento, de experimentación sobre a base de resolución de problemas prácticos, ou mediante a participación en proxectos interdisciplinarios, contribuíndo ao desenvolvemento das competencias clave correspondentes e á adquisición dos obxectivos de etapa. Abórdanse tamén retos do século XXI de xeito integrado durante os dous anos de bacharelato, o compromiso cidadán no ámbito local e global, a confianza no coñecemento como motor do desenvolvemento, o aproveitamento crítico, ético e responsable da cultura dixital, o consumo responsable e a valoración da diversidade persoal e cultural.

Un dos bloques da materia está adicado a familiarización cos medios dixitais de representación, que son os empregados no eido profesional. Os programas e as aplicacións CAD ofrecen grandes posibilidades como unha maior precisión, axilidade na busca de solucións, facilidade de transmisión e almacenamento do traballo entre outros .

Os criterios de avaliación son o elemento curricular que serve para avaliar o nivel de consecución dos obxectivos da materia, e fórmulanse cunha evidente orientación competencial mediante a aplicación de contidos e a valoración de destrezas e actitudes como a autonomía e a autoaprendizaxe, o rigor nos razoamentos, a claridade e a precisión nos trazados.

Ao longo dos dous cursos de bacharelato os contidos adquiren un grao de dificultade e afondamento progresivo. Se no primeiro curso o alumnado iníciase no coñecemento de conceptos importantes á hora de establecer procesos e razoamentos aplicables á resolución de problemas ou que son soporte doutros posteriores, no segundo curso adquirirá un coñecemento máis amplo sobre esta disciplina.

Os criterios de avaliación e os contidos organízanse en torno a catro bloques interrelacionados e intimamente ligados aos obxectivos:

No bloque de Fundamentos xeométricos o alumnado aborda a resolución de problemas sobre o plano e identifica a súa aparición e a súa utilidade en diferentes contextos. Tamén se cuestiona a relación do debuxo técnico e as matemáticas, e a presenza da xeometría nas formas da arquitectura e da enxeñaría.

No bloque de Xeometría proyectiva preténdese que o alumnado adquiera os coñecementos necesarios para representar graficamente a realidade espacial, co fin de expresar con precisión as solucións a un problema construtivo ou de interpretación para a súa execución. empregando os diversos sistemas de xeometría descriptiva.

No bloque de Normalización e documentación gráfica de proxectos dótase o alumnado dos coñecementos necesarios para visualizar e comunicar a forma e as dimensións dos obxectos de xeito inequívoco seguindo as normas UNE e ISO, co fin de elaborar e presentar, de forma individual ou en grupo, proxectos sinxelos de enxeñaría ou arquitectura.

Por último, no bloque de Sistemas CAD preténdese que o alumnado aplique as técnicas de representación gráfica adquiridas utilizando programas de deseño asistido por computador; o seu desenvolvemento, xa que logo, débese facer de xeito transversal en todos os bloques de criterios de avaliación e contidos, e ao longo de toda a etapa.

2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1 - Interpretar elementos ou conxuntos arquitectónicos e de enxeñaría, empregando recursos asociados á percepción, ao estudo, á construción e á investigación de formas, para analizar as estruturas xeométricas e os elementos técnicos utilizados.	1-2		4	1	40	1		1-2
OBX2 - Utilizar razoamentos indutivos, deductivos e lóxicos en problemas de índole gráfico-matemática, aplicando fundamentos da xeometría plana para resolver graficamente operacións matemáticas, relacións, construcións e transformacións.	2		1-2-4		11-50		2	
OBX3 - Desenvolver a visión espacial, utilizando a xeometría descritiva en proxectos sinxelos, considerando a importancia do debuxo na arquitectura e nas enxeñarías, para resolver problemas e interpretar e recrear graficamente a realidade tridimensional sobre a superficie do plano.			1-2-4		11-50		2-3	
OBX4 - Formalizar e definir deseños técnicos aplicando as normas UNE e ISO de maneira apropiada e valorando a importancia que ten o esbozo para documentar graficamente proxectos arquitectónicos e de enxeñaría.	2		1-4	2	11-32-50		3	
OBX5 - Investigar, experimentar e representar dixitalmente elementos, planos e esquemas técnicos mediante o uso de programas específicos CAD de xeito individual ou grupal, apreciando o seu uso nas profesións actuais, para virtualizar obxectos e espazos en dúas dimensións e tres dimensións.			2-3-4	1-2-3			3	41-42

Descrición:

3.1. Relación de unidades didácticas

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
1	Trazados xeométricos.	A xeometría na evolución da arquitectura e a enxeñaría contemporáneas. Xeometría plana: homoloxía e afinidade. Concepto de potencia. Eixo e centro radical e aplicación na resolución de tanxencias.	33	38	X		

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
1	Trazados xeométricos.	Estudo das curvas cónicas.	33	38	X		
2	Xeometría proxectiva.	Sistema diédrico :repaso dos fundamentos do sistema.Posicións do punto, tipos de rectas e planos. Pertenza, paralelismo, perpendicularidade e distancias. Abatements, xiros e cambios de plano. Superficies radiadas, de revolución e poliedros regulares.	33	39		X	
3	Normalización e documentación gráfica de proxectos.	Sistema de planos acotados. Sistema axonométrico ortogonal e oblícuo. Perspectiva lineal. Normalización: seccións e cortes. CAD	34	39			X

3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas

UD	Título da UD	Duración
1	Trazados xeométricos.	38

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.2 - Construír figuras planas aplicando transformacións xeométricas e valorando a súa utilidade nos sistemas de representación.	Realizar transformacións xeométricas de figuras planas sinxelas.	PE	60
CA1.3 - Resolver tanxencias aplicando os conceptos de potencia cunha actitude de rigor na execución.	Aplicar o concepto de potencia na resolución de problemas de tanxencia.		
CA1.4 - Trazar curvas cónicas e as súas rectas tanxentes aplicando propiedades e métodos de construción, e amosando interese pola precisión.	Coñecer a aplicar as propiedades das curvas cónicas para a súa construción.		
CA1.1 - Analizar a evolución das estruturas xeométricas e dos elementos técnicos na arquitectura e na enxeñaría contemporáneas, valorando a influencia do progreso tecnolóxico e das técnicas dixitais de representación e modelaxe nos campos da arquitectura e da enxeñaría.	Recoñecer os elementos xeométricos e valorar a súa contribución no deseño arquitectónico e da enxeñaría contemporánea, así como a influencia do desenvolvemento tecnolóxico e das ferramentas dixitais..	TI	40
CA1.5 - Valorar o rigor gráfico do proceso, a claridade, a precisión e o proceso de resolución e construción gráfica.	Realizar os trazados xeométricos cunha precisión e limpeza axeitados.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- A xeometría na arquitectura e na enxeñaría desde a Revolución Industrial. Os avances no desenvolvemento tecnolóxico e nas técnicas dixitais aplicadas á construción de novas formas e deseños.
- Transformacións xeométricas: homoloxía e afinidade. Aplicación para a resolución de problemas nos sistemas de

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - representación. - Potencia dun punto respecto a unha circunferencia. Eixe radical e centro radical. Aplicacións en tanxencias. - Curvas cónicas: elipse, hipérbola e parábola. Propiedades e métodos de construción. Rectas tanxentes. Trazado con e sen ferramentas dixitais.

UD	Título da UD	Duración
2	Xeometría proxectiva.	39

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.2 - Resolver problemas xeométricos mediante abatements, xiros e cambios de plano, reflexionando sobre os métodos utilizados e os resultados obtidos.	Resolver exercicios sinxelos no sistema diédrico utilizando abtements, xiros ou cambios de plano.	PE	60
CA2.3 - Representar corpos xeométricos e de revolución aplicando os fundamentos do sistema diédrico.	Obter gráficamente a representación diédrica de superficies xeométricas e de revolución		
CA3.1 - Resolver problemas xeométricos mediante abatements, xiros e cambios de plano, reflexionando sobre a súa utilidade na obtención de cortes, seccións e roturas.	Resolver exercicios sinxelos no sistema diédrico referentes á posición do punto, tipos de rectas, tipos de plano e pertenza.		
CA2.1 - Valorar o rigor gráfico do proceso, a claridade, a precisión e o proceso de resolución e construción gráfica.	Empregar unha axeitada precisión, limpeza e claridade nos trazados realizados.	TI	40

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Sistema diédrico: figuras contidas en planos. Abatements e verdadeiras magnitudes. Xiros e cambios de plano. Aplicacións. Representación de corpos xeométricos: prismas e pirámides rectas e oblicuas. Seccións planas e verdadeiras magnitudes da sección. Representación de corpos de revolución rectos: cilindros e conos. Representación de poliedros regulares: tetraedro, hexaedro e octaedro. - Representación de corpos e pezas industriais sinxelas. Esbozos e planos de taller. Cortes, seccións e roturas. Perspectivas normalizadas.

UD	Título da UD	Duración
3	Normalización e documentación gráfica de proxectos.	39

Craterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
-------------------------	------------------------	----	---

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.4 - Recrear a realidade tridimensional mediante a representación de sólidos en perspectivas axonométricas e cónica, aplicando os coñecementos específicos dos devanditos sistemas de representación.	Interpretar con éxito os datos para realizar unha perspectiva cónica ou axonométrica dun volume definido polas súas vistas.	PE	60
CA2.5 - Resolver problemas xeométricos e de representación mediante o sistema de planos acotados.	Recoñecer as principais características da proxección cilíndrica ortogonal e ter unha idea dos fundamentos do sistema de planos acotados e os seus principais usos.		
CA3.2 - Representar corpos xeométricos e de revolución aplicando os fundamentos do sistema diédrico para xerar vistas normalizadas.	Correcta representación dunha superficie xeométrica mediante as vistas normalizadas.		
CA3.3 - Recrear a realidade tridimensional mediante a representación de sólidos en perspectivas axonométricas normalizadas, aplicando os coñecementos específicos do devandito sistema de representación.	Representar en isometría e perspectiva cabaleira volumes sinxelos.		
CA3.4 - Valorar o rigor gráfico do proceso, a claridade, a precisión e o proceso de resolución e construción gráfica.	Realizar os trazados cunha precisión e limpeza axeitados.	TI	40
CA3.5 - Desenvolver proxectos gráficos sinxelos mediante o sistema de planos acotados.	Representar as vistas acotadas dun volumen sinxelo de xeito normalizado.		
CA3.6 - Elaborar a documentación gráfica apropiada a proxectos de diferentes campos, formalizando e definindo deseños técnicos empregando esbozos e planos conforme a normativa UNE e ISO.	Correcta representación dunha peza mediante as vistas normalizadas e o emprego dos tipos de liña normalizada. Correcta aplicación das normas básicas de acotación.		
CA4.1 - Analizar a evolución das estruturas xeométricas e dos elementos técnicos na arquitectura e na enxeñaría contemporáneas, valorando a influencia do progreso tecnolóxico e das técnicas dixitais de representación e modelaxe nos campos da arquitectura e da enxeñaría.	Analizar e valorar o peso das técnicas dixitais na arquitectura e enxeñaría contemporáneas.		
CA4.2 - Elaborar mediante aplicacións CAD a documentación gráfica apropiada a proxectos de diferentes campos, formalizando e definindo deseños técnicos conforme a normativa UNE e ISO.	Planificar debuxos para ser realizados en CAD. Planificar o modelaxe dixital a partires duns requerimentos		
CA4.3 - Integrar o soporte dixital na representación de obxectos e construcións mediante aplicacións CAD valorando as posibilidades que estas ferramentas achegan ao debuxo e ao traballo colaborativo.	Coñecer e utilizar as aplicacións CAD.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
<ul style="list-style-type: none"> - Sistema axonométrico, ortogonal e oblicuo. Representación de figuras e sólidos. - Sistema de planos acotados. Resolución de problemas de cubertas sinxelas. Representación de perfís ou seccións de terreo a partir das súas curvas de nivel.

Contidos

- Perspectiva cónica. Representación de sólidos e formas tridimensionais a partir das súas vistas diédricas.
- Representación de corpos e pezas industriais sinxelas. Esbozos e planos de taller. Cortes, seccións e roturas. Perspectivas normalizadas.
- Deseño, ecoloxía e sustentabilidade.
- Proxectos en colaboración. Elaboración da documentación gráfica dun proxecto de enxeñaría ou arquitectónico sinxelo.
- Planos de montaxe sinxelos. Elaboración e interpretación.
- Aplicacións CAD. Construcións gráficas en soporte dixital.

4.1. Concrecións metodolóxicas

A intervención educativa na materia de Debuxo Técnico desenvolverá o seu currículo e tratará de asentarse de xeito gradual e progresivo nos distintos niveis da etapa as aprendizaxes que lle faciliten ao alumnado o logro dos obxectivos da materia e, en combinación co resto de materias, unha adecuada adquisición das competencias clave e o logro dos obxectivos da etapa.

Neste sentido é que propomos o desenvolvemento da materia en torno a realización de actividades, seguindo un proceso metodolóxico que constará das seguintes fases:

A-PRESENTACIÓN DA ACTIVIDADE.

Prantexamento por parte do profesor.

Estratexias metodolóxicas:

-Coñecer, antes de comezar, as ideas previas, as dificultades de aprendizaxe do alumnado e os recursos dispoñibles.

Partir da competencia inicial do alumnado

-Introducir de xeito xeral o alumno na actividade, anticipando as tarefas previstas e os materiais necesarios para o desenvolvemento desta.

-Comunicación co medio: situar ao alumno ante unha serie de experiencias previas, de fenómenos visuais e plásticos do seu contorno ós que ten que dar unha resposta que proceda das súas propias intuicións ou de coñecementos adquiridos anteriormente. Estas respostas ou os interrogantes que queden abertos constituirán o punto de partida para o estudo do tema.

-Amosar os traballos realizados por alumnado doutros cursos, para que vexan as múltiples posibilidades que ten unha proposta.

B-INVESTIGACIÓN SOBRE OS CONCEPTOS BÁSICOS QUE SE VAN DESENVOLVER.

Exposición dos conceptos relacionados coa actividade por parte do profesor:

Estratexias metodolóxicas:

-Evocación de coñecementos previos para abordar los nuevos contenidos.

-Progresiva incorporación de novos contidos. -Información básica para todo o alumnado.

-Información complementaria para reforzo e apoio.

-Información complementaria para afondamento e ampliación.

-Busca de información (no aula, na biblioteca, na rede) por parte dos alumnos, de solucións e información sobre a tarefa a realizar.

-Papel facilitador do profesor/a

C-REALIZACIÓN DE BOSQUEXOS, GUIÓNS, APUNTAMENTOS...

Traballo persoal

Estratexias metodolóxicas:

-Enfoque orientado á realización de tarefas e resolución de problemas

-Análise de documentos, pequenas investigación, etc.

-Resposta a preguntas

-Fomentar a realización de esquemas ou mapas visuais do que se coñece e do que se quere coñecer, así como dos procesos de traballo tanto individuais como por medio de dinámicas grupais.

D-REALIZACIÓN DO PROPIO TRABALLO UTILIZANDO OS MATERIAIS E TÉCNICAS MÁIS AXEITADOS.

Combinar traballo individual e cooperativo.

Estratexias metodolóxicas:

- Introdución nas técnicas e procedementos que semellen adaptarse mellor ao desenvolvemento da actividade.
  - Ter en conta a diversidade: respectar os ritmos e estilos de aprendizaxe.
  - Actividades diversificadas secuenciadas por niveles de dificultade.
  - Incorporación das TIC xa que permiten realizar tarefas de xeito máis rápido, cómodo e eficiente.
- E-PRESENTACIÓN, DENTRO DOS PRAZOS E AS NORMAS ESTABLECIDAS DO PRODUCTO REMATADO.**
- Estratexias metodolóxicas:**
- Realizar exposicións utilizando diferentes soportes e incidindo no uso da imaxe e na expresión multimedia (oral, visual e outras).
  - Uso habitual das TIC.
  - Fomentar a exposición e posta en común, tanto na clase como fóra dela.
  - Reflexión persoal e conxunta sobre as resultas plásticas e sobre os coñecementos adquiridos.

Por outra parte, procurarase a aplicación ao longo do curso dos seguintes recursos metodolóxicos.

1-APRENDIZAXE POR PROXECTOS.

O Departamento de EPVA continuará participando e colaborando con outros departamentos así como coa biblioteca escolar para afianzar e desenvolver o traballo por proxectos dentro do centro. Así, algunha das actividades programadas pode sufrir algunha modificación (loxicamente, en cuestións menores: temática, etc) para contribuir á realización de, por exemplo, o Proxecto Anual de Centro, ou outros que poidan proxectarse durante o curso.

2-AGRUPAMENTO FLEXIBLE DE ALUMNOS:

En función das necesidades que plantexan a resposta á diversidade dos alumnos e a heteroxeneidade das actividades, poderanse articular as seguintes variantes de agrupamento dos alumnos.

- Pequeño grupo: reforzo para alumnos con ritmo máis lento. Ampliación para alumnos con ritmo máis rápido.
- Agrupamento flexible: resposta puntual a diferencias en: Nivel de coñecementos. Ritmo de aprendizaxe. Intereses e motivacións.
- Obradoiros: en función da natureza das actividades.

3-UTILIZACIÓN E ORGANIZACIÓN DE DISTINTOS ESPACIOS.

A utilización dos diversos espazos realizarase en función da natureza das actividades que se poidan levar a cabo:

- Dentro do aula: disposicións espaciais diversas (según a adaptabilidade do mobiliario).
- Fora do aula: Aulas TICS, salón de actos, biblioteca, patio, contorno social (a vila) ou natural (a paisaxe) do centro

4.2. Materiais e recursos didácticos

Denominación
A-Aula propia con mobiliario axeitado para un taller de arte escolar: vertedoiro con billa, mesas amplas, taburetes altos de debuxo, espazos para expoñer obras, etc.
B--Equipo informatico: a aula conta con un PC conectado a rede e a un canon de proxección.
C-Plataformas de ensino virtual, a aula virtual do centro e Edixgal.
E-Mediateca, dotada con material audiovisual variado, dende diapositivas de obras artísticas contemporaneas a curtametraxes, documentais e videotraballos en formato DVD.
D-Biblioteca de aula., dotada con manuais, libros de arte, técnicos, catálogos de exposicións, etc
E-Mediateca, dotada con material audiovisual variado, dende diapositivas de obras artísticas contemporaneas a curtametraxes, documentais e videotraballos en formato DVD.
F-Materiais pictóricos funxíbeis: carbón, lapis conté, sanguina, pintura acrílica ou témpera das cores primarias, branca e negra.
G-Material de encerado: varios xogos de regras e compases.
H-Xogos de pezas tridimensionais para a súa visualización.
I-Varias figuras clásicas de escaiola para estudos de luz e volume.

O departamento de Ed. Plástica está dotado cos materiais úteis para o desenvolvemento da presente programación que aparecen enumerados sobre estas liñas.

A materia impartirase na aula propia do departamento na que se distribuiu o mobiliario de xeito que se poden realizar tanto traballos prácticos, como atender ás explicacións do profesorado, como compartir información co resto do alumnado, traballar en equipo, etc.

É importante que o alumnado poida acceder a algún tipo de dispositivo electrónico para visualizar contido en rede, sexa a través de dispositivos do centro, dos seus dispositivos móbiles ou do acceso á aula de informática do centro no tempo que estea dispoñible.

Por outra parte, o centro conta con diversos materiais e espazos cós que cubrir as necesidades específicas que, nalgúns casos, a propia aula non ofrece:

- Biblioteca.
- Aulas de informática.
- Ordenadores portátiles.
- Espazos para exposición.

O alumnado aportará os seus propios materiais para a elaboración de traballos, pero na aula contarase con materiais e ferramentas de todo tipo, para realizar probas, apreciar as súas características e realizar demostracións e comparacións.

Tendo en conta estas condicións, este será o material propio que deberá aportar o alumnado:

- Láminas DIN A4.
- Lápices de grafito: dureza H e B respectivamente.
- Goma e sacapuntas.
- Escuadra, cartabón, regra e compás con adaptador universal.
- Perfiladores graduados (cando menos un 0,5). Cor negra.

5.1. Procedemento para a avaliación inicial

Consistente nunha proba de carácter eminentemente práctico coa que o profesor poda calibrar o nivel de destrezas e adquisición de contidos básicos que o alumno teña levado a cabo nos cursos anteriores. En ningún caso será considerada para a cualificación final do alumno máis que como unha referencia do punto de partida de este.

Os resultados da mesma, especialmente nos casos nos que se detecten dificultades máis importantes, serán comunicados tanto ao titor/a do alumnado, como ao resto do equipo docente e ao Departamento de Orientación a través das sesións de Avaliación Inicial que se celebran nas primeiras semanas do curso.

Unha vez analizada toda a información que se aporte nesas sesións de avaliación, tomaranse decisións sobre os seguintes aspectos:

- Respecto ao currículo: deseñar adaptacións curriculares e reforzos nos casos necesarios.
- Respecto á forma de traballar na aula: organizar grupos, distribuir o material...

5.2. Criterios de cualificación e recuperación

Pesos dos instrumentos de avaliación por UD:

Unidade didáctica	UD 1	UD 2	UD 3	Total
Peso UD/ Tipo Ins.	33	33	34	100
Proba escrita	60	60	60	60
Táboa de indicadores	40	40	40	40

Criterios de cualificación:

O modelo de avaliación ordinaria durante o curso será o de avaliación continua e sistémica, fruto tanto da observación diaria do desenvolvemento na realización das tarefas propostas como da valoración do grao de consecución de obxectivos conquistados na realización de probas específicas. Compre, para tal efecto, empregar unha diversidade de instrumentos e procedementos que recolleamos aquí xunto coa frecuencia (temporalización) con que deberán ser utilizados:

PROCEDEMENTOS E TEMPORALIZACIÓN:

- Observación sistemática (capacidade de traballo e actitude) : diaria
- Análise das producións do alumnado (traballos de aplicación e síntese): semanal
- Corrección de probas específicas (proba de expresión gráfica e de contidos): trimestral* Nestas, valoraránse os seguintes criterios, con arreglo ás porcentaxes que se detallan: -Adquisición de contidos: ata un 50%. -Corrección e exactitude nos trazados: ata un 50%. -Orde e limpeza na presentación: ata un 10%

ELABORACIÓN DA NOTA MEDIA:

Os porcentaxes máximos que poden supor cada un destes instrumentos de avaliación serán os seguintes:

- Traballo diario no aula: 10%
- Traballos de aplicación: 40%
- Probas escritas: 60%

CUALIFICACIÓN FINAL: Igoalmente para obter a calificación final de cada alumno, realizarase a media aritmética simple das puntuacións obtidas en cada unha das avaliacións. Se a media é igual ou superior a 5, a materia estará aprobada aínda que algunha das avaliacións non fora superada.

*No caso de reincidencia na inasistencia a exames coa xustificación da familia sen xustificación médica escrita (sempre dentro do límite de dous días mensuais como máximo), a proba realizarase no inmediato día á súa incorporación.

Criterios de recuperación:

RECUPERACIÓN DE AVALIACIÓNS SUSPENSAS:

Realizaránse probas específicas para a recuperación de avaliacións suspensas, que serán correxidas seguindo os mesmos criterios xa establecidos.

Tamén se poderán reentregar prácticas non realizadas ou ben con defectos dentro do prazo que se estableza. Manteñense as mesmas porcentaxes de valoración indicadas nos criterios de cualificación.

En todo caso, e aínda contando con algunha avaliación suspensa, se na media final final de todas as actividades, o alumno obtívese unha calificación superior a cinco, consideraráselle superada a materia sen necesidade de realizar ningunha proba ou actividade adicional.

AVALIACIÓN EXTRAORDINARIA:

Para a realización da avaliación extraordinaria de xuño o departamento deseñará unha proba que constituirá o 100% da cualificación final e na que quede reflectida o grao de consecución no maior número de criterios de avaliación posibles.

6. Medidas de atención á diversidade

Dende este departamento levarase a cabo a exploración das capacidades, experiencias e intereses dos diferentes alumnos, tanto mediante a avaliación inicial como coa avaliación formativa continua, na que se recollerá información individual sobre o proceso de aprendizaxe de cada alumno/a, información que permita detectar a axuda pedagóxica que necesita. Deste xeito, poderanse deseñar actividades que permitan o axuste ás diferentes capacidades, intereses e ritmos de aprendizaxe.

Por outra banda, dado o marcado carácter procedimental do área, atopámonos moi frecuentemente con que alumnos que amosan enormes carencias nas materias instrumentais desenvolven satisfactoriamente a psicomotricidade fina e/ou as súas capacidades espaciais, compositivas e plásticas, de xeito que non necesiten una adaptación significativa na materia. Pola contra, as unidades didácticas referidas ó debuxo técnico poderían ser máis complexas, dependendo das necesidades de cada alumno, polo que é na parte que máis debemos incidir para adaptar os instrumentos metodolóxicos e de avaliación.

De todos os xeitos, estaremos abertos a adaptar a nosa programación, especialmente a metodoloxía, adoptando

medidas de carácter preventivo unha vez coñezamos as características das persoas coas que imos traballar. Nos casos en que isto se produza, realizarase tomando como referencia de fondo os contidos mínimos programados e mediante actividades axustadas ao perfil mostrado por cada alumno. Estas medidas de atención á diversidade centraranse en:

MEDIDAS CURRICULARES E METODOLÓXICAS

- No caso de que un alumno non acadase os obxectivos mínimos trataremos de ofertar unha variedade de actividades de reforzo, a través de exercicios adaptados e de consolidación.
- Utilizaremos multiplicidade de procedementos e mecanismos de avaliación da aprendizaxe, non só exames. Dispondremos de unha variedade ampla de mecanismos de recuperación.
- É importante, tamén, favorecer a existencia dun bo clima de aprendizaxe na aula e insistir en reforzos positivos para mellorar a auto estima. É interesante aproveitar as actividades fóra da aula para acadar unha boa cohesión e integración do grupo.
- En caso de alumnos con necesidades educativas especiais (ACNEE) realizaremos adaptacións de accesibilidade ao currículo así como recursos de apoio que o favorezan.
- Pódense valorar a realización de adaptacións curriculares significativas de elementos do currículo. Diseñaranse buscando o maior desenvolvemento posible das competencias. Tomaranse para a avaliación e para a promoción como referencia os elementos fixados nelas. O departamento de orientación encargárase de asesorar e coordinar estas medidas.
- Os alumnos con discapacidade que poidan ser escolarizados disporán da modalidade que lles garanta unha resposta máis axeitada ás súas necesidades.
- Se un alumno require ser hospitalizado ou permanecer convalecente no seu domicilio favoreceremos a continuidade na nosa materia e a comunicación a través da aula virtual ou do profesor de atención domiciliaria.
- O alumnado valorado como de altas capacidades pode ampliar o currículo ou aceleralo así como flexibilizar o período de permanencia na etapa.

MEDIDAS INTERDISCIPLINARES E COLABORATIVAS:

- Favoreceremos o traballo en equipo, preferiblemente en pequenos grupos para que o alumnado se sinta máis arroupado e poida desenvolver distintos roles.
- Existen tarefas nas que sería interesante colaborar con profesores de materias afíns e complementarias podendo abordar proxectos conxuntos. Isto para os estudantes é unha aprendizaxe moito máis global e permítelles entender mellor a aplicación e o sentido dos saberes.
- Tamén se realizarán, como en cursos anteriores, adaptacións na estrutura organizativa da aula para algún alumno/a ou grupo, según as necesidades que se vaian observando, así como algunha adaptación metodolóxica como o traballo colaborativo en grupos heteroxéneos, a tutoría entre iguais, o aprendizaxe por proxectos, etc.
- Por outra parte, somos conscientes de que unha frecuente comunicación coas familias resulta crucial nos casos de alumnado con necesidades educativas especiais. Elas nos poden indicar cales son as fortalezas e a maneira máis axeitada para traballar cos seus fillos. Ás veces estas familias están asesoradas por profesionais que tamén nos poden guiar á hora de concretar procedementos instrumentais e adaptar a materia para ter máis posibilidades de éxito.
- Igoalmente, non podemos esquecer a importancia da acción titorial así como a indispensable colaboración co Departamento de Orientación.

7.1. Concreción dos elementos transversais

	UD 1	UD 2	UD 3
ET.1 - Comprensión lectora.	X	X	X
ET.2 - Expresión oral e escrita.	X		
ET.3 - Competencia dixital.			X

	UD 1	UD 2	UD 3
ET.4 - Emprendemento social e empresarial.			X
ET.5 - Fomento do espírito crítico e científico.	X	X	X
ET.6 - Educación emocional e en valores.	X	X	X
ET.7 - Igualdade de xénero.	X	X	X
ET.8 - Creatividade.			X
ET.9 - Aprendizaxe da prevención e resolución pacífica de conflitos en todos os ámbitos da vida persoal, familiar e social.	X	X	X
ET.10 - Aprendizaxe dos valores que sustentan a liberdade, a xustiza, a igualdade, o pluralismo político, a paz, a democracia, o respecto polos dereitos humanos e o rexeitamento da violencia terrorista, a pluralidade, o respecto polo Estado de dereito, o respecto e a consideración polas vítimas do terrorismo, e a prevención do terrorismo e de calquera tipo de violencia.	X	X	X
ET.11 - Evitar os comportamentos, os estereotipos e os contidos sexistas, así como aqueles que supón a discriminación por razón da orientación sexual ou da identidade de xénero.	X	X	X
ET.12 - Espírito emprendedor e iniciativa empresarial a partir de aptitudes como a creatividade, a autonomía, a iniciativa, o traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido crítico.	X		X

Observacións:

Fomentaremos as medidas para que o alumnado participe en actividades que lle permitan afianzar os elementos transversais citados.

7.2. Actividades complementarias

Actividade	Descrición	1º trim.	2º trim.	3º trim.
Visita a obras arquitectónicas ou de enxeñaría no marco de viaxes organizadas.	Visita a exposicións temporais que podan realizarse na contorna ou ben visitas guiadas a unha obra relevante de arquitectura/enxeñaría en viaxes organizadas con outros departamentos.	X	X	X
Charlas impartidas por todo tipo de profesionais relacionados coa materia.	O departamento tentará organizar algunha Charla ou obradoiro contando coa presenza de profesionais recoñecidos e/ou ex-alumnos que cursen estudos de inxenería ou arquitectura para que nos falen da súa carreira/obra e, de ser posible, nos amosen de xeito práctico o seu proceso de creación.	X	X	X
Participación en distintos premios e concursos vinculados á nosa área.	Concursos dentro e fóra do centro que lles axudan a aprender a presentar un proxecto e os animan a polos en práctica eles mesmos no futuro.			X
Participación no Proxecto Anual de centro	Realizárase mediante o deseño e a colaboración nos proxectos interdisciplinares e/ou de documentación integrada que se vaian desenvolvendo a tal fin.	X	X	X
Visitas a empresas	Visita a unha empresa do campo da automoción para coñecer o seu departamento de I+D, deseño e delineación de pezas e produtos.			X

Observacións:

Actividades propostas para ser desenvolvidas en espazos diferentes e/ou empregando recursos non habituais. Poden estenderse máis alá do horario lectivo e poden ser avaliadas. No caso de realizarse fóra do centro terán carácter voluntario. Estas actividades están orientas a:

- Completar a formación do alumnado fóra do curricular.
- Promover o coñecemento do alumnado do seu entorno cultural.
- Promover as habilidades sociais.
- Estimular o desexo por coñecer e investigar.

8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro

Indicadores de logro
Adecuación da programación didáctica e da súa propia planificación ao longo do curso académico
O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado?
Déuselle un peso real á observación do traballo na aula?
Valorouse adecuadamente o traballo colaborativo do alumnado dentro do grupo?
Os instrumentos de avaliación empregados, así como o seu peso, correspóndense co previsto na programación didáctica.

Metodoloxía empregada
Como norma xeral fanse explicacións xerais para todo o alumnado?
Amosouse, ao principio de cada unidade didáctica, traballos variados de cursos anteriores, para servir de exemplo ao alumnado do que se pode facer?
Ao comezo de cada unidade o alumnado coñeceu os obxectivos e competencias que se querían desenvolver, as actividades que realizarán, como se lles avaliará...?
Na metodoloxía aplicada, empregouse todo tipo de recursos e materiais para a aprendizaxe: material manipulativo, audiovisual, impreso, etc?
Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar?
Poténcianse estratexias de animación á lectura e de comprensión e expresión oral?
Usáronse distintos instrumentos de avaliación?
Organización xeral da aula e o aproveitamento dos recursos
nización xeral da aula e o aproveitamento dos recursos (PD) Intercálase o traballo individual e en equipo?
Incorpóranse as TIC aos procesos de ensino e aprendizaxe?
Medidas de atención á diversidade
)Préstase atención aos temas transversais vinculados a cada unidade didáctica?
Adáptanse as probas escritas e os exercicios prácticos ao alumnado que o precise, seguindo criterios e recomendacións obxectivos?
Na avaliación tivéronse en conta as diferentes competencias?
Ofrécese a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa?
Tívoise en conta o alumnado que se afastaba da media dos resultados (tanto por arriba como por abaixo)?
Propuxéronse tarefas de diferente nivel en cada unidade?
Clima de traballo na aula
O alumnado entende a dinámica de traballo na aula e a segue sen problema.
O grao de participación durante as explicacións é axeitada? Aínda que en diferente grao, participa todo o alumnado?
Motivouse ao alumnado partindo dos seus coñecementos previos, relacionando os contidos con situacións reais, informándolles da utilidade das actividades e creando expectativas?
Consegiuse a participación activa de todo o alumnado?
Antes de comezar unha unidade, explicouse ao alumnado "que", "con que frecuencia" e "en base a que" será avaliado?
Ofrécese ao alumnado de forma inmediata os resultados das probas/exames e coméntase con el os fallos máis significativos?
Coordinación co resto do equipo docente e coas familias ou as persoas titoras legais
Contouse co apoio e implicación das familias no traballo do alumnado?

Descrición:

Para avaliar tanto o proceso de ensino como a práctica docente os membros do Departamento autoavaliarán, ao remate do curso, o seu grao de cumprimento dos indicadores de logro aquí sinalados, organizados en torno a seis categorías.

Posteriormente, e unha vez analizados os resultados obtidos, propondranse e incorporaranse as medidas de mellora que sexan necesarias.

8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora

A programación revisárase ao empezar o curso. Para a súa realización terase en conta:

- As propostas de mellora do curso anterior que se fixeron constar na correspondente memoria do departamento.
- As recomendacións e indicacións achegadas pola CIUG en referencia á proba da ABAU.
- Os cambios ou axustes normativos que puideran terse producido con anterioridade ao comezo do novo curso.

A avaliación do proceso de ensino-aprendizaxe realizarase ao remate de cada unidade didáctica, para identificar carencias no alumnado, e en cada trimestre, unha vez obtidos os resultados da avaliación.

Durante o curso, farase un seguimento da programación cunha periodicidade mensual. Comprobarase o grao de consecución dos obxectivos e faranse constar os aspectos destacados en torno ao discorrer do curso nas correspondentes reunións de departamento.

Igoalmente, ao remate do curso, e como paso previo para a realización da Memoria Anual, os membros do Departamento comprobarán o grao de cumprimento da presente programación, así como os cambios que estimen necesarios realizar nela.

Para o mesmo, avaliaranse os seguintes indicadores de logro:

- Deseñáronse unidades didácticas ou temas a partir dos elementos do currículo?
- Secuenciáronse e temporalizáronse as unidades didácticas/temas/proxectos?
- O desenvolvemento da programación respondeu á secuenciación e temporalización?
- Engadiuse algún contido non previsto á programación?
- Foi necesario eliminar algún aspecto da programación prevista?
- Fixouse un grao mínimo de consecución de cada criterio de avaliación para superar a materia?
- Asígnouse a cada criterio o peso correspondente na cualificación ?
- Fixouse a estratexia metodolóxica común para todo o departamento?
- Estableceuse a secuencia habitual de traballo na aula?
- Son adecuados os materiais didácticos utilizados?
- Deseñouse un plan de avaliación inicial fixando as consecuencias da mesma? - Establecéronse pautas xerais para a avaliación continua?
- Establecéronse criterios para a recuperación dunha tarefa e dunha avaliación?
- Fixáronse criterios para a avaliación final?
- Establecéronse criterios para a avaliación de Xuño? criterios para o seguimento de materias pendentes?
- Fixáronse criterios para a avaliación desas materias pendentes?
- Leváronse a cabo as actividades complementarias e extraescolares previstas?
- Informouse ás familias sobre criterios de avaliación, estándares e instrumentos?
- Seguiuse e revisouse a programación ao longo do curso?
- Contribuíuse desde a materia ao plan de lectura do centro?
- Usáronse as TIC no desenvolvemento da materia?

En canto ao procedemento de seguimento, as ferramentas empregadas para analizar os indicadores de logro, entre outros, poden consistir en:

- Folla de rexistro onde ir anotando os aspectos máis cuantificables.
- Diario de aula.
- Rúbrica de autoavaliación que facilite cuantificar o grao de consecución de aspectos concretos;
- Estatísticas de resultados.
- Cuestionarios e enquisas ao alumnado.

9. Outros apartados